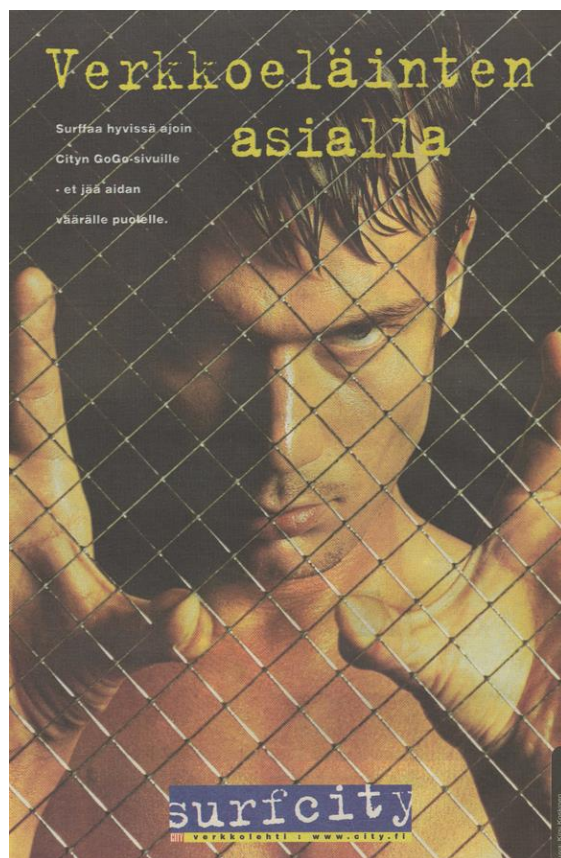

Verkkoihmisten asialla

Internetin diskurssit *City*-lehdissä
1990–2010

Reetta Nykänen
Pro gradu -tutkielma
Suomen historia
Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos
Humanistinen tiedekunta
Turun yliopisto
Lokakuu 2020

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO

Historian, taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos / Humanistinen tiedekunta

NYKÄNEN REETTA: Verkkoihmisten asialla – Internetin diskurssit *City*-lehdissä 1990–2010

Pro gradu -tutkielma, 107 s.

Suomen historia

Lokakuu 2020

Tutkin pro gradussani sitä, miten internetistä puhutaan vuosien 1990–2010 *City*-lehdissä ja millaisia mielikuvia nettiin liitetään ko. aineistossa. Internet yleistyi tarkastelujakson aikaan nopeasti ja muutti merkittävästi arkea, työntekoa, sosiaalista elämää sekä identiteetin ilmaisukeinoja. Pysin työssäni selvittämään, miten nämä muutokset näyttäytyivät erityisesti kaupunkilehti *Cityn* kohderyhmälle eli nuorille, urbaaneille aikuisille postmodernissa maailmassa.

Käsitykseni postmodernismista perustuu sosiologi Zygmunt Baumanin teoriaan ja tavoitteeni tarkastella ryhmän kollektiivista käsitysmaailmaa kuuluu mentaliteettihistorian alaan. Aineiston tulkinnassa käytän metodina diskurssianalyysia eli pyrin selvittämään, millä tavalla erilaisia äänensävyjä aineistosta on erotettavissa. Tarkastelen muun muassa sitä, millaisia aiheita aineistossa käsiteltiin ja millä tavalla representaatiota sekä retorisia keinoja kielessä sekä kuvastossa käytettiin.

Mikael Hårdin ja Andrew Jamisonin mukaan uudet teknologiat omaksutaan kulttuurisesti eli niiden arkistumista voidaan tarkastella muun muassa tapojen, instituutioiden ja kielen muutoksina yhteiskunnan eri osa-alueilla. Suomalaista internet-historiaa tutkineet Petri Saarikoski, Jaakko Suominen, Riikka Turtiainen ja Sari Östman ovat soveltaneet teoriaa todetessaan, että myös internet on kulttuurisesti omaksuttu. Tähän tulkintaan perustuu myös oman aineistoni analyysi.

Tutkimustuloksena olen tunnistanut aineistosta neljä eri diskurssia: mystifioiva diskurssi, mahdollisuuskurssi, uhkadiskurssi sekä turhuus- ja arkistumiskurssi. Aineistosta nousseiden aiheiden moninaisuus vahvistaa käsitystä internetin kulttuurisesta omaksumisesta. Muutoksessa ei ole kyse pelkästään uuden teknologian käyttöönotosta, vaan uudet innovaatiot vaikuttavat elämään kokonaisvaltaisesti. Esimerkiksi ihmissuhteisiin, moraliin ja julkisuuteen liittyviä kysymyksiä jouduttiin määrittelemään uudelleen, kun totut käytännöt muuttuivat internetin myötä. *City* paitsi pohti näitä kysymyksiä, myös tarjosi lukijoille vastauksia ja siten osaltaan loi internetiin liittyviä, kollektiivisia käsityksiä.

Asiasanat: internet, kaupunkikulttuuri, media, diskurssianalyysi, lehdistö, postmodernismi, mentaliteettihistoria, historiantutkimus, verkkoyhteisöt, retoriikka, representaatio, diskurssi, intertekstuaalisuus, utopiat, dystopiat, identiteetti, sosiaalinen media, digitaalinen kulttuuri

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto	1
2. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys.....	4
2.1. Internet-tutkimuksen tausta ja nykytilanne	4
2.2. Metodina diskurssianalyysi.....	10
2.4. Media-aineiston tulkinnan elementit.....	15
3. Aineiston esittely.....	20
3.1. <i>City</i> -lehti kaupunkilaisten äänitorvena.....	20
3.2. Aineiston rajaukset	26
4. Internet muuttaa maailmaa.....	29
4.1. Mystinen verkko ja miten sitä käytetään.....	30
4.2. Anonymiteetti ja sananvapaus	40
4.3. Paha verkko, hyvä verkko.....	45
5. Internet muuttaa arkea	54
5.1. Hyöty ja huvi	54
5.2. Ajan tuhlausta	58
5.3. Työelämä ja opiskelu	61
6. Sosiaalinen elämä sähköistyy	68
6.1. Nörttien, naisten ja kaikkien netti	69
6.2. Rakkautta linjoilla.....	74
6.3. Julkiset identiteetit ja uudet yhteisöt.....	80
7. Diskurssein kuvattu, kulttuurisesti omaksuttu netti	90
Lähteet ja kirjallisuus.....	97
Alkuperäislähteet	97
Tutkimuskirjallisuus	97

Kannen kuva: Verkkoeäinten asialla. *Cityn* verkkosivujen mainos vuodelta 1996. *City* 19/1996, 32.

1. JOHDANTO

”Kaikki ovat siellä! Tutkijat ja taiteilijat; professorit ja pervertikot, rasistit ja pasifistit! Internet on leikkaus ihmiskunnasta – ainakin sen länsimaisesta osasta – hyvine, pahoine ja rumineen. Lintuharrastajista business-tyyppeihin ja lestadiolaisista Super Mario-friikkeihin – kaikki ovat netissä! Ainakin kaikki ne, jotka uskovat jollain tavalla edustavansa tulevaisuutta.”¹

Internet ja digitaalisuus on muutamassa vuosikymmenessä muuttanut tapojamme työskennellä sekä opiskella, pitää yhteyttä muihin ihmisiin ja rakentaa omaa identiteettiä. Nykyään internet on erityisesti länsimaissa välttämätön osa useimpien arkea, mutta 1990-luvun alussa se vasta teki tuloaan alan pioneerien tietoisuuteen ja saman vuosikymmenen loppupuolella laajemmalle yleisölle. Yllä oleva lainaus on vuodelta 1994, jolloin käsitteet kuten nettikauppa, some sekä Google olivat tuntemattomia ja internetiä käsiteltiin julkisessa keskustelussa lähinnä yhtenä isona kokonaisuutena; ilmiönä, johon liittyi paljon uhkia ja turhanpäiväisyyttä, mutta myös mahdollisuuksia ja hyötyjä.

Ehkä tietoverkkojen nopeasta kehittämisestä johtuen käyttäytymissäännöt ja keskusteluilmapiiri sekä internetissä että siihen liittyen hakevat edelleen muotoaan. Erityisesti viime vuosina on keskusteltu paljon sananvapauden ja vainon rajoista verkossa sekä sosiaalisen median vaikutuksesta politiikkaan, tietoon ja keskustelukulttuurin polarisoitumiseen. On kiinnostavaa, että nykyiseen sosiaalisen median aikakauteen tuntuu liittyvän paljon sellaista pelon ja mahdollisuuksien sävyttämää retoriikkaa, jota vuosituhannen vaihteessa kohdistui internetiin ylipäänsä: ihmiset katoavat ruudun uumeniin bittiavaruuteen, jossa jokainen voi olla mitä tahansa.

Mitä siis tällä välillä 1990-luvun alusta nykypäivään on tapahtunut? Miten internet, sen käyttö ja käsitykset siitä ovat muuttuneet? Internetiä on tutkittu paljon useilla eri tieteenaloilla ja tutkimus saa uusia kiinnostuksenkohteita sitä mukaa, kun verkko muuttuu. Oma historiantutkimuksellinen kiinnostukseni kohdistuu erityisesti internetiä koskeviin diskursseihin vuosituhannen vaihteessa. Pysin tällä tutkimuksella tarkastelemaan pientä siivua siitä julkisesta keskustelusta, joka

---

¹ Uusi valtakunta. *City* 14/1994, 34–35; Ks. myös Inkinen 1994, 77.

internetiin liittyen käytiin sen yleistyessä ja arkistuessa Suomessa. Tutkimuskysymykseni kuuluukin: miten internetistä puhuttiin vuosien 1990–2010 *City*-lehdissä? Tarkentavana alakysymyksenä kysyn myös: minkälaisia mielikuvia internetiin liitettiin ko. aineistossa?

Tutkimusotteeni ja -aineistoni on varsin mediatutkimuksellinen, mutta vahvasti kontekstissa Suomen historiaan: voisi sanoa, että tutkin tietyn ajan henkeä Suomessa. Tämä ”henki” on yhtä kuin yksilöiden sekä yhteisön mielikuvat, kokemukset, kieli ja ilmapiiri – siis hyvin abstrakti joukko käsitteitä, jotka yhdessä muodostavat kollektiivisen käsityksmaailman. Historiantutkimuksen alalla tällaisten käsityksmaailmojen tarkastelua on kutsuttu mentaliteettihistoriaksi. Sen tavoitteena on kulttuurihistorioitsija Anu Korhosen mukaan selvittää, mitä menneisyydessä jostain ilmiöstä ajateltiin ja miksi.² Mikään ilmiö ei synny aatteellisessa tai kulttuurisessa tyhjiössä, vaan esimerkiksi globalisaatio, kaupungistuminen ja postmodernille ajalle tyypillinen yksilönvapaus ovat osa sitä vuosituhannen vaihteen ajatusilmapiiriä, jonka keskellä internet löi läpi. Tämän kontekstin tunteminen sekä tulkitseminen on työssäni tärkeää ja siksi liitän tutkimukseni mentaliteettihistorian piiriin, vaikkakin reunahuomautuksin.

Tarkoitukseni ei ole rakentaa tutkimastani ajasta teennäisen yhtenäistä rekonstruktiota – tästä mentaliteettihistoriaa on kritisoitu³ – vaan päinvastoin. Internetistä puhutaan aineistossa monin eri äänensävyin ja diskurssianalyysin avulla pyrin tarkastelemaan juuri tätä äänensävyjen moninaisuutta. Olen jakanut ja nimennyt havaitsemani äänensävyt mystifioivaan diskurssiin, mahdollisuusdiskurssiin, uhkadiskurssiin sekä turhuus- ja arkistumisdiskurssiin. Palaan jakoon tarkemmin tutkimuksen loppuluvussa 7, kun vedän päätelmiäni yhteen. Sitä ennen tutkimuksen rakenne etenee niin, että luvuissa 2–3 esitellään tutkimuksen tietoteoreettiset lähtökohdat sekä aineisto ja luvuissa 4–6 tehdään aineiston analyysi teemoittain. Analyysiosion alalukujen sisällä olen pyrkinyt etenemään kronologisesti siltä osin, kun se on teemojen käsittelyn kannalta mahdollista.

Valitsemalla tutkimuksen aineistoksi *Cityn* olen halunnut kohdistaa katseeni erityisesti nuoriin, kaupungissa asuviin aikuisiin, jotka uudelleenmäärittävät

---

² Korhonen 2001, 40–50.

³ Korhonen 2001, 43–53.

identiteettejään sekä suhdettaan yhteisöihin ja yhteiskuntaan maailmassa, joka internetin myötä muuttui nopeasti. Isoimmissa suomalaisissa kaupungeissa julkaistu ilmaisjakelulehti *City* tarjoi paitsi paikallisia menovinkkejä, myös laajempia ajankohtaisia reportaaseja muun muassa populaarikulttuuriin, politiikkaan, muotiin ja ihmissuhteisiin liittyen. Internetiä käsiteltiin *Cityssä* esimerkiksi työnhaun, deittailun ja muiden arjen muutoksien kautta, mutta muuttuvaan teknologiaan liitettiin myös utooppisia sekä dystooppisia ajatuksia kokonaan uuden maailmanajan alkamisesta. Paperisena ilmestynyt *City* oli myös itse osa digitalisoituvan mediakulttuurin sekä kaupunkikulttuurin murrosta; lehti ei tarkastellut internetiä vain ulkopuolelta, vaan netin yleistymisen vaikutti myös lehden toimintaan sekä asemaan kaupunkilaismedianä. Media-aineisto, jonka sivuilla pääsevät ääneen niin toimittajat, asiantuntijat kuin lukijatkin, tarjoaakin kiinnostavan läpileikkauksen internetin kulttuurisen omaksumisen vuosikymmeniin.

Tutkimus pyrkii tavoittamaan pilkahduksen siitä kokemusmaailmasta, jossa internetin yleistyessä elettiin. Tarkoituksena ei siis ole tarkastella sitä, miten hyvin aineistossa esiintyvät ennusteet internet-yhteiskuntaa ja uutta teknologiaa kohtaan ovat toteutuneet. Tavoitteena ei myöskään ole ”entisaikojen” ja ”nykyajan” vertailu; on selvää, että maailma on muuttunut 30 vuodessa. Toivon, että tutkimukseni voi silti auttaa ymmärtämään ja tulkitsemaan internetiin liittyvää, usein suurten pelkojen ja mahdollisuuksien sävyttämää keskustelua myös ajankohtaisessa kontekstissa.

2. TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN VIITEKEHYS

2.1. INTERNET-TUTKIMUKSEN TAUSTA JA NYKYTILANNE

Internet⁴ voi olla historiantutkimuksen lähde, väline tai kohde – tai useampaa näistä samaan aikaan.⁵ Esimerkiksi verkon keskustelupalstojen sisältö voi toimia tutkimuksen lähdeaineistona tai verkossa toteutettava kyselylomake tutkimuksen välineenä. Internet-tutkimuksen kohteena historian alalla voi olla vaikkapa tietoverkkojen tekninen kehittyminen, kielen muuttuminen internetin myötä tai se, miten ihmiset ovat kokeneet netin muuttaneen sosiaalista elämäänsä. Internetin monipuolisen tutkimuspotentiaalin vuoksi sitä onkin tutkittu jo melko paljon. Tässä luvussa pyrin avaamaan muutamia sellaisia suuntaviivoja, jotka ovat olleet oman tutkimusongelmani kannalta tärkeimpiä.

Historian- ja kulttuurintutkimuksen alalla internetin tutkimus linkittyy usein mediatutkimukselliseen, yleisesti digitaalista kulttuuria tutkivaan kontekstiin. Varsinkin 1990-luvulla, kun vielä tuoretta innovaatiota eli internetiä tutkittiin sosiaalisen toiminnan tai kulttuurin viitekehyksessä, oli fokus usein ylevästi digitaalisessa kokemuksessa – siis siinä, miltä digitaalisuus tuntuu ja miten suhteemme esimerkiksi tietokoneisiin on muuttumassa. Yhdysvalloissa muun muassa sosiaalitieteilijä Sherry Turkle (mm. *Life on the Screen – Identity in the Age of the Internet*, 1995) ja kriitikko-tietokirjailija Howard Rheingold (mm. *The Virtual Community – Homesteading on the Electronic Frontier*, 1993) ovat tulkinneet internetiä upottavana, kasvottomana kyberkokemuksena, joka huojuttaa identiteetin sekä ruumiillisuuden rajoja ja siten muuttaa tapaamme kokea maailma. Arjen hyötykäytön sijaan varhaisessa tutkimuksessa korostuivatkin kyberretoriikka sekä virtuaalitodellisuuden mahdollisuudet.

Suomessa virtuaalitodellisuuden käsitettä toi 1990-luvulla tutuksi mediatutkija Erkki Huhtamo. Virtuaalisuuden kokemuksia ja mahdollisuuksia kokoaa yhteen esimerkiksi Huhtamon toimittama teos *Virtuaalisuuden arkeologia – Virtuaalimatkailijan uusi käsikirja* (1995). Sen sisällöstä osa julkaistiin jo vuonna 1991 *Lähikuva*-lehden erikoisnumerossa, joka käsittelee mediakulttuurin

---

⁴ Käsite *internet* kirjoitetaan tässä tutkimuksessa pienellä alkukirjaimella ja sillä tarkoitetaan tietoverkkoja yleisesti, ellei toisin mainita. Alun perin isolla alkukirjaimella kirjoitettu *Internet* oli yksi tietoverkkojen käyttösovelluksista mm. sähköpostin rinnalla. Ks. mm. Suominen 2009a, 11–19; Kotus 2007.

⁵ Östman 2015, 72.

ajankohtaisia kehityssuuntia.⁶ Julkaisu ei koske pelkästään tekniikkaa, vaan keskittyy virtuaalisuuteen kulttuurisena ilmiönä sekä kokemuksena. Myös kulttuurintutkijoiden Aki Järvisen ja Ilkka Mäyrän toimittamassa teoksessa *Johdatus digitaaliseen kulttuuriin* (1999) internetiä käsitellään laajasti digitaalisen kulttuurin viitekehityksessä. Teoksessa ovat esillä muun muassa pelit ja elokuvat, joiden kokemusmaailmaa digitaalisuus muuttaa vuorovaikutteisemmaksi.

Myös mediatutkija ja *Cityyn* useita internet-aiheisia reportaaseja kirjoittanut Sam Inkinen tarkasteli digitaalisen kulttuurin kokemusmaailmaa jo 1990-luvulla useissa julkaisuissa, joista keskeisimpänä voidaan mainita Inkisen väitöskirja *Teknokokemus ja Zeitgeist – Digitaalisen mediakulttuurin yhteisöjä, utopioita ja avantgarde-virtauksia* (1999). Inkinen on käsitellyt internetiin liittyviä, utopioiden ja dystopioiden sävyttämiä diskursseja sekä aikalaistarkkailijana että jälkikäteen. Tutkimukselle ominaista on ollut pyrkimys tunnistaa tarkasteltavat ilmiöt osana laajaa kulttuuris-filosofista kontekstia: saksalaisfilosofi G. W. F. Hegelin termi ”zeitgeist” eli ”ajan henki” kulkeekin keskeisenä käsitteenä mukana Inkisen työskentelyssä.⁷ Myös omassa tutkimuksessani tulkintaa ohjaa pyrkimys tavoittaa aineiston kautta siivu tarkastelemani ajanjakson ajatusmaailmaa sekä kulttuurista ilmapiiriä laajassa kontekstissa – tähän viittaa myös työni johdantoluvussa, kun totean tutkimukseni lähestymistavan olevan mentaliteettihistoriallinen.

Inkinen ja monet muut 1990-luvun internet-visionäärit ovat peilanneet ajatuksiaan kanadalaisen mediatutkija ja kulttuurifilosofi Marshall McLuhanin käsitteeseen *maailmankylä*, jonka McLuhan loi jo 1960-luvulla.⁸ Maailmankylä tarkoittaa maantieteellisten välimatkojen muuttumista merkityksettömiksi, kun kehittyvät viestintäteknologiat mahdollistavat reaaliaikaisen, globaalin yhteisöllisyyden.⁹ McLuhanin idea viittasi omana aikanaan lähinnä televisioon ja muihin olemassa oleviin teknologioihin, mutta jälkikäteen se on helppo nähdä ennustuksena internetistä, minkä vuoksi McLuhan ja maailmankylä-käsite usein nouseekin esille internetin historiasta puhuttaessa.¹⁰ Vaikka monet McLuhanin havainnoista ovat olleet erittäin tarkkanäköisiä, on teorioiden ympärillä kaikuva profetallista determinismistä myös kritisoitu. Esimerkiksi Inkinen onkin huomauttanut, että

---

⁶ Huhtamo 1995, 9.

⁷ Mm. Inkinen 1999; Inkinen 2015; Immonen 2001, 13.

⁸ Ks. mm. Inkinen 1999, 236–240.

⁹ Engl. ”global village”, ks. McLuhan 1964.

¹⁰ McLuhan 1964; Hård & Jamison 2005, 208–212; Saarikoski 2009b, 75; Kortti 2016, 237–238.

”mcluhanlainen retoriikka” sopi hyvin 1990-luvun henkeen ja sen avulla oli helppo mystifioida arkisiakin asioita.¹¹

Vuosituhanen vaihteessa internetin alkuvaiheisiin alkoi kasvaa jo hieman pidempää historiallista aikaperspektiiviä, mikä syvensi aiheeseen liittyvää, pitkäjänteistä tutkimusta. Ranskalaisen mediatutkija Patrice Flichyn teoksessa *The Internet Imaginaire* (2001) katsotaan jo taaksepäin ja tarkastellaan internetin mielikuvia sekä julkista keskustelua 1990-luvulla. Flichy toteaa, että internetiin liittyvää keskustelua hallitsi tällöin tietotekniikkaa ja tieteiskirjallisuutta tunteva, tiedon popularisoinnista innostunut joukko tutkijoita, asiantuntijoita ja taiteilijoita. Tämän niin sanotun kybereliitin myötävaikutuksesta syntyi visioiden ja utopioiden värittävä internet-mielikuvasto, joka ohjasi yhteiskunnallisen keskustelun sekä tutkimuksen sävyä. Arkisemmat ja neutraalimmat kokemukset jäivät siten julkisuudessa vähemmälle huomiolle – näin oli myös suomalaisessa internet-keskustelussa.¹²

Yleisessä mediahistoriallisessa tutkimuskontekstissa internet esiintyi vielä vuosituhanen vaihteessa melko lyhyenä mainintana ja ikään kuin kysymysmerkkinä kirjan lopussa: mitä seuraavaksi tapahtuu? Esimerkiksi brittiläisen media- ja viestintätutkija Brian Winstonin teoksessa *Media Technology and Society – A History: From the Telegraph to the Internet* (1998) sekä sosiaali- ja kulttuurihistorioitsijoiden Asa Briggsin ja Peter Burken teoksessa *A Social History of Media – From Gutenberg to Internet* (2002) internetiä käsitellään osana mediahistoriallista jatkumoa. Internet-tutkimukseen on kuitenkin aina liittynyt myös metodologisia erityiskysymyksiä, jotka vaativat syvällisempää käsittelyä. Muun muassa tanskalainen mediatutkija Niels Brügger on avannut tätä keskustelua teoksissaan *Archiving Websites – General Considerations and Strategies* (2005) ja *Web History* (2010) tarkastelemalla erilaisia verkkohistorian tutkimussuuntauksia sekä internet-aineistojen säilymistä ja tallentamista koskevia kysymyksiä.

Pidemmälle 2000-luvulle tultaessa internet-historian tutkimus on moninkertaistunut sekä myös tarkentunut paikallisella tasolla. Suomessa internetin historiaa on tutkinut erityisesti Turun yliopiston vuonna 2001 perustettu digitaalisen kulttuurin oppiaine, jonka tutkijoiden Petri Saarikosken, Jaakko

---

¹¹ Inkinen 1999, 236–240; Inkinen 2017, 6–8; Saarikoski 2009b, 112.

¹² Flichy 2001, 89–104; Suominen 2009b, 119–120, 127–131.

Suomisen, Riikka Turtiaisen ja Sari Östmanin julkaisut *Funetista Facebookiin – Internetin kulttuurihistoria* (2009) sekä *Sosiaalisen median lyhyt historia* (2013) ovat ensimmäisiä laajoja internetin historiaa käsitteleviä yleisteoksia suomalaisessa kontekstissa. Siten ne muodostavatkin tärkeän tietopohjan omalle tutkimukselleni. Internetillä ja sen tutkimuksella on yhdysvaltalaiset juuret,¹³ mutta omassa työssäni keskeistä on tarkastella julkisen keskustelun diskursseja nimenomaan suomalaisen yhteiskunnan kontekstissa, sillä globaalillakin ilmiöllä on aina paikalliset erityispiirteensä. Saarikosken ym. teokset tunnistavat suomalaisen tietoteknologiahistorian erityisyydet IRC-Gallerioineen ja Nokioineen, mikä on tutkimukseni kannalta arvokasta. Olen hyödyntänyt työssäni myös muita ko. tutkimusyksikön julkaisuja, joista keskeisimpänä on mainittava Sari Östmanin väitöskirja *”Millaisen päivityksen tästä sais?” – Elämäjulkaisijuuden kulttuurinen omaksuminen* (2015).

Sekä Saarikoski ym. että Östman käsittelevät teoksissaan diskursseja, mutta niiden painotukset ovat erilaisia.¹⁴ *Funetista Facebookiin – Internetin kulttuurihistoria* ja *Sosiaalisen median lyhyt historia* ovat ennen kaikkea yleisteoksia suomalaisesta internet-historiasta. Niissä tutkitaan internetin kulttuurista omaksumista tarkastelemalla paitsi sitä, miten internetin eri sovellukset kehittyivät ja miten ne otettiin käyttöön, myös sitä, miten internetistä ja sen eri sovelluksista puhuttiin. Lähdemateriaalina on käytetty runsaasti poimintoja eri aikakaus- ja sanomalehdistä sekä muualta mediasta.¹⁵ Diskurssianalyttinen tulkinta on siis osa teosten rakennetta, mutta pääosassa on aikajanamainen yleisesitys internetin sekä sosiaalisen median historiasta. Östmanin teos *”Millaisen päivityksen tästä sais?” – Elämäjulkaisijuuden kulttuurinen omaksuminen* tarkastelee elämäjulkaisijuuden omaksumisprosessia yleisesti ja diskurssit ovat osa havainnointia: esimerkiksi somepäivityksiä tekevien ihmisten suhdetta julkisen keskustelun äänensävyihin tutkitaan kysymällä, millaisia normittavia puhetapoja käyttäjät havaitsivat ja miten he peilasivat omaa julkaisijakäyttäytymistään näihin normeihin.¹⁶

Saarikosken ym. ja Östmanin tutkimukset pohjautuvat teoriaan siitä, että internet, sosiaalinen media ja elämäjulkaisijuus ovat kulttuurisesti omaksuttuja ilmiöitä.¹⁷

---

¹³ Suominen 2009a, 14–21; Östman 2015, 20.

¹⁴ Suominen 2013a, 19; Östman 2015, 44; Suominen 2009b, 153; Östman 2009, mm. 166–169, 176.

¹⁵ Suominen 2009a, 21; Suominen 2013a, 15–18.

¹⁶ Östman 2015, mm. 191–193.

¹⁷ Suominen 2009a, 8; Suominen 2013a, 20; Östman 2015, 16.

Kulttuurisen omaksumisen teoria on peräisin teknologiatutkijoiden Mikael Hårdin ja Andrew Jamisonin teoksesta *Hubris and Hybridis – A Cultural History of Technology and Science* (2005). Hårdin ja Jamisonin mukaan uuden teknologian omaksuminen etenee aina monivaiheisesti diskursiiviselta tasolta kohti käytännön tasoa. Muutos tapahtuu pienin askelin ja eriaikaisesti yhteiskunnan eri vaikutusalueilla: esimerkiksi työnkuvat muuttuvat ja syntyy uusia ammatteja, mutta samalla myös kieleen tarvitaan uusia sanoja, jotka muokkaantuvat ja vakiintuvat käytössä.¹⁸ Hård ja Jamison kuvaavat kulttuurista omaksumisprosessia taulukkomaisella mallilla.¹⁹ Siitä oman versionsa ovat soveltaneet ja suomentaneet Saarikoski ym.²⁰ sekä Östman²¹, jonka tulkinta näyttää seuraavalta:

Analyttinen taso	Ilmiön taso (rakenteistuminen osaksi jokapäiväistä elämää)		
	Asiat ja esineet	Järjestelmät	Rakenteet
Diskursiivinen taso: Sisäistyminen, kaltaistuminen (assimilation)	Merkitykset (semantics) Tutustuttaminen, tuttuuntuminen	Kielioppi Järjestäytyminen, järjestäminen (disciplining)	Kieli Kielen muuttuminen
Organisatorinen taso: Välittyminen, sovittaminen (mediation)	Liikkeet (movements) Levittäminen, kylväminen	Instituutiot Sisällyttäminen, liittäminen (incorporation)	Säännöt, lait Ammatillistaminen, erikoistuminen
Käytännöllinen taso: Käyttö (use)	Käytös, identiteetti Sisäistäminen, omaksi tekeminen	Rutiinit Kotouttaminen, kesyttäminen	Menettelyt, tavat Tottuminen, totuttaminen, tavallistuminen

TAULUKKO 1: TEKNOLOGIAN KULTTUURISEN OMAKSUMISEN PROSESSI, ÖSTMAN (2015), HÅRDIN & JAMISONIN (2005) POHJALTA

Samalla kun internet on arkistunut, on internet-tutkimuksen kirjo kasvanut yhä moninaisemmaksi myös metodologialtaan. Tuoreena esimerkkinä nostan esille suomalaisen *Kansakunnan mielenliikkeet* -hankkeen (2016–2019), joka on tutkinut sosiaalisen median keskustelukulttuuria louhimalla Suomi24-keskustelufoorumin valtavia tekstimassoja digitaalisen käyttöliittymän avulla.²² Teoksissa *Otteita verkosta – Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät* (2013) ja *Digitaalinen*

¹⁸ Hård & Jamison 2005, 11–15.

¹⁹ Hård & Jamison 2005, 14.

²⁰ Suominen 2009a, 8.

²¹ Östman 2015, 24, kuvakaappaus sähköisestä teoksesta.

²² Citizen Mindscapes s.a.; Suomen Akatemia s.a.; Digitaalisesta louhinnasta ks. Ukkonen 2013, 275–278.

humanismi ja historiatieteet (2016) pohditaan big dataan ja muihin uusiin tutkimusmetodeihin liittyviä käytäntöjä sekä tutkimuseettisiä erityiskysymyksiä. Kiinnostavana tutkimusaiheena esille on noussut myös verkon vihapuhe, jota on käsitelty muun muassa monitieteisissä hankkeissa *Vihan pitkät jäljet* (2016–2018)²³ ja *Jakautuuko Suomi?* (2014–2015).²⁴ Verkkokeskustelujen historiasta on myös juuri julkaistu laaja yleisteos *Digitaalisia kohtaamisia – Verkkokeskustelut BBS-purkeista sosiaaliseen mediaan* (2019), jonka taustalta löytyy jälleen Turun yliopiston digitaalisen kulttuurin tutkijajoukko.

Internet-tutkimuksen monipuolistuessa ja internetin historian karttuessa esille nousee yhä uusia kysymyksiä verkon luonteesta. Miksi netti on sellainen kuin se on? Mediatutkija Patrice Flichyn mukaan kybereliitin luoma internet-mielikuvasto vaikutti jopa siihen, mihin suuntaan internetiä kehitettiin ja millainen siitä tuli.²⁵ Flichyn mukaan mielikuvilla siis luodaan todellisuutta, joten on kiinnostavaa tutkia historiantutkimuksellisessa viitekehyksessä sitä, millaisia mielikuvia internetistä on tuotettu erilaisille yleisöille. Koen, että tällaiselle mentaliteettihistoriallisesti painottuneelle tutkimukselle on tilaa, sillä vaikka Saarikosken ym. teoksissa on jo tutkittu lehtiaineistoja ja diskursseja, ei laaja-alaisissa yleishistoriikkeissa ole mahdollisuuksia syventyä vain tiettyyn aineistoon tai yleisöön. Rajatumpia yleisöjä koskevia mielikuvatutkimuksia olen löytänyt melko vähän, lähinnä yksittäisten artikkelien muodossa: esimerkiksi *Digirakkaus* -artikkelikokoelmassa (2004) mediatutkija Susanna Paasonen tarkastelee sitä, miten internetiä kuvaillaan naisille suunnatuissa nettiromanssioppaissa.²⁶

Omalta osaltani pyrin täydentämään tätä internet-tutkimuksen aukkoa tarkastelemalla suomalaisen historian kontekstissa tietyille yleisölle tuotettuja mielikuvia kaupunkilehti *Cityn* ja diskurssianalyysin avulla. Tutkimukseni perustuu Saarikosken ym. ja Östmanin kanssa jaettuun näkemykseen siitä, että internet on kulttuurisesti omaksuttu eli tarkastelen internetiin liittyviä diskursseja Hårdin ja Jamisonin teorian pohjalta. Näen aineistoni toimijana, joka kertoo internetin kulttuurisesta omaksumisesta monella tasolla. Media, esimerkiksi *City* ensinnäkin levittää ja kylvää tietoa uudesta ilmiöstä raportoimalla ylempänä tapahtuneista

---

²³ Lehti 2018, 105–112.

²⁴ Kaakinen & Oksanen 2018, 157–165.

²⁵ Flichy 2001, 1–13; Suominen 2009b, 119–120.

²⁶ Paasonen 2004, 23–34.

asioista (internetin ”keksijöiden” ja kehittäjien innovaatiot) alemmas ruohonjuuritasolle (lukijoille). Internetin kulttuurisen omaksumisen eteneminen näkyy esimerkiksi kielenkäytössä ja aiheissa, joista kirjoitetaan. Toiseksi internetin yleistymisen vaikutti myös *City*-lehden toimintaan ja toimittajien arkeen. Lehti ei aina pyri edustamaan asiantuntijatahoa vaan kirjoittaa myös ruohonjuuritason edustajana: esimerkiksi toimittajan kuvaillessa omaa netin käytön harjoitteluaan, ei *City* levitä faktoja ylhäältä alaspäin, vaan jakaa totuttautumiskokemuksiaan vertaistukena.

Aineiston valintaan vaikuttikin *City*-lehden avoin tyyli: tekstit eivät ole tiukan asiantuntijaorientoituneita eikä lehdellä ei ole tietoisesti määriteltyä agendaa olla internetin puolesta tai sitä vastaan. Lisäksi lukijatkin pääsevät *Cityn* sivuilla ääneen. Siten se toimii moniäänisenä alustana internetiin liittyvälle, julkiselle keskustelulle – tosin pysyen uskollisena omalle, rehvakkaan juppimaiselle tyylilleen ja kohderyhmälleen.²⁷ Tarkastelemalla tätä media-aineistoa kohderyhmineen pyrin täydentämään Saarikosken ym. aiempaa tutkimusta internetin kulttuurisesta omaksumisesta. Aineiston aikarajaus sekä tulkinnan taustoittaminen Suomen historian viitekehyksessä kiinnittää työni historiantutkimukselliseen kontekstiin.

2.2. METODINA DISKURSSIANALYYSI

Etsin vastauksia tutkimuskysymyksiini diskurssianalyysin avulla eli lukemalla ja tulkitsemalla aineistoani niin, että pyrin tunnistamaan aineistosta nousevia erilaisia äänensävyjä, diskursseja, jotka käsittelevät tarkastelemani ilmiötä kukin omalla tavallaan. Siispä, kun aineistossani puhutaan internetistä, minua diskurssianalyysin käyttäjänä kiinnostaa miten siitä puhutaan ja millaisia eri ääniä kuuluu. Sosiaalitieteilijät Arja Jokinen, Kirsi Juhila ja Eero Suoninen ovat määritelleet diskurssianalyysin ”sellaiseksi kielenkäytön ja muun merkitysvälitteisen toiminnan tutkimukseksi, jossa analysoidaan yksityiskohtaisesti sitä, miten sosiaalista todellisuutta tuotetaan erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä”.²⁸

Diskurssianalyysi on siis aineiston tulkintatapa, joka voidaan nähdä tutkimusmenetelmänä eli metodina tai laajemmin tutkimuksen väljänä

---

²⁷ Isokangas ym. 2000, 48.

²⁸ Jokinen ym. 2016, 17.

teoreettisena viitekehyksenä erilaisille metodeille.²⁹ Tutkimuksessani käsitän diskurssianalyysin ennen kaikkea tavaksi lukea ja tulkita aineistoa; se on ajattelutapa, jonka valossa luen aineistoani, mutta se on myös konkreettinen työkalu, jolla erottelen ja lajittelen aineiston palasia eri ryhmiin tulkintojeni mukaan.

Tärkeinä lähteinä tutkimukseni teoreettisen viitekehyksen, metodologian ja käsitteistön hahmottamisessa on ollut muutamia sellaisia teoksia, joihin viitataan tässä luvussa paljon, joten esittelen niistä tärkeimmät lyhyesti. Arja Jokisen, Kirsi Juhilan ja Eero Suonisen kirja *Diskurssianalyysi – Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö* (2016) kokoaa yhteen diskurssianalyttisten tutkimussuuntausten perusteita, käyttömahdollisuuksia ja eroja. Teos on kirjoitettu sosiaalitieteellisellä taustalla ja painotuksella, mutta se auttaa myös historian tutkijaa ymmärtämään diskurssianalyttisen tutkimuksen lähtökohtia. Kulttuurintutkimuksen alan ja media-aineistojen erityispiirteitä diskurssianalyttisessä tutkimuksessa on valottanut brittiläisen kielen- ja kulttuurintutkija Norman Fairclough'n teos *Miten media puhuu* (suomennos 1997, alkuperäinen teos *Media Discourse*, 1995) sekä kielitieteilijöiden Sari Pietikäisen ja Anne Mäntysen kirja *Kurssi kohti diskurssia* (2009).

Kasvatustieteilijä Liisa Remeksen tekstit *Diskurssianalyysin perusteet* (2006) ja *Diskurssianalyysin kolme traditiota* (2004) ovat auttaneet hahmottamaan erilaisia diskurssianalyttisiä tutkimussuuntauksia brittiläisen, ranskalaisen ja saksalaisen koulukuntajaon avulla. Oman tutkimukseni kannalta näistä koulukunnista tärkeimmän eli ranskalaisen diskursiivisen ajattelun ymmärtämisessä olen lisäksi hyödyntänyt ranskalaisen filosofin ja historioitsijan Michel Foucault'n vuonna 2005 suomennettua teosta *Tiedon arkeologia* (alkuperäinen teos *L'archéologie du savoir*, 1969). Täydennän omaa, tulkitsevaa tutkimusotettani vielä Jyväskylän yliopiston kauppakorkeakoulusta väitelleen Anu Pynnösen artikkelilla *Diskurssianalyysi – Tapa tutkia, tulkita ja olla kriittinen* (2013).

Diskurssianalyysi syntyi osana tiedemaailman postmodernia liikehdintää 1960–70-luvulla.³⁰ Erityisesti humanistisessa ja yhteiskunnallisessa tutkimuksessa alkoi näkyä kasvava kiinnostus kielenkäyttöön ja muuhun kulttuuriseen toimintaan

---

²⁹ Jokinen ym. 2016, 250, 25.

³⁰ Tuomi & Sarajärvi 2018, 43–44; Remes 2004; Ks. myös. Bauman 1996, 23–24.

sosiaalisen todellisuuden rakentajana. Merkitykset, yhteisöt, identiteetit ja toimintatavat alettiin hahmottaa nimenomaan sosiaalisesti rakennettuina, vaihtoehtoisina todellisuuden ilmentyminä, ei absoluuttisina totuuksina maailmasta. Tämä, sosiaalisesti konstruktionismiksi kutsuttu tutkimussuuntaus toimii laajana teoreettisena viitekehyksenä useille erilaisille tutkimusmenetelmille kuten diskurssianalyysille, keskustelunanalyysille, retoriikalle, etnografialle ja semiotiikalle.³¹

Diskurssianalyttinen tutkimus jakautuu edelleen erilaisiin suuntauksiin, joita voidaan ryhmitellä esimerkiksi tieteenfilosofisen perustan, diskurssin määrittelytavan tai aineiston analyysitavan perusteella. Liisa Remeksen mukaan diskurssianalyttinen traditio on alkanut muotoutua 1970-luvun alussa kolmella eri alueella: Ranskassa, Saksassa ja brittiläisen/angloamerikkalaisen vaikutusalueen piirissä.³² Kielelliset ja kulttuuriset erot ovat muokanneet diskurssianalyysin käytäntöjä eri koulukunnissa; sanan *diskurssi* merkityskään ei ole sama kaikilla kielillä. Remeksen mukaan ranskan kielessä siihen kietoutuu sekä puheen että sosiaalisten käytänteiden ilmaisu.³³ Ranskalainen diskurssianalyysi on perinteisesti keskittynyt kulttuurin tutkimukseen historiallisia lähteitä analysoimalla. Erityisesti instituutiot ja organisaatiot tuottavat puhetta, josta voidaan tunnistaa hegemonisia ja vaiennettuja ääniä, ideologioita sekä valtasuhteita.³⁴ Tutkimus tulkitsee kielessä ilmenevien diskurssien avulla tietyn aikakauden ymmärrystä todellisuudesta. Kiinnostuksen kohteena on siis kulttuuri ja se, miten tiettyjä todellisuuksia luodaan ja pidetään yllä puheen, tekstien ja muiden kulttuurin tuottamien sisältöjen läpi.³⁵

Media-aineistojen tutkimuksen kontekstissa Norman Fairclough tulkitsee, että puhuttu ja kirjoitettu kieli yhdessä mm. valokuvien, elokuvien ja grafiikan kanssa muodostaa kulttuurisen kielenkäytön, jota voidaan kriittisessä diskurssianalyysissä tarkastella kahdesta näkökulmasta: kieli yhteiskunnallisena tuotoksena ja kieli yhteiskunnallisena vaikuttajana. Kieli ei siis vain synny ja ole olemassa, vaan se muokkaa edelleen ihmisten yhdessä jakamia käsityksiä todellisuudesta.³⁶

---

³¹ Pietikäinen & Mäntynen 2009, 12–13; Sukulaistraditioiden väliset erot ilmenevät mm. aineistonhankintatavoissa ja tutkimuksellisen kiinnostuksen painopisteissä. Traditioiden rajat limittyvät toisiinsa ja esim. retorista analyysivälineistöä voi hyödyntää myös diskurssianalyysissa. Ks. Jokinen ym. 2016, 249–265.

³² Remes 2004; Remes 2006, 310.

³³ Remes 2006, 298–305.

³⁴ Remes 2004; Jokinen ym. 2016, 301.

³⁵ Remes 2004.

³⁶ Fairclough 1997, 75–76.

Fairclough analysoi tiedotusvälineiden vaikutusmahdollisuuksien kautta median valtaa: ”Joukkotiedotusvälineillä on kyky vaikuttaa tietoon, uskomuksiin, arvoihin, sosiaalisiin suhteisiin, sosiaalisiin identiteetteihin. Ne kykenevät tekemään asioista merkityksellisiä sen avulla, miten ne esittävät asiat.”³⁷

Myös ranskalaisen diskurssianalyysin johtohahmo Michel Foucault on todennut, että julkiset asiakirjat luovat sosiaalisen todellisuuden. Foucault’n tapa tutkia diskursseja historiallisesta näkökulmasta, tutkittavan aikakauden asiakirjoihin syventymällä mahdollistaa paitsi tarkasteltavan ajankuvan ymmärtämisen, myös muutoksen tarkastelun.³⁸ Foucault’laisessa diskurssianalyysissa kiinnitetään erityisesti huomiota valtaan.³⁹ Foucault on tutkinut esimerkiksi sairaaloiden ja muiden instituutioiden tuottamia tekstejä ja niihin kietoutuvia vallan diskursiivisia kysymyksiä.⁴⁰ Vallan tarkasteluun keskittyvästä analyysistä käytetään usein termiä kriittinen diskurssianalyysi; toisinaan myös ranskalaista ja kriittistä diskurssianalyysia käytetään toistensa synonyymeina.⁴¹

Diskurssien ja vallan tarkastelussa voidaan erottaa kaksi näkökulmaa: diskurssien väliset sekä diskurssien sisäiset valtasuhteet.⁴² Diskurssien väliset valtasuhteet ja kiinnostus niihin ohjaavat tutkimuksen analyysia jo tutkimuksen näkökulmaa sekä tutkimuskysymyksiä valitessa. Omassa tutkimuksessani haluan kysyä mahdollisimman avoimesti ”miten internetistä puhuttiin?”, ilman tarkennetumpaa rajausta. Tällöin on mahdollista kuulostella aineistoa ilman ennakko-oletuksia ja tuoda esille se diskurssien moninaisuus, mikä aineistosta nousee. Tutkimuksessani tarkastelen eri diskurssien voimakkuutta suhteessa toisiinsa erityisesti ajallisessa muutoksessa: mikä diskurssi voimistuu ja mikä vaimenee kohti 2000-lukua edettäessä.

Diskurssien sisäisillä valtasuhteilla puolestaan tarkoitetaan saman diskurssin sisällä ilmeneviä eri toimijoiden vallankäyttömahdollisuuksia. Media-aineistossa toimijat voivat olla esimerkiksi toimittajia ja haastateltavia kansalaisia.⁴³ Oma tutkimukseni ei keskity näihin sisäisiin valtasuhteisiin, vaan käsittelen aineistoani

---

³⁷ Fairclough 1997, 10.

³⁸ Remes 2004; Foucault 1969, 224.

³⁹ Jokinen ym. 2016, 75.

⁴⁰ Remes 2004; Foucault 1969, 70–72.

⁴¹ Ks. mm. Remes 2004, Jokinen ym. 2016, 18; 230–231.

⁴² Jokinen ym. 2016, 75–87.

⁴³ Jokinen ym. 2016, 85–86; Fairclough 1997, 165.

yhtenäisenä massana. Tarkastelen siis enemmänkin sitä, mitä yhteiskunnassa tapahtuu kuin sitä, saako yksittäinen toimittaja enemmän sananvaltaa kuin lukijat.⁴⁴ Tutkimusintressini median valtaa kohtaan on lähinnä toteava. *City*-lehdellä on valtaa eli näkyvyyttä ja painoarvoa julkisessa keskustelussa, koska se on osa mediaa. Tutkimusaineistoni koostuu historiallisista, luonnollisista dokumenteista⁴⁵ ja se on muodostunut tietyn vallankäyttäjän (media ja *City*) toimesta.

Tässä tutkimuksessa en ole kiinnostunut siitä, onko medialla paljon vai vähän valtaa ja kenelle valta tulisi jakaa. Oman tutkimukseni suhde valtakysymyksiin ei siis sijoitu aivan Foucault'laisen ajattelun keskiöön. Foucault'lainen, kriittinen diskurssianalyysi on yleensä enemmän kiinnostunut valtaan liittyvistä yhteiskunnallisista alistussuhteista ja se pyrkii kysymyksenasettelullaan osoittamaan tällaisten käytäntöjen olemassaolon: kuka saa puhua ja kenet vaiennetaan.⁴⁶ Oma tutkimusotteeni on tiukemmin aineistolähtöinen eli pyrin pitämään tutkimuskysymykseni mahdollisimman avoimina ja odotan, mitä aineisto kertoo.⁴⁷ Tutkimukseni nojaa kuitenkin Foucault'laiseen, kriittiseen diskurssianalyysiin sillä pohjaletuksella, että *City* on ollut vallankäyttäjänä vaikuttamassa siihen, miten internet nähdään ja koetaan.

Aineiston valintaan, kysymyksenasetteluun ja analyysiin vaikuttaa myös tutkijan positio. Tutkijan kulttuurinen tausta, henkilöhistoria ja intressit ovat osa tutkijan positiota ja olemassa luonnostaan; niitä ei voi valita tai nollata. Sen sijaan tutkijan tapa lukea aineistoaan on ainakin osittain tietoinen valinta, johon voi ja tulee kiinnittää huomiota. Jokinen ym. tunnistavat kolme eri lailla aineistoon suuntautuvaa positiotyyppiä: muutoksellista päämäärää edistävä asianajaja, tiukan aineistolähtöinen analyytikko sekä monenlaiset mahdollisuudet tunnistava tulkitsija.⁴⁸ Oma työskentelyäni kuvaa parhaiten tulkitsijan positio, sillä se on kiinnostunut aineiston lisäksi myös siitä ympäröivästä kulttuurista, jossa aineisto

---

⁴⁴ Jokinen ym. 2016, 43.

⁴⁵ Luonnollinen aineisto on syntynyt tutkijasta riippumatta ja eroaa siten esimerkiksi tutkijan itsensä toteuttamista haastatteluista tai kyselyistä. Luonnollisten aineistojen käyttö on tyypillistä kaikessa diskurssianalyttisessä tutkimuksessa, mutta erityisesti kriittisessä suuntauksessa. Ks. mm. Jokinen ym. 2016, 281, 448–449.

⁴⁶ Jokinen ym. 2016, 301; Foucault 1969, 70.

⁴⁷ Jokinen ym. 2016, 301.

⁴⁸ Jokinen ym. 2016, 411–443.

on syntynyt. Tällöin aineistoa luetaan tukeutumalla tulkintaresursseihin eli tutkijan omaan tuntemukseen siitä maailmasta, jonka osa aineisto on.⁴⁹

Tulkitsevan diskurssianalyysin piirteitä avaa myös Anu Pynnösen artikkeli *Diskurssianalyysi – Tapa tutkia, tulkita ja olla kriittinen* (2013). Pynnösen jaottelee diskurssianalyyttisen tutkimuksen analyysitason mukaan tekstuaaliseksi, tulkitsevaksi ja kriittiseksi. Tutkimuksen voi toteuttaa vain yhdellä analyysitasolla tai kolmivaiheisena prosessina tasojen läpi. Tällöin analyysi etenee tekstin tasolta kohti tulkintaa ja vielä tulkinnasta kohti kriittisyyttä. Pynnösen tulkitsevan analyysin käsite kuvaa työskentelyäni varsin hyvin: keskeistä on havaita ja kuvata diskurssin muotoutuminen sitä ympäröivää kontekstia ymmärtämällä.⁵⁰ Tutkimukseni analyysiosiossa pyrin siis jatkuvasti taustoittamaan aineistosta tekemiäni poimintoja tutkimuskirjallisuuden valossa.

Diskurssianalyyttisen tutkimuskentän kirjo antaa tutkijalle mahdollisuuden käyttää luovuuttaan, sillä yhtä oikeaa tapaa tehdä diskurssianalyysia ei ole.⁵¹ Kirjavalla käsitteiden kentällä ei oman tutkimusmenetelmän nimeäminenkään ole yksinkertaista. Täsmällisin saavuttamani nimitys menetelmälleni voisi olla tulkitseva diskurssianalyysi, jossa on kriittisiä piirteitä. Selkeyden vuoksi puhun kuitenkin vain diskurssianalyysista, kun tässä työssä puhun tutkimukseni metodista.

2.4. MEDIA-AINEISTON TULKINNAN ELEMENTIT

Media-aineistoja tulkitsevan tutkimuksen voi toteuttaa myös ilman mitään nimettyä teoriaa – historian tutkimuksen alalla teoriattomuus on pitkään ollut jopa tyypillistä.⁵² Tämän tutkimuksen kohdalla diskurssianalyysin teorioihin ja eri tutkimustraditioihin perehtymällä aineiston tulkinta sekä analysointi on kuitenkin ollut kuitenkin hallitumpaa, perusteellisempaa ja kriittisempää, kuin mitä se olisi ollut ilman teoreettisen viitekehyksen apua. Norman Faircloughia mukaillen: myöhäismodernissa maailmassa media ja median välittämät diskurssit

---

⁴⁹ Jokinen ym. 2016, 424.

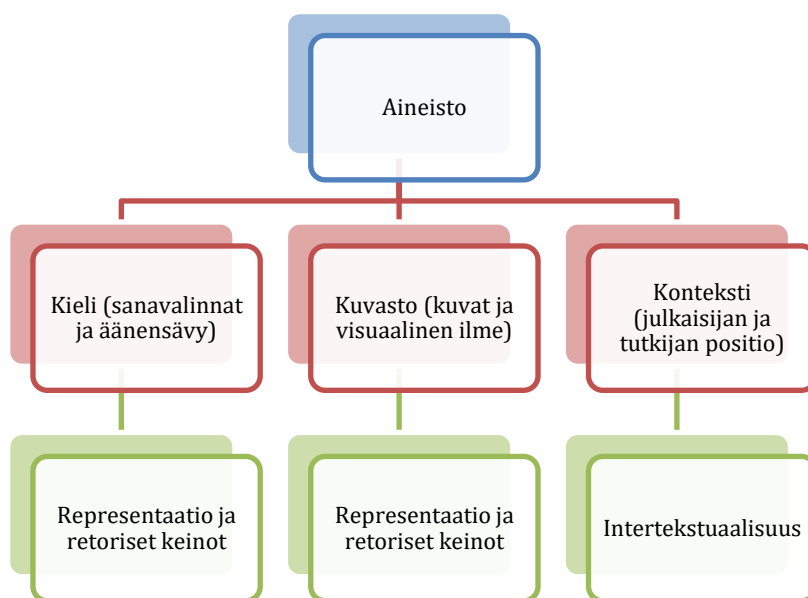
⁵⁰ Pynnönen 2013, 25–33.

⁵¹ Jokinen ym. 2016, 217, 309.

⁵² Danielsbacka ym. 2018, 9.

todellisuudesta hallitsevat ihmisten arkea yhä enemmän, joten kyky tulkita median diskursseja kriittisesti on oleellinen osa arkea sekä yhteiskunnassa toimimista.⁵³

Lukiessani tutkimuksen aineistoa tulkitsin sitä kolmen eri näkökulman avulla: kieli, kuvasto ja konteksti. Diskurssianalyysin analyysivälineinä olen käyttänyt representaation, retoristen keinojen sekä intertekstuaalisuuden teoriaa, joita käsittelen tässä luvussa. Aineiston tulkintaprosessia kuvaa kaavio alla:

KAAVIO 1: AINEISTON TULKINTA

Michel Foucault muistuttaa kysymyksellään ”miksi ilmeni juuri tuo lausuma, eikä sen sijaan mikään muu?”⁵⁴, että aineistot eivät synny absoluuttisina, ainoina mahdollisina lausumina todellisuudesta. Mediassa yhtä olennaista kuin se, mitä sanotaan, on se, mitä jätetään sanomatta. Jääkö jokin näkökulma tai ilmiö toistuvasti käsittelemättä? Saako joku perusteettoman paljon näkyvyyttä toiseen nähden? Kyse on representaatiosta eli valinnasta sen suhteen, miten jokin ilmiö esitetään. Norman Fairclough sanallistaa representaation käsitteen seuraavasti: ”mitä kuvaukseen sisällytetään ja mitä jätetään pois, mikä asetetaan ensisijaiseksi ja mikä toissijaiseksi”.⁵⁵ Aineistoissani representaatiota voidaan tarkastella yksittäisissä

⁵³ Fairclough 1997, 264.

⁵⁴ Foucault 1969, 41.

⁵⁵ Fairclough 1997, 139; Fairclough 1997, 13.

sanoissa tai kuvissa: puhutaanko nuorista guruista vai kybernisteistä? Miten kybernisti esitetään kuvissa?⁵⁶

Representaation lisäksi myös erilaisin retoriseksi keinoiksi kutsuttavien valintojen avulla voidaan ilmaista toiveita, ihanteita, pelkoa, vähättelyä – syntyneiden aineistojen taustalla on monenlaisia motiiveja. Retorisen analyysin avulla voidaan tarkastella, miten lukijaa, katsojaa tai kuulijaa pyritään vakuuttamaan halutunlaisen mielikuvan puolelle.⁵⁷ Arja Jokinen ym. ovat käsitelleet retorisen analyysin keinoja diskurssianalyyttisen tutkimuksen työkaluina ja hyödynnän heidän yhteenvetoaan.⁵⁸ Listan (alla) otsikot mukailevat Jokisen ym. ilmaisua vain pienin poikkeuksin, mutta esimerkkilauseet ovat kuvitteellisia.

(Mallina mahdollisimman neutraali ilmaisu: *Kävin tänään Facebookissa.*)

Omista intresseistä etäännyttäminen: *En henkilökohtaisesti edes pidä sosiaalisesta mediasta, mutta kävin tänään Facebookissa.*

Puhujakategoriolla oikeuttaminen: *Itse Facebookia aktiivisesti käyttävänä tiedän kyllä, millaista törkyä siellä on.*

Liittoutumisasteen säätely eli kertojan suhde alkuperäisen väitteen totuudenmukaisuuteen: A. *Hän unohti kirjautua ulos Facebookista.* B. *Hän sanoi unohtaneensa kirjautua ulos Facebookista.*

Konsensuksella vahvistaminen: *Kaikkihan sen nyt tietävät, että Twitterissä tunteet kuohahtavat helposti.*

Toimijuuden korostaminen tai häivyttäminen: A. *Nainen uhkaili työntekijöitä Facebookissa.* B. *Työntekijöitä uhkailtiin Facebookissa.*

Kategorisointi: *Seuraan kyllä netissä meemisivustoja, mutta niissä on älykästäkin huumoria, ei pelkkiä turhia kissakuvia.*

Yksityiskohdilla ja kertomuksilla vakuuttaminen: *Kirjauduin aivan tavallisena iltana pitkän työvuoron jälkeen Twitteriin, koska halusin nähdä, mitä tutuilleni kuuluu. Koska uutissyötössä nyt sattuu näkymään sellaisia julkaisuja, joista muut ovat tykänneet, en voinut vältyä huomaamasta erästä kuvaa.*

Metaforat: *Instagram on innokkaan sisustajan taivas.*

Ääri-ilmaisut: *TikTok-sovellus koukuttaa niin, että koulurauha on mennyt täysin eivätkä lapset enää tee mitään muuta vapaa-ajallakaan.*

---

⁵⁶ Nuoret gurut kybermaailmasta. *City/Nuorisoliite* 1/1995, 5; Kybernistit – Tarua vai totta? *City* 5/1998, 24–25; Esimerkkejä representaatiomalleista ks. Fairclough 1997, 143; Seppä 2012, 132–133.

⁵⁷ Jokinen ym. 2016, 338.

⁵⁸ Jokinen ym. 2016, 337, 344–368.

Ironia: Pari herkkähipiäistä prinsessaa pahoitti mielensä, kun sosiaalinen media ei kohdellutkaan silkkihansikkain.

Representaation ja retoristen keinojen käsitteiden avulla voidaan tarkastella sekä kieltä että kuvastoa.⁵⁹ Kieli tarkoittaa aineistossani lähinnä tekstin sävyä ja sanavalintoja. Kuvastolla tarkoitan kuvia ja yleistä visuaalista ilmettä. Usein huomio kiinnittyy räikeisiin, jopa provokatiivisiin valintoihin tekstissä ja kuvastossa, mutta pyrin huomioimaan kokonaisuudessa myös huomaamattoman: kun esimerkiksi naisten kuvalliset representaatiot muuttuvat aineistossani hillitymmiksi kohti 2000-lukua edetessä, on tärkeää huomata tämä muutos ja kirjoittaa se auki.

Tutkimusaineistoni eli *City*-lehti on osa julkista keskustelua ja siitä voi peilata laajempia yhteiskunnallisia muutoksia omassa ajassaan. Tähän perustuu kontekstin käsite työssäni.⁶⁰ Aineistoni tekstit ja kuvat sisältävät viittauksia paitsi oman julkaisualustansa eli *City*-lehden muihin teksteihin, myös kokonaan muihin julkaisuihin, puheisiin ja ajankohtaisiin ilmiöihin. Kyse on intertekstuaalisuudesta, jonka käsitteen on tehnyt tunnetuksi filosofi Julia Kristeva kirjallisuudentutkija Mihail Bahtinia käsittelevässä esseessään. Kristevan mukaan teksti on aina mosaiikkimainen dialogi, joka keskustelee kirjoittajan, vastaanottajan ja oman ajan kulttuurikontekstin sekä aiemman perinteen välillä.⁶¹

Aineistossani intertekstuaalisuus näkyy viittauksina muihin teksteihin esimerkiksi silloin, kun lukija kommentoi edellisessä numerossa ollutta artikkelia. Intertekstuaalisuus näkyy myös hienovaraisempina silmäniskuina lukijoille: kun lehden kannessa vaeltaa alaston nainen ja otsikossa viitataan satumaahan, tunnistamme vertauksen Raamatun Eevasta Paratiisissa.⁶² Ennen kaikkea intertekstuaalisuus on jokaisen tekstin luonnollinen ominaisuus, sillä kaikki tekstit ovat rakentuneet suhteessa aiempiin teksteihin ja niitä ympäröivään kulttuuriseen viitekehykseen.⁶³

Oman tutkimukseni kannalta olennaista on ollut perehtyä internetin kehitykseen ja historiaan yleisesti sekä Suomessa. Tutkijan kykyyn tulkita kontekstia ja

---

⁵⁹ Retoriikka mielletään usein puheen tai tekstin vaikutuskeinoiksi, mutta myös kuva viestii merkityksiä, joita voidaan kutsua kuvan retoriikaksi. Ks. esim. Roland Barthesin (1964) essee *Kuvan retoriikkaa* teoksessa *Kuvista sanoin 3. Ajatuksia valokuvasta* (toim. Lintunen, Martti 1986), 71–92.

⁶⁰ Pietikäinen ja Mäntynen 2009, 36.

⁶¹ Makkonen 1991, 18; Kristeva 1969, 64–66.

⁶² *City* 14/1994, kansi; Tekstien välisistä viittauksista ja kulttuurisilla konventioilla leikittelystä ks. mm. Pietikäinen & Mäntynen 2009, 117–118; Makkonen 1991, 10–13.

⁶³ Seppä 2012, 150–151.

intertekstuaalisia viittauksia vaikuttaa paitsi tutkimuksen yhteydessä tehty, tarkasteltavan ilmiön yhteiskunnallista kontekstia taustoittava työ, myös tutkijan oma henkilökohtainen tausta. Niistä muodostuu tutkijan positio eli tulkintaresurssi, jonka puitteissa toimin.⁶⁴ Kontekstin ja intertekstuaalisuuden ymmärrys toimii kaiken tulkinnan peruslähtökohtana; siten ko. käsitteet eivät näy tutkimuksen analyysiosiossa niin järjestelmällisesti auki kirjoitettuna kuin kielen ja kuvaston tarkastelu.

---

⁶⁴ Jokinen ym. 2016, 424.

3. AINEISTON ESITTELY

3.1. CITY-LEHTI KAUPUNKILAISTEN ÄÄNITORVENA

”Vielä 80-luvun puolivälissä kahvila tarkoitti Suomessa Esson baaria ja eilistä viineriä, ravintolaruoka puoliksi palanutta wieninleikettä, viina taskulämmintä kossua, matka Kanariansaaria ja asiakaspalvelu tiuskimista. Vapaa-aika oli sitä, että mentiin pilkkomaan halkoja mökille. Sitten tuli *City*. Yhtäkkiä kaupunki oli jotain muutakin kuin rivi asuntoja ja työpaikkoja. Se oli elämän pienten ja suurten ilojen, mahdollisuuksien ja seikkailujen keidas. *City*-lehteä kuului vihata. Kukaan ei tunnustanut lukevansa sitä. Silti se katosi säännöllisesti telineistä. Se vaikutti kaupunkikulttuuriin, palveluihin ja lehdistöön omalla herkullisen kuplivalla tavallaan. *City* näki Neuvostoliiton katoamisen, laman ja salaperäisen, kohtalokkaan *www*-maailman. Mutta eräät asiat eivät muutu: yhä ihmiset haluavat herkutella, matkustaa, tanssia ja pariutua!

- Zzz-top, city.fi”⁶⁵

Tutkimukseni aineistona ovat kaupunkilehti *Cityn* vuosikerrat 1990–2010.⁶⁶ *City* perustettiin ensin Helsinkiin vuonna 1986 ja pian se ilmestyi suosittuna ilmaisjakelujulkaisuna useissa suomalaisissa kaupungeissa. Lehti listasi kaupungin parhaat ravintolat ja trendikkäimmät baarit, mutta julkaisi myös laajempia artikkeleita ja haastatteluita ajankohtaisista ilmiöistä sekä ihmisistä. Rakastettu ja vihattu *City* jakoi mielipiteet, kuten eräs entinen lukija muistelee yllä, mutta joka tapauksessa lehdellä oli vankka asema kaupunkikulttuurin sanansaattajana varsinkin aikana ennen internetiä ja sosiaalista mediaa. Lukijatutkimusten mukaan suurin osa lehden lukijoista oli lapsettomia kaupunkilaisaikuisia, joilla oli keskivertoväestöä korkeampi koulutus ja enemmän rahaa käytössään. Esimerkiksi vuonna 1998 *City* tavoitti lähes puoli miljoonaa lukijaa, joista 68% oli 15–34-vuotiaita. He harrastivat aktiivisesti kulttuuripalveluiden käyttöä, liikuntaa,

---

⁶⁵ *City* 2.5.2016, lainaus lukijapalautteista.

⁶⁶ Tyypiltään *City* voidaan luokitella aikakaus- ja sanomalehden välimaastoon, mutta parhaiten lehden tyyliä ja ilmestymistapaa mielestäni kuvaa Töyryn ym. käyttämä termi *kaupunkilehti*. Ks. Töyry ym. 2011, 26.

matkailua sekä ravintoloissa käymistä – mutta eivät käsitöitä, sienestämistä tai mökkeilyä.⁶⁷

Nuorten, urbaanien kuluttajien *City*-lehti syntyi osana 1980-luvun laajempaa kaupunki- ja mediakulttuurin muutosta, joka puolestaan on osa laajaa kulttuurista murrosta koko länsimaisessa maailmassa. Sosiologi Zygmunt Bauman on luonnehtinut, että 1900-luvulla tapahtui muutos, jonka myötä modernin maailmankuvan yhtenäiset ihanteet ovat pirstaloituneet kohti yhä yksilökeskeisempää maailmankuvaa. Siinä missä yksilön elämäntyyli, identiteetti ja yhteisöt ennen määrittyivät melko pitkälle jo yksilön syntyessä, ovat nämä valinnat nyt yksilön vapaasti toteutettavissa koko hänen elämänsä ajan. Olemme siirtyneet postmoderniin (myös jälkimoderni tai notkea moderni) aikaan, jolle yksilönvapauden lisäksi on ominaista epävarmuuden ja epäjatkuvuuden tiedostaminen. Baumanin mukaan postmodernia edeltänyt moderni aika oli arvoiltaan selkeä ja siksi turvallinen, mutta rajoittava.⁶⁸ Postmodernille ihmiselle lankeaa sekä vapaus että vastuu omista valinnoistaan:

”Postmodernin tilanteen eettinen paradoksi on siinä, että se palauttaa ihmisille tilaisuuden moraaliseen valintaan ja täyteen vastuuseen, vaikka se riistääkin heiltä samanaikaisesti sen universaalin ohjenuoran tarjoaman turvan, jota moderni itseluottamus aikoinaan lupaili. Yksilöiden eettiset tehtävät lisääntyvät entisestään samaan aikaan kun niiden täyttämisen edellyttämät, yhteiskunnallisesti tuotetut voimavarat kutistuvat. Moraalinen velvollisuus sulautuu moraalisen valinnan yksinäisyyteen.”⁶⁹

Kaupunkitutkija Pasi Mäenpää tarkastelee postmodernismia suomalaisen kaupunkikulttuurin kontekstissa. Mäenpään mukaan 1960-luvun nopea muuttoaalto maalta kaupunkeihin yhdessä hyvinvointivaltion luoman turvan kanssa loi maaperää 1980-luvun kulttuuriselle muutokselle, jonka myötä kuluttamisesta tuli osa identiteettiä.⁷⁰ Suomen poliittisen ilmapiirin vapautuminen ja tietynlaisen yhtenäiskulttuurin murtuminen näkyivät myös *Cityn* yhden perustajan, Lauri Nykoppin mukaan taloudellisena ja kulttuurisena optimismina.

---

⁶⁷ *City*, lukijatutkimusraportit 1999, 2003 & 3/2009.

⁶⁸ Bauman 1996; Bauman 2002.

⁶⁹ Bauman 1996, 43.

⁷⁰ Mäenpää 2005, 11–20.

”Fiilis oli se, että maailma on mahdollisuus”, muistelee Nykopp 1980-luvun citykulttuurin syntyä teoksessa *City on sinun – Kuinka uusi kaupunkikulttuuri tuli Helsinkiin* (2000).⁷¹ Varsinkin Helsingissä ravintola- sekä kulttuurielämä monipuolistuikin nopeasti ja kaupungin koko olemus muuttui, kun terasseilla istuskelusta ja julkiseen tilaan levittäytyvistä katutapahtumista tuli arkipäivää. Mäenpään mukaan monipuolistuva kulutusvalikoima ja vapaa-ajan oleskeluun antautuva kaupunkitila alkoi muuntautua laajemmaksi kulttuuriseksi tilaksi, jossa yksilöt pystyivät postmodernille ajalle tyypilliseen tapaan etsimään aina uusia tapoja sekä tyylikeinoja identiteetin ilmaisuun. Uudenlaiset kaupunkimediat löivät lisää vettä myllyyn: ne välittivät ja muokkasivat mielikuvia siitä, millaista on elää ja viettää aikaa kaupungissa.⁷²

Kaupunkilehtien syntyyn ja tyyliin vaikutti paitsi yleinen kulttuurinen muutos, myös journalismin alalla jyllännyt uuden journalismin aalto. Mediatutkija Jukka Kortti kuvailee, että uudelle journalismille ja 1980-luvun toimittajasukupolvelle ominaista oli kokeilullinen, yksilöllinen ja subjektiivinen ote. Käsitettiin, että median tuottama maailmankuva on joka tapauksessa aina vääristynyt jollain tavalla, joten neutraaliuteen ja valistuksenomaisuuteen on tarpeetonta pyrkiä. Tekstien tehokeinona käytettiin usein ironista tyyliä sekä faktan ja fiktion sekoittelua, joka yltyi toisinaan gonzo-tyyliseksi seikkailujournalismiksi.⁷³ Siinä missä esimerkiksi perinteikäs nuorten helsinkiläisten kulttuurilehti *Ylioppilaslehti* joutui julkaisuna miettimään kompromisseja monenlaisten lukijoiden miellyttämiseksi, oli uusilla kaupunkilehdillä mahdollisuus julistautua avoimen elitistisiksi tai kaupallisiksi.⁷⁴

Antti Isokankaan ym. kokoamassa *City on sinun* -kirjassa kuvaillaan, kuinka 1980-luvun puolivälissä Helsingissä syntyikin useita julkaisuja, jotka alkoivat kilpailemaan osin samoista lukijoista *Ylioppilaslehden* kanssa. Toimittaja Eeropekka Rislakk sekä nuori viestinnän apulaisprofessori Kim Weckström olivat vuonna 1985 perustaneet *1999 Citylehden*, jonka taloudellisia vaikeuksia setvimään palkattiin taiteilija ja entinen taloustieteiden opiskelija Lauri Nykopp. Toisaalla samaan aikaan mm. *Rumba*-lehden alullepanijoihin kuuluvan toimittajan Kari Kivelän vuonna 1984 perustama *Scandal*-kaupunkilehti oli myös vaikeuksissa. Miehiä yhdisti halu

---

⁷¹ Isokangas ym. 2000, 5.

⁷² Mäenpää 2005, 17–19, 351–353; Mäenpää 2000, 17–31.

⁷³ Kortti 2013, 444–447.

⁷⁴ Kortti 2013, 468–471.

julkaista uudenlaista ja laadukasta, urbaanille yleisölle suunnattua lehteä. Tekijöiden taustat ja intressit olivat kuitenkin erilaisia; kun julkaisujen yhdistämistä mietittiin, näkemuserot esimerkiksi ilmaisjakelulehden taloudellisesta kannattavuudesta aiheuttivat ristiriitoja. Mallina ja innoittajana ilmaislehdelle toimi tukholmalainen *Nöjesguiden*, joka alkuvaikeuksien jälkeen menestyi jo kohtuullisen hyvin. Lopulta yhteinen sävel löytyi ja jo 1999 *Citylehden* aikaan mukana ollut kustantaja Tammi oli mukana rahoittamassa uuden, ilmaisjakeluna jaettavan kaupunkilehden julkaisua. Ensimmäinen *City* ilmestyi jakelutelineineen Helsingin katukuvaan vappuna 1986.⁷⁵

City löysi yleisönsä hyvin ja lehden tunnistettavaksi tyyliksi vakiintui mehevä sekoitus laatujournalismia sekä pintaliittoa, kaikki rehvakkaan ironisella tyyllillä maustettuna. Laajat, analyttiset reportaasit nostivat *Cityn* kautta koko kansan huulille uusia ilmiöitä: esimerkiksi nuorista, yksin asuvista kaupunkilaisista kertova juttu teki *sinkuista* yhden vuosikymmenen puhutuimmista kaupunki-ilmiöistä. Lehti oli paitsi ajan hermolla, myös huolellisesti tehty, sillä Isokankaan ym. mukaan lehden perustajakaarti oli nuoria toimittajia sekä avustajia kohtaan erittäin vaativa. Juttuja käskettiin uudelleenkirjoittaa useita kertoja ja väitteille vaadittiin vankkoja perusteita. Toisaalta *City* oli myös häpeilemättömän pinnallinen ja kaupallinen: osa jutuista oli täynnä mainontaa ja toimittajat heittäytyivät juppikauden seurapiireihin täysin rinnoin. Toimitus muutti isoihin tiloihin eikä rekvisiitassa kursailtu – katossakin roikkui Renny Harlinin elokuvassa käytetty, aidon kokoinen tekohai. *City* ei pelkästään ilmentänyt suomalaista, 1980-luvun cityjuppi-ilmiön nousua, vaan oli osa sitä.⁷⁶

Kaikkia suomalaisia ei *city* ilmiönä⁷⁷ tai *City* lehtenä kiinnostanut. Jotkut vastustivat lehden edustamaa, pinnallista ja materialistista maailmankuvaa kiivaasti – esimerkiksi *Helsingin Sanomat* oli *Cityä* kohtaan avoimen vihamielinen.⁷⁸ Koko kansan miellyttäminen ei ollutkaan *Cityn* tavoite tai tarkoitus, vaikka lehti janosikin suosiota. Mediakulttuuri on varsinkin 1980-luvulta alkaen pirstoutunut merkittävästi eikä yhtenäistä median tyyliä ole; mediatutkijat Anu Koivunen ja Mikko Lehtonen tarkastelevat ilmiötä erilaisten julkisen puhuttelun areenoiden

⁷⁵ Isokangas ym. 2000, 32–37, 45.

⁷⁶ Isokangas ym. 2000, 38–48, 103.

⁷⁷ *City* ja *citykulttuuri* olivat 1980-luvun muotisisanoja, joiden popularisointiin osallistuivat erityisesti *City*-lehti ja kaupunkiradio *Radio City*. Ks. Isokangas ym. 2000, 36.

⁷⁸ Isokangas ym. 2000, 44; Kortti 2013, 470.

käsitteen avulla.⁷⁹ Tietyn lehden tai muun julkaisun tyyli ja teemat valitaan sen mukaan, kenelle julkaisu on suunnattu – ja sama toisin päin, sillä julkaisun luonne muovautuu vuorovaikutuksessa sen yleisön kanssa. Koivunen ja Lehtonen ovat luokitelleet *City*-lehden (yhdessä mm. Nelosen, SubTV:n ja *Voima*-lehden kanssa) vaihtoehtoisuuden ja yhteisöllisen nuoruuden puhuttelun areenaksi. Tämän areenan kohderyhmää määrittää nuorehko ikä, urbaani elämäntyyli ja kansallisen sijaan kosmopoliittinen asenne. Julkaisu valaa me-henkeä oman yleisönsä keskuudessa, eikä tavoitteena ole pyrkiä kansalliseen suosioon.⁸⁰

Tällaisia linjauksia *City* juuri teki määritellessään kohdeyleisöään itse: ei juntteja, vanhuksia tai peräkammarin poikia.⁸¹ Ronskista, ajassaan radikaalista kohderyhmäajattelusta huolimatta – tai juuri siitä johtuen – *Cityllä* meni hyvin ja omat versionsa kaupunkilehdestä saivat vuodesta 1987 eteenpäin muun muassa Turku, Tampere, Lahti, Jyväskylä, Oulu, Kuopio ja Pori. Lehden lihavimmat ajat alkoivat kuitenkin sakkaamaan jo 1980-luvun lopulla perustajajoukon keskinäisten erimielisyyksien ja lehden heikentyvän, isoista kuluista johtuvan taloustilanteen vuoksi.⁸² 1990-luvun laman aikaan *City* taisteli olemassaolostaan monien muiden lehtien tapaan. Mainostulot kutistuivat ja lehteä jouduttiin supistamaan erityisesti laajojen, korkealaatuisten reportaasien osalta. Myös paikallistoimituksia suljettiin eli lehden teko keskitettiin pääosin Helsinkiin, mutta ravintola- ja muut menovinkit laadittiin kaupunkikohtaisesti. Haasteista huolimatta lehti selvisi hengissä yli lamaan ja omistajan vaihtumisen itsenäiseltä Citypressiltä mediayhtymä Jantonin alle.⁸³

Yhtenä syynä selviytymiseen lienee ollut *Cityn* halu pysyä ajan hermolla. Kun internet saapui sekoittamaan media-alan pakkaa 1990-luvulla, *City* ei taistellut muutosta vastaan, vaan liittyi ilmiöstä kiinnostuneen verkkoväen etujoukkoihin julkaisemalla jo varhain 1990-luvun alkupuolella laajoja nettiaiheisia artikkeleita. Lehden kirjoittajakaartiin kuului muun muassa mediatutkimuksen alalta sittemmin väitellyt nuori internet-visionääri Sam Inkinen, joka avasi tietoverkkovisioitaan *Cityn* lukijoille.⁸⁴ Lehden sisällöllinen linja ei missään vaiheessa muuttunut erityisen

---

⁷⁹ Koivunen & Lehtonen 2005, 16–21.

⁸⁰ Koivunen & Lehtonen 2005, 16–21.

⁸¹ Isokangas ym. 2000, 36; Kortti 2013, 470–471.

⁸² Isokangas ym. 2000, 98–103.

⁸³ Isokangas ym. 2000, 98–103.

⁸⁴ Isokangas ym. 2000, 100–101; Osa *Cityssä* julkaistuista Inkisen artikkeleista on julkaistu myös muissa teoksissa, mm. *Kadonnut Nykyaika* -kirjassa (Inkinen 1994).

internet- tai tietotekniikkapainotteiseksi, vaan se käsitteli näitä teemoja muiden ajankohtaisten ilmiöiden joukossa ja niihin liittyen. Esimerkiksi globalisaatiokeskustelu oli Suomessa vilkasta liityttäessä Euroopan unioniin vuonna 1995 ja tietoverkkojen kehitys oli tärkeä osa tätä keskustelua.⁸⁵

Sähköpostiosoite sekä kotisivut *Cityn* toimitukselle hankittiin jo vuonna 1994.⁸⁶ Sivustolle perustettiin suuren suosion saanut treffipalvelu Deitti.net sekä paljon muita nykyisen sosiaalisen median palveluita muistuttavia ominaisuuksia profiilisivuineen ja chatteineen. *Cityn* sivusto olikin yksi Suomen suosituimpia verkkosivuja ja lehden päätoimittajana 1990-luvulla työskennellyt Pete Suhonen on myöhemmin arvellut suosion syyksi sen, että *City* oli monissa asioissa edelläkävijä: esimerkiksi Deitti.netissä seksuaalivähemmistöt huomioitiin seuranhakijoina siinä missä heterotkin.⁸⁷

Menestyksellisistä tekijöistä huolimatta ajat alkoivat 2000-luvulla olla tukalat kaikille paperimedioille. Yhteiskunnallinen keskustelu siirtyi enenevässä määrin nettiin, mikä vei lukijoita ja mainostuloja mennessään.⁸⁸ Vaikka *Cityn* lukijamäärät pyörivät vielä 2000-luvun puolellakin 300 000 – 400 000 lukijan kieppeillä, tuli lehden tarina perinteisessä muodossaan tiensä päähän vuonna 2012, kun *Cityn* omistajayhtiö Janton lakkautti paperilehden kannattamattomana.⁸⁹ *Cityn* verkkosivut ovat olemassa tänäkin päivänä, mutta nykyään niiden sisältö on yleisen kaupunkikulttuurin sijaan painottunut ravintolavinkkeihin. Sivuston omistaa media-alan yritys City Digital Group, joka hallinnoi myös muun muassa *Cityn* deittipalveluna tunnettua Deitti.net -sivustoa ja Table Online-palvelua.⁹⁰

Nykyisen omistajan aikana *City* on myös ilmestynyt muutaman numeron verran paperilehtenä yhteistyössä elektroniikkajätti Verkkokauppa.comin kanssa. Nykyinen päätoimittaja Panu Jansson kommentoi vuonna 2014 ilmestyneen yhteistyölehden pääkirjoituksessa, että uusia numeroita saattaa vielä tulla tai olla tulematta. Jansson korosti myös, että paperilehti on vain kooste *Cityn* verkkosivujen

---

⁸⁵ Suominen, 2009a, 16–20; Saarikoski 2009b, 104.

⁸⁶ *City* 8/2005, 5.

⁸⁷ Helsingin Sanomat 24.4.2019.

⁸⁸ Östman 2013a, 67–87; Södergård ym. 2016; Pinjamaa 2018.

⁸⁹ KMT 2007 & 2008; Helsingin Sanomat 30.7.2012.

⁹⁰ City s.a.; City Digital Group 2020.

parhaista paloista: nyt mennään netti edellä ja paperilehti on satunnainen sivutuote.⁹¹

Niin *Cityn* nousukiittona kuin lakkauttamiseenkin on epäilemättä useita syitä, mutta ainakin *City*-lehden avustajana toimineen ja *City on sinun* -teosta kirjoittaneen Antti Isokankaan mielestä isoin syy paperilehden lopettamiselle oli internetin ja sosiaalisen median kasvava suosio. Tapahtumavinkit ja suositukset katsottiin ennen *Citystä*, nyt somesta.⁹² Lehti jäi tarpeettomaksi ja tätä ruokki lehden uudistaminen entistä nuorempaa kohderyhmää silmällä pitäen. Paperilehti formaattina ei onnistunut herättämään nuoremman sukupolven kiinnostusta, vaikka sisältö oli heille räätälöity.⁹³ Myös *Cityn* pelipaikka suomalaisen journalismin kentällä muuttui. Kaupunkikulttuuri valtavirtaistui niin nopeasti, että vaikka *City* ilmaisjakelutelineineen näkyi katukuvassa 2010-luvulle asti, oli lehden aika provosoivana ärsyttäjänä ja edelläkävijänä lipunut jo ohi.⁹⁴

3.2. AINEISTON RAJAUKSET

Olen tutustunut silmäillen kaikkiin vuosien 1990–2010 Helsingin *City*-lehtiin ja pyrkinyt kartoittamaan niistä kaiken sellaisen materiaalin, joka jollain tapaa liittyy internetiin. Lehtien sivuille mahtuu perusteellisia internetin käyttöön opastavia artikkeleja, kummallisten nettisivujen listauksia, nettideittailua kärkkäästi kommentoivia kolumneja, mainoksia, kuvituskuvia ja kaikkea siltä väliltä. Tutkimusaineistoksi valikoitui vain Helsingin *City*, sillä varsinkin 1990-luvun alussa tehtyjen aluetoimitusten supistamisen jälkeen lehden sisältö oli pitkälti sama kaupungista riippumatta. Kaupunkikohtaisia eroja oli lähinnä menovinkeissä ja ravintolasuosituksissa, jotka eivät tutkimukseni kannalta olleet niin tärkeitä kuin laajemmat reportaasit, haastattelut ja vakiopalstat.⁹⁵

Helsingin *City* ilmestyi kahden viikon välein eli numeroita julkaistiin 23–24 kappaletta vuodessa. Aineistoni aikarajauksen kattaessa 21 vuosikertaa, kertyi läpikäytävää lehtimateriaalia siten noin 500 numeroa. Tabloid-kokoisen lehden

---

⁹¹ *City* 19.9.2014; Jansson 2014, 4.

⁹² YLE 30.7.2012.

⁹³ Markkinointi & Mainonta 31.7.2012.

⁹⁴ Isokangas ym. 2000, 120–121.

⁹⁵ Isokangas ym. 2000, 103; Lehtien valtakunnallinen yhteneväisyys on myös tarkistettu muutamiin satunnaisesti valittuihin, muiden paikkakuntien *City*-lehtiin tutustumalla. Näitä ei ole otettu mukaan tutkimuksen analyysiin.

sivumäärä vaihteli numeroittain noin 30–50 sivun välillä. Muutamien numeroiden yhteydessä on myös jaettu tyylioppaita, työelämäextroja tai muita teemallisia keskiaukeamaliitteitä, jotka olen katsonut läpi ja tarvittaessa ottanut mukaan analyysiin. Tarkastelemistani vuosikerroista puuttuu muutama yksittäinen numero, jotka eivät olleet saatavilla Turun yliopiston kirjaston kautta.

Kuten Arja Jokinen ym. toteavat, laajan aineiston ja melko avointen tutkimuskysymysten kanssa toimiessa kaikkea aineistomateriaalia ei yleensä ole mahdollista tuoda tutkimuksen analyysivaiheeseen yksityiskohtaisesti.⁹⁶ Omassa tutkimuksessanikaan en käy analyysissa jokaista aineistopalasta läpi, vaan teen aineistosta esimerkinomaisia nostoja. Sari Pietikäisen ja Anne Mäntynen mukaan diskurssit muodostuvat ennen kaikkea toistuvien elementtien myötä, mutta tärkeää on myös tunnistaa niin sanottuja polttopisteitä, joissa tapahtuu tutkittavan ilmiön kannalta jotain poikkeavaa.⁹⁷ Aineistopalasista löytyvien säännönmukaisuuksien ja poikkeavuuksien tarkastelulla sekä vertailulla teen aineistosta yhteenvetoa ja tulkintoja havaitsemistani diskursseista. Tavoitteena on siis synteesisinomaisesti koota aineistopalasista ”enemmän kuin osiensa summa”.⁹⁸

Aineiston osia ei ole jaoteltu genreittäin, sillä alaryhmiä tulisi aineistopalasten kirjon vuoksi valtava määrä.⁹⁹ Myös tutkimusmetodologisista syistä aineistoa ei ole jaettu esimerkiksi lukijapuheenvuoroihin ja asiantuntijapuheenvuoroihin, sillä tutkimus perustuu siihen oletukseen, että nimenomaan kokonaisuutena *City*-lehti on enemmän kuin osiensa summa. Se ei ole satunnainen kokoelma erilaisia tekstejä ja kuvia, vaan julkaisulla on tietty, tunnistettava tyyliensä ja ironinen sävynsä. Käsittelen *City*-lehteä siis kokonaisuutena ja ilmiönä, joka heijastelee omaa aikaansa.¹⁰⁰ Kirjoittajan rooli tulee toisinaan mainittua tekstissä, mutta vain tekstin sujuvuuden ja ymmärrettävyyden vuoksi. Kaikki aineistoni palaset ovat analyysissa samalla viivalla ja muodostavat yhden ison aineistokokonaisuuden. Lähdeviittauksissa on käytetty yksilöintitietona kunkin aineistopalasan otsikkoa, ei

---

⁹⁶ Jokinen ym. 2016, 452–455.

⁹⁷ Pietikäinen & Mäntynen 2009, 160.

⁹⁸ Pietikäinen & Mäntynen 2009, 160–167.

⁹⁹ Genre on mm. mediatutkimuksessa käytetty käsite, jonka avulla aineistoja voidaan luokitella esim. haastatteluihin, mainoksiin ja pääkirjoituksiin. Ks. mm. Fairclough 1997, 77–78.

¹⁰⁰ Mm. Isokangas ym. 2000, 32–48; Ks. myös luku 2.2. *Metodina diskurssianalyysi*; tutkimuksessa tarkastellaan yhteiskunnallista ilmiötä, ei yksilöiden ajatuksia.

kirjoittajan nimeä. Jos jonkin artikkelin tai muun poiminnan kohdalla on oleellista mainita taustatietoa kirjoittajasta, tieto löytyy alaviitteistä.

Tutkimuksen aikarajauksen määrittä historiantutkimuksellinen perspektiivi ja tavoite tarkastella muutosta. Suomalaista internet-kulttuuria tutkinut Petri Saarikoski luonnehtii vuosia 1993–1995 internet-ilmion ”popularisoitumisen ja arkipäiväistymisen ajaksi”,¹⁰¹ mutta muutoksen havaitsemiseksi halusin ottaa mukaan myös aivan 1990-luvun ensimmäiset vuodet. Rajauksen loppupään taas sinetöi verkkokulttuurin havaittavissa oleva muutos vuosien 2004–2005 aikana: sosiaalisten verkostopalveluiden käsite alkoi yleistyä ja mm. Facebook perustettiin.¹⁰² Tätä voidaan pitää merkittävänä muutoksena internetin käyttökulttuurin kannalta ja halusin ulottaa aineistoni niin pitkälle, että juuri Facebook tuli kunnolla tunnetuksi myös Suomessa. Tämä tapahtui vasta 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen loppupuolella.¹⁰³ Muutos oli nopeaa ja jo vuonna 2010 saavutettiin jonkinlainen sosiaalisen median hypetyksen kyllästymispiste; edelläkävijät alkoivat kyllästyä.¹⁰⁴ Aineiston tarkastelu vuoteen 2010 asti mahdollisti siis diskurssien kannalta mielenkiintoisten muutosten havaitsemisen.

Aineiston aikarajaukseen on syytä suhtautua vain yhtenä mahdollisena läpileikkauksena internet-ilmion historiassa. Parinkymmenen vuoden aikarajaus voi tuntua sulkevan sisäänsä kokonaisen ilmion elinkaaren, sillä internetin rooli yhteiskunnassa on sillä välin muuttunut erittäin nopeasti. Netti ja sen käyttökulttuuri kuitenkin muuttuvat koko ajan ja usein vasta historiallinen perspektiivi osoittaa muutoksen merkittävyyden. Vaikka analyysissäni ajoittain toistuu ”alusta loppuun”-retoriikka, ei vuoteen 2010 ole päättynyt mikään aikakausi tai ilmiö – samoin kuin tietoverkotkaan eivät syntyneet 1990-luvulla, vaan niiden historia kurkottaa paljon pidemmälle.

---

¹⁰¹ Saarikoski 2009b, 115.

¹⁰² Saarikoski 2013a, 52–60.

¹⁰³ Saarikoski 2013b, 147.

¹⁰⁴ Turtiainen 2013, 203–205.

4. INTERNET MUUTTAA MAAILMAA

Suomen hyvinvointitason, koulutuksen ja teknologiahistorian valossa ei ole yllätys, että nettiä käytetään maassamme paljon. Tilastokeskuksen *Väestön tieto- ja viestintäteknikan käyttö 2019* -tutkimus kertoo, että 16–89-vuotiaista suomalaisista 90% on käyttänyt internetiä viimeisen kolmen kuukauden aikana ja 79% käyttää nettiä useita kertoja päivässä. Nuorilla sekä nuorilla aikuisilla eli 16–44-vuotiailla samat luvut ovat 100% (vähintään kerran kolmen kuukauden aikana) ja 96–97% (useasti päivässä).¹⁰⁵ Yleisesti koko maailman väestöstä nettiä käyttää noin 53,6% ja kehittyneissä maissa käyttöaste on 86,6%.¹⁰⁶

Suomessa yleisin väline netin käyttöön on matkapuhelin (80% suomalaisista) ja vasta sen jälkeen kannettavat tietokoneet, pöytäkoneet ja tabletit.¹⁰⁷ Ennen nykyistä älypuhelinten aikaa tietoverkot olivat kuitenkin vahvasti sidoksissa tietokoneisiin. Nekään eivät alun perin olleet kooltaan ja ulkonäöltään sellaisia, joihin totuttiin kotikoneiden myötä. Ensimmäiset mikroelektroniikkaan perustuvat tietokoneet 1940–50-luvuilla olivat huoneen kokoisia, arvokkaita laitteistoja, joita kehitettiin puolustusvoimien ja muiden isojen organisaatioiden, kuten pankkien tarpeisiin.¹⁰⁸ Tietokoneiden ja internetin varhais historia voidaan erittäin karkeasti hahmotella aikajanelle seuraavanlaisesti:

1940–50-luku: ensimmäiset elektroniset, tietokoneen kaltaiset laskukoneet

1960-luku: suurtietokoneiden ja varhaisten verkkoyhteyskokeilujen aika

1970-luku: kaupallisen tietoverkon tekniset ensiaskeleet

1980-luku: kooltaan yksityiskäyttöön sopivien tietokoneiden vakiintuminen

1990-luku: internetin saapuminen kaupallisille markkinoille¹⁰⁹

Nykymuotoisen internetin esikuva, maailman ensimmäinen tietoverkko ARPAnet perustettiin Yhdysvalloissa puolustusministeriön tarpeisiin vuonna 1969 ja vuonna 1975 sille avattiin kaupallinen vastine Telenet.¹¹⁰ Vaikka ARPAnetin myötä pystyttiin nyt muodostamaan yhteyksiä ja välittämään tietoa eri tietokoneiden välillä, olivat mahdollisuudet vielä hyvin rajallisia. Tietokoneiden piti olla samassa

---

¹⁰⁵ SVT, *Väestön tieto- ja viestintäteknikan käyttö 2019*.

¹⁰⁶ ITU, *Measuring Digital Development – Facts and Figures 2019*.

¹⁰⁷ SVT, *Väestön tieto- ja viestintäteknikan käyttö 2019*.

¹⁰⁸ Kortti 2016, 256–259.

¹⁰⁹ Aikajana pohjautuu historiantutkijoiden esityksiin eri teoksissa, ks. mm. Saarikoski 2004, 35–125; Saarikoski 2009a, 23–72; Saarikoski 2009b, 73–115; Kortti 2016, 256–274.

¹¹⁰ Saarikoski 2009a, 25–36.

verkossa yhteyden muodostamiseksi ja näitä verkkoja oli useita. 1980–90-lukujen vaihteessa Tim Berners-Lee ja Robert Caillinau kehittivät World Wide Webin, joka nimensä mukaisesti yhdisti verkot maailmanlaajuisiksi, yhtenäiseksi verkoksi.¹¹¹

Internetin yleistymisen nykyiseen käyttölaajuuteensa on ollut kansainvälinen, osittain globaali ilmiö, mutta sillä on paikalliset erityispiirteensä. Lamanjälkeisessä Suomessa oli kova halu ja paine satsata tietotekniseen kehitykseen, koska Nokian sekä Linuxin tapaisilla tuotteilla oli vientiä. Kansainvälisessä julkisuudessa Suomi omaksui mielellään edelläkävijän roolin tietoverkkoyhteiskuntana – syystä, sillä esimerkiksi Otaniemen Teknillisessä korkeakoulussa kehitettiin jo vuonna 1992 oppilastyönä graafisen selaimen tavoin toimiva ErWise-sovellus, johon myös Tim Berners-Lee kävi tutustumassa.¹¹² Tietojenkäsittelyopin opiskelija Linus Torvalds puolestaan kehitti maailmanlaajuiseen käyttöön levinneen Linux-käyttöjärjestelmän Helsingin yliopiston tietojenkäsittelylaitoksella.¹¹³

Ylipäänsä tietoverkkoja kohti kuroteltiin Suomessa juuri korkeakoulujen johdolla. Iso valtakunnallinen harppaus otettiin marraskuussa 1988, kun Suomen korkeakoulujen ja tutkimuksen tietoverkko Funet liittyi virallisesti internetiin pohjoismaisen NORDUnet-tutkimusverkon kautta.¹¹⁴ Kaupallisten internet-yhteyksien myynti suomalaisiin kotitalouksiin alkoi vuonna 1993, jolloin World Wide Web julkaistiin isommalle yleisölle ja ensimmäiset graafiset selaimet ilmestyivät. Liittymien määrä kasvoi kohisten, kun laajakaistaliittymät tulivat markkinoille vuonna 1998 ja yleistyivät kotitalouksissa vuonna 2004.¹¹⁵ Näiden vuosien välillä internet popularisoitui nopeasti, mutta vielä 1990-luvun alussa netti oli varsin tuntematon maailma. Tutkimuksen aineiston perusteella innokkaimmatkaan eivät aina olleet varmoja, mitä nettiin pitää tai kannattaa laittaa – pääasia, että sinne mentiin.

4.1. MYSTINEN VERKKO JA MITEN SITÄ KÄYTETÄÄN

Tutkimusaineistoni alkaa 1990-luvun alusta, jolloin tietoverkkojen kehittäminen alettiin nähdä merkittävänä investointikohteena sekä kansainvälisellä että

---

¹¹¹ Hård & Jamison 2005, 199.

¹¹² Suominen 2009a, 16–21; Saarikoski 2009b, 93–98.

¹¹³ Åberg 2010, 150.

¹¹⁴ Åberg 2010, 142.

¹¹⁵ Saarikoski 2009a, 25–36; Turtiainen 2009, 197–198.

kansallisella tasolla. Yhdysvalloissa panostettiin tietoyhteiskunnan kehittämiseen ja internetin perusidea kuvaava käsite *Information Superhighway* lanseerattiin varapresidentti Al Goren johdolla. Suomessa hallitus asetti työryhmän tutkimaan tietotekniikan ja tietoverkkojen roolia tulevaisuuden yhteiskunnassa. Tuloksena oli vuonna 1995 julkaistu raportti *Suomi tietoyhteiskunnaksi – Kansalliset linjaukset*.¹¹⁶ Internetin yleistymisen oli osa laajempaa yhteiskunnallista, taloudellista ja kulttuurista muutosta kohti uuden vuosituhatosen tietoyhteiskuntaa. Muutoksen kokonaisvaltaisuus heijastui 1990-luvun mediakeskusteluun, jossa Petri Saarikosken mukaan näkyi varsinkin media- ja taidealan tutkimuksessa herännyt innostus internetin teknoutopistisia mahdollisuuksia kohtaan. Sam Inkinen tunnisti tällaisen sävyn aikalaiskeskustelussa jo 1990-luvulla ja käyttikin ilmiöstä nimeä ”ylevän retoriikka”.¹¹⁷

Innostunut, uuteen maailmanaikaan viittaava retoriikka kuuluu myös *Cityn* 1990-luvun alkupuolen internet-reportaaseissa, jotka muistuttavat seikkailijan matkapäiväkirjaa: ”Olemme siirtymässä dramaattisella tavalla huomisen digitaalimaailmaan, jossa viestintä, teknologia ja ekologia asettavat elämämme tärkeimmät reunaehdot.”¹¹⁸ Internetiin viitataan aineistossa usein uskontona tai elämäntapana:

”Internet on myös 90-luvun elämäntapa, jossa tapahtuvaa nojatuolimatkailemista on verrattu Jack Kerouackin *On The Roadiin*. Hipit matkustivat festareille, teknopakanaat ftp-siteihin. Jo käytetyn teknologian vuoksi on tietoverkot helppo yhdistää mahdottomaksi määriteltäväksi kasvaneeseen cyberpunk-kulttuuriin.”¹¹⁹

Tieteiskirjallisuuden vaikutteet ja tekniikan kokeminen ruumiillisesti korostuivat 1990-luvun nettikeskusteluissa. Teknomusiikin kiihkeä syke ja eliniän pidentäminen teknologian keinoin kuljettavat *Cityn* lukijoita uuteen maailmaan artikkelissa ”Huomisen maailma – Nyt!” vuonna 1993.¹²⁰ Erityisesti virtuaalitodellisuuden kohdistuu jutussa suuria odotuksia ja tärkeinä

---

¹¹⁶ Saarikoski 2009b, 102–104.

¹¹⁷ Saarikoski 2009b, 109–112; Inkinen 1995.

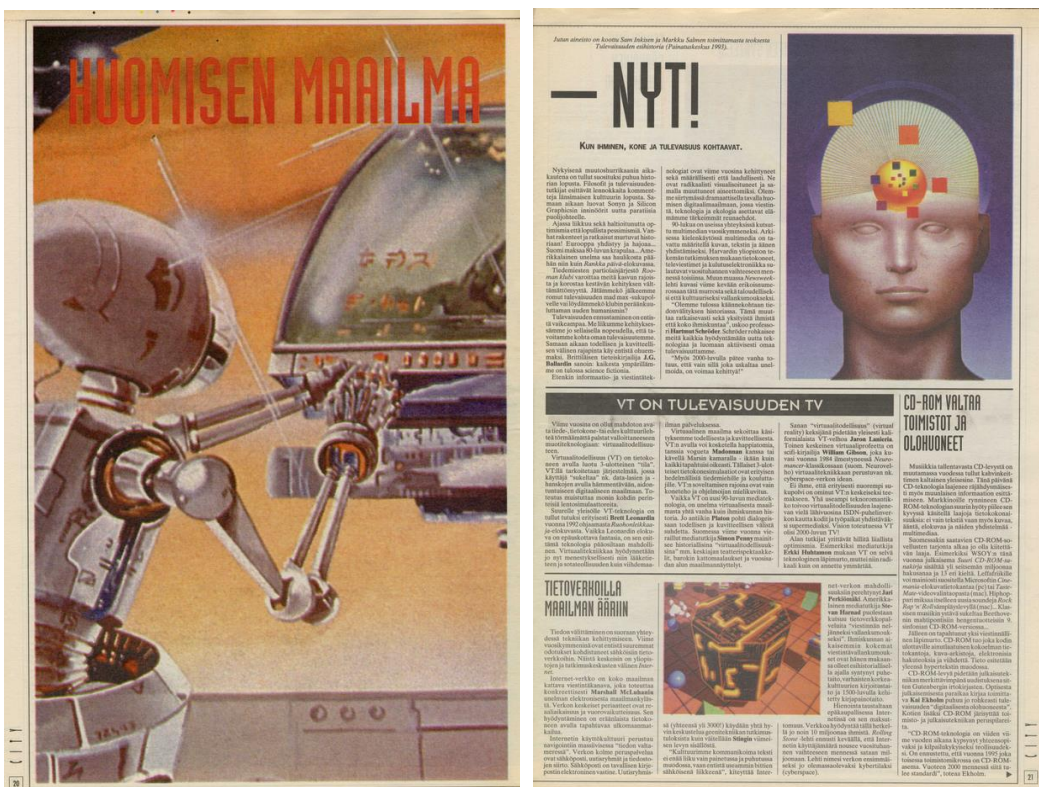
¹¹⁸ Huomisen maailma – NYT! *City* 17/1993, 21.

¹¹⁹ Uusi valtakunta. *City* 14/1994, 36.

¹²⁰ Huomisen maailma – NYT! *City* 17/1993, 20–22. Tämän lehtiartikkelin yhteydessä mainitaan, että jutun aineisto on koottu teoksesta *Tulevaisuuden esihistoria* (toim. Sam Inkinen & Markku Salmi. Painatuskeskus, Helsinki 1993).

kulttuurivaikuttajina mainitaankin virtuaalitodellisuus-käsitteen lanseeraaja Jaron Lanier sekä kyberpunk-kirjallisuuden pioneeri William Gibson, jonka romaanissa *Neurovelho* (suom. 1991, alkuperäinen teos *Neuromancer* 1984) seikkailtiin kyberverkossa.¹²¹

Virtuaalitodellisuudessa katsojasta tulee datalaseineen, -kypärineen ja -hanskoineen immersivien kokemuksen kokija, joka voi itse vaikuttaa tapahtumien kulkuun. Koneen ja ihmisen rajapinta häilyy, mitä representoidaan myös *Cityn* kuvituksessa:

KUVAT 1-2: HUOMISEN MAAILMA - NYT! CITY 17/1993, KUVITUSTA SIVUILTA 20-21.

¹²¹ Huomisen maailma - NYT! City 17/1993, 21; Pullamössöjen tulevaisuus. City 13/1999, 14.

KUVA 3-4: UUSI VALTAKUNTA. CITY 14/1994, KUVITUSTA SIVULTA 20-21.

Cityssä virtuaalimaailman mahdollisuuksia esitellään erityisesti television korvaajana, mutta toisinaan virtuaalilikokemuksilla korvataan koko elämä:

”Datapukua kokeilleet keuhvat tripin olevan lähes aidon kokemuksen veroinen. Vielä pidemmälle utopian puolelle siirrytään, kun data-asuihin yhdistetään *etäkeho* eli datapuvulla ohjattava robotti. - - Voit matkustaa, opetella ja tutkia uusia asioita, elää toista elämää... Kun etäkehoja voidaan kontrolloida myös ohjelmistojen avulla, ihmiselle alkaa muodostua jo keinopersonia. Ensimmäiset keinopersonat tulevat varmasti olemaan eroottisia.”¹²²

Utooppisten visioiden sävyttämän tietoverkkokeskustelun vastapainoksi peräänkuulutettiin Saarikosken mukaan myös konkretiaa ja arkisempia vinkkejä uuden tekniikan hyötykäyttöön.¹²³ City-lehdessäkin ei jaksuttu loputtomiin hekumoida tulevaisuuden villillä virtuaaliseksillä. Vuonna 1994 laajassa ”Uusi valtakuunta” -artikkelissa kirjoittaja käsittelee ajankohtaisia asioita verkon BBS-

¹²² Elektroutopia. City 3/1990, 19.

¹²³ Saarikoski 2009b, 115.

purkeista tietokantoihin, mutta ilmeisen vastahakoisesti käy läpi kuulumiset verkkoseksin suhteen: ”Argh, *Cityn* toimituksen vaatimuksesta tähänkin asiaan on otettava kantaa. Tulevaisuudessa tietoverkkoja pyritään hyödyntämään myös seksin apuvälineenä. – – Siitä puhe mistä puute?!”¹²⁴

Niinpä vastareaktion ja vastapainona fantasiahuumalle internetiä alettiin jo 1990-luvulla lähestyä myös hyvin käytännönläheisten kysymysten kautta: mikä tämä netti on ja miten sitä käytetään? Kirjamarkkinoille ilmestyi käyttöoppaita, joissa opastettiin tiedonhakuun, sähköpostin käyttöön ja muihin arkisiin verkkoasioihin. Yhdysvalloissa ensimmäisiä opaskirjoja olivat jo muun muassa Brendan B. Kehoen *Zen and the Art of the Internet – A Beginner’s Guide to the Internet* (1992) sekä John R. Levinen, Carol Baroudin ja Margaret Levine Youngin *Internet for dummies* (1993). Suomessa monen aiheesta kiinnostuneen kirjahyllyyn saattoi päätyä Petteri Järvisen ja Kari A. Hintikan kaltaisten tietoverkkopioneerien oppaita. Käyttöoppaille oli tarvetta ja niillä pyrittiin myös hillitsemään internetin mystifiointia eli siten kaventamaan kuilua verkkogurujen sekä tavallisten kansalaisten välillä.¹²⁵

Myös monissa *Cityn* internet-aiheisissa reportaaseissa näkyy opastuksellinen ote. Verkon käyttömahdollisuuksia kuvaillaan vuonna 1993 seuraavasti: ”Internetin käyttökulttuuri perustuu navigointiin massiivisessa ”tiedon valtameressä”. Verkon kolme peruspalvelua ovat sähköposti, uutisryhmät ja tiedostojen siirto.”¹²⁶ Sanavalinnoista nousee esille myös pyrkimys havainnollistaa verkon luonnetta erilaisin metaforin, esimerkiksi edellä mainitun valtameren lisäksi ”infoaana”, ”datamoottoritie” ja ”tiedon valtatie”¹²⁷.

Uutta sanastoa kaivattiin käyttöön nopeasti ja kielelliset vaikutteet levisivätkin usein suorina käännöksinä Yhdysvalloista. Värikäs kieli ruokki internetiä mystifioivia mielikuvia, kuten myös Petri Saarikoski on todennut 1990-luvun media-aineistoja tutkiessaan.¹²⁸ Toisaalta kielikuvilla pystyttiin myös representoimaan verkon valtavaa kokoa ja sen käyttökulttuuria: toisin kuin kirjaa lukiessa, internetiä selaillessa voi linkkien kautta seikkailla sivuteille ja sukellella loputtomiin syvyyksiin. Vauhti on kovaa eikä internetiä voi ikinä selata loppuun asti.

---

¹²⁴ Uusi valtakunta. *City* 14/1994, 36.

¹²⁵ Suominen 2009a, 10–11; Suominen 2009b, 120–125; Saarikoski 2009b, 102–104.

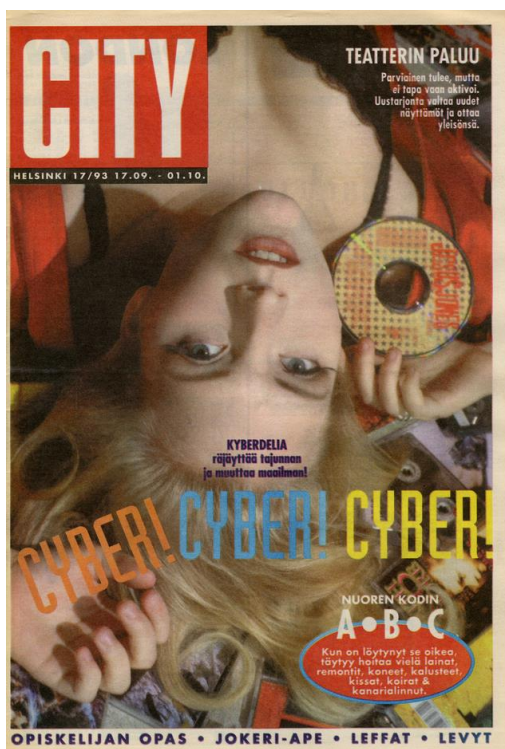
¹²⁶ Huomisen maailma – NYT! *City* 17/1993, 21.

¹²⁷ Infoaana NYT. *City* 19/1995, 31.

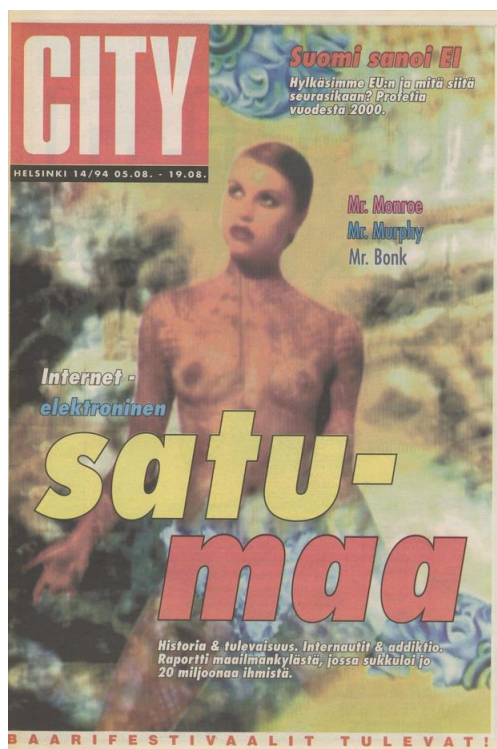
¹²⁸ Saarikoski 2009b, 103–113.

Värikkään kielen lisäksi *City* suosi provosoivaa ja näyttävää kuvitustapaa aiheesta riippumatta. Erityisen voimakasta, aihetta mystifioivaa toistoa on kuitenkin havaittavissa useiden internet-aiheisten juttujen seksuaalissävytteisessä kuvituksessa. Lupaavia kyberkohtaamisia representoidaan houkuttelevilla naishahmoilla varsinkin datateemanumeroissa 1993–1996. Vuonna 1993 kansikuvassa makoilee pitsiin pukeutunut nainen värikkään ”Cyber! Cyber! Cyber!” -otsikon keskellä.¹²⁹ Seuraavan vuoden kannessa vaeltaa yläosaton naishahmo kuin Raamatun Eeva Paratiisissa.¹³⁰ Internetiä kuvataan metaforin neitseellisenä utopiana, johon ihminen ei ole aiemmin päässyt kajoamaan: ”Internet – Lapsipornoa? Scientologiaa? Poliisi takavarikko [sic]? Lähdesuojan murtaminen? Virus nimeltä Ihminen on iskenyt paratiisiin.”¹³¹ Vuosien 1995–1996 datanumeroissa on suosittu sinisävyisiä kuvia, jotka toistavat kyberpunk-estetiikan elementtejä. Vaatteet ovat vähäisiä tai tiukkoja ja sisältävät datakaapeleita, metallia sekä kiiltävää nahkaa.¹³²

KUVA 5: CYBER! CYBER! CYBER! CITY 17/1993, LEHDEN KANSIKUVA.

KUVA 6: INTERNET – ELEKTRONINEN SATUMAA. CITY 14/1994, LEHDEN KANSIKUVA.

¹²⁹ *City* 17/1993, lehden kansi.

¹³⁰ Internet – Elektroninen satumaa. *City* 14/1994, lehden kansi.

¹³¹ Kuuma lista. *City* 5/1995, 4.

¹³² Areena. *City* 5/1995, 14; Paha verkko. *City* 5/1996, 32.

KUVA 7: VERKKORAHA – NETTIVALTAKUNNAN OMA BITTIVALUUTTA? CITY 5/1995, AREENA-PALSTAN KUVITUSTA SIVULTA 14.

KUVA 8: NAINEN NAHKAPUVUSSA. CITY 5/1996, LEHDEN KANSIKUVA.

Kuvat verkon kybernaisista olivat ehkä lähempänä fantasiaa kuin totta, mutta millaisena tavallisen internet-harrastajan elämäntapa aineistossa näyttäytyy? Vuonna 1994 artikkelissa ”Uusi valtakunta” verkkoelämää kuvaillaan kertomuksellisella tyylillä: ”Kello lähestyy aamu-neljää, kun Marko (21) harkitsee irtautumista verkosta. – – Marko keskeyttää hetkeksi uutisryhmien skannauksen, lukee mailin ja lähettää vastauksen”.¹³³ Marko ei siis poistu tietokoneelta vaan *irtautuu* verkosta eikä hän lue uutisryhmiä vaan *skannaa* ne kuin kone. Onko internetin käyttäjä lainkaan ihminen vai onko hän jotain muuta? Ainakin hänet esitellään seikkailijana, jota eivät pidättelevä arkipäivän rajoitteet. ”Kierreltyään planeetan pari kertaa, mudailtuaan kolme tuntia Pekingissä ja kommunikoituaan arviolta parin tuhannen ihmisen kanssa hän kellahtaa nukkumaan.”¹³⁴

¹³³ Uusi valtakunta. *City* 14/1994, 21.

¹³⁴ Uusi valtakunta. *City* 14/1994, 37; Mudailu viittaa vuorovaikutuksellisiin verkkoroolipeihin, MUD=Multi User Dungeon/Domain. Ks. Saarikoski 2004, 285; Saarikoski ym. 2009, 240.

Tällainen internet-ihminen nähdään aineistossa usein toisenlaisena, muista ihmisistä poikkeavana. Ilmiö huolestuttaa: "Onhan *Cityn* lukijoiden enemmistö vielä ei-internet-ihmisiä. Vai olenko väärässä?"¹³⁵ Internetin käyttäjä tai aiheesta kiinnostunut henkilö saa monta nimeä: "internautit", "nettheadit", "teknoromantikot", "kytkeytyneet", "uusi omituinen rotu: datadandyt", "nettifriikit", "laajakaistapäät", "pikseliväki"¹³⁶ ja niin edelleen. Internetin käyttämistä ei siis nähdä pelkkänä harrastuksena muiden joukossa, vaan harrastuneisuus asiaa kohtaan jakaa ihmiset eri maailmoissa eläviin ryhmiin. Kuvastossa toistuvat tummat, sinertävät sävyt korostavat nettifriikkien konemaista olemusta ja ihmiset ovat kalpeita, usein silmistään epäinhimillisen näköisiä.¹³⁷

Myös *Cityn* verkkosivujen näyttävä "Verkkoeläinten asialla" -mainoskampanja toistaa samaa kategorisointia: älä jää verkon väärälle puolelle. Kampanjaan on valittu paidaton mieshahmo, jonka intensiivinen, uhkaava tuijotus yhdessä *eläin*-sanan kanssa korostaa mystistä vaikutelmaa.¹³⁸ On häilyvää, suhtautuuko *City* internautteihin ja netheadeihin meinä vai heinä. SurfCityn mainos kutsuu aidan paremmalle puolelle, meidän puolellemme, mutta toisaalta netti-ihmisiin suhtaudutaan aineistossa usein ulkoapäin tarkastellen: "Internetin hevijuusereista tiedetään jo paljon."¹³⁹ Patrice Flichy on todennut, että tällainen "netti-ihmisten" kategorisointi ruokki internetin mystifointia 1990-luvun julkisessa keskustelussa. Flichyn mukaan keskustelu rakensi varsinkin akateemisessa maailmassa diskurssia mystisestä verkosta, johon astuessaan ihmisen tuli osata tietynlainen käyttäytymiskoodi: ei tyhmiä kysymyksiä, ei massapostitusta ja niin edelleen. Kun herrasmiesmäinen käyttäytymiskoodisto eli netiketti oli hallussa, ihmemaan portit aukesivat.¹⁴⁰

Cityssä käytetään samantyyppistä siirtymisretoriikkaa myös silloin, kun puhutaan uusien internet-palvelujen avautumisesta. "*City* siirsi jalkansa Internetiin"

---

¹³⁵ Närhelle pusu, Internetistä allergiaa. *City* 7/1995, 11.

¹³⁶ Uusi valtakunta. *City* 14/1994, 22; Uusi valtakunta. *City* 14/1994, 35; Uusi valtakunta. *City* 14/1994, 36; Julf hämähäkkimies. *City* 15/1995, 20; Infobaana NYT. *City* 19/1995, 30; H.O.T. 99. *City* 7/1999, 30; Laajakaistapäät. *City* 5/2005, 29; PartyPoker.net:in mainos. *City* 10/2008, 3.

¹³⁷ Kybernismi – sairaus vai luonteenpiirre. *City* 6/1998, 8; Verkkosurffaajan ABC. *City* 5/1995, 42; Silmät inhimillisyyden mittarina on kyberpunk-kulttuurissa toistuva elementti. Esimerkiksi *Neurovelho*-romaanin (1984) kybersoturilla Mollylla silmät on peitetty ihoon kiinnitetyillä, heijastavilla implanteilla ja *Blade Runner* -elokuvassa (1982) ihmiset erotetaan replikanteista silmiä tutkimalla.

¹³⁸ Verkkoeläinten asialla/SurfCityn mainos. *City* 19/1996, 32. Ks. kuva tutkimuksen kansisivulla.

¹³⁹ Netti-City goes sex! *City* 22/1995, 13.

¹⁴⁰ Flichy 2001, 89–104.

kirjoitetaan, kun *City* avaa omat verkkosivunsa ja ”Radio goes Internet” viittaa varhaisiin nettiradiokokeiluihin.¹⁴¹ ”Melkein kuin koko Suomi olisi jo siirretty Netiin”¹⁴² todetaan, kun internetistä alkoi löytyä erilaisten tunnettujen organisaatioiden sivustoja aina Alkosta Opetushallitukseen ja Nokiasta Seta ry:hyn. Yritykset ja instituutiot kyllä nostivat näkyvyyttään olemalla läsnä myös verkossa jo 1990-luvulla, mutta todellisuudessa eivät palvelut vielä tällöin sananmukaisesti siirtyneet kivijaloista mihinkään – siirtymää on saatu todistaa vasta myöhemmin esimerkiksi sähköisten pankkipalveluiden ja verkkokaupan kasvavan suosion myötä.¹⁴³ Siirtymisretoriikka kuitenkin vahvistaa 1990-luvun aineistossa kuilua eri maailmojen välillä: ihmiset ja palvelut katoavat bittien syövereihin, kun astuvat sinne jalallaan.

Lukijoita tutustutetaan myös ajatukseen siitä, että vaikka tiedon hakeminen ja muu liikkuminen tietoverkoissa on pääosin anonyymia, siitä jää silti jälkiä. Usein aineistossa on kuultavissa mielikuva jonkinlaisesta taustavoimasta, joka tarkkailee ja ohjailee ihmisten käyttäytymistä verkossa. Vuonna 1995 puhuttiin ”sähköisistä agenteista”¹⁴⁴, jotka oppivat tunnistamaan internetin käyttäjän mieltymykset ja sen perusteella koostamaan käyttäjälle kustomoitua sisältöä. Agentti-sana yhdessä valvova silmä -aiheisen kuvituksen kanssa luo mielikuvaa ihmismäisestä toimijasta, joka tarkkailee käyttäjän tekemisiä tietoisesti. Kuvailaan, kuinka lähitulevaisuudessa agentti osaa myös tehdä taidetta, eläytyä tunteisiin ja kirmailla nettiroolipeleissä, joissa se ovelana tekee kirjoitusvirheitä vaikuttaakseen ihmiseltä.¹⁴⁵ Samat teemat toistuvat 2020-luvun keskusteluissa tekoälyä ja algoritmeja koskien. Keskustelua kuitenkin ohjaa arkistunut käsityksemme algoritmien luonteesta vailla mystiikkaa: tietyn toiminnon on koodannut henkilö A, jonka on palkannut henkilö B, joka haluaa myydä tuotteensa henkilölle C.¹⁴⁶

Kielellisenä huomiona aineistosta nousee esille se, että havaittaessa uusi käyttötapa internetille, asia usein uudelleennimettiin internet-kontekstiin sopivaksi. Näin ollen internetistä tilattua paitaa kutsutaan aineistossa verkkopaidaksi¹⁴⁷ ja matkatoimistojen www-sivuja sekä internetiin kirjoitettuja matkakertomuksia

---

¹⁴¹ *City* sähköistyi. *City* 3/1993, 8; Infobaana NYT. *City* 19/1995, 31.

¹⁴² Uusi valtakunta. *City* 14/1994, 35.

¹⁴³ Mm. Raijas & Saastamoinen 2015, 22–29; Posti Group 2019.

¹⁴⁴ Sähköinen agentti palveluksessasi. *City* 12/1995, 6.

¹⁴⁵ Sähköinen agentti palveluksessasi. *City* 12/1995, 6.

¹⁴⁶ Algoritmeista ja personoidusta informaatiosta mm. Brunila 2014, 69–134.

¹⁴⁷ Näin ostat verkkopaidan. *City* 9/2008, keskiliite City Style Guide.

verkkomatkailuksi¹⁴⁸. Kielenkäyttö on notkeaa, innostunutta leikittelyä, mutta se kirvoittaa myös kritiikkiä: ”Internet-pommi – Mikäli joku tekee pommin kirjasta löytämiensä ohjeiden perusteella, niin onko kyseessä sitten kirjapommi?”¹⁴⁹ Kirjoittaja saattaa olla vain turhautunut laiskaan kielenkäyttöön, mutta kritiikki voi olla myös kannanotto internetin arkistumisen puolesta: halutaan ehkä korostaa, ettei pommista tee sen vaarallisempaa se, että ohje löytyi verkosta. Myös eräässä lukijapalautteessa toivotaan käytännönläheisempää suhtautumista nettiasioihin: ”Vanhoja *Cityjä* nettiin, linkkejä muihin samankaltaisiin lehtiin maailmalla, skaboja, vähemmän turhaa Net-mystifikaatiota siinä paperisessa *Cityssä* – muutenhan se on erinomainen lehti ☺ ☺ ☺”¹⁵⁰

Kielessä esiintyviä toistumia tarkastellessa nousee esille myös *vallankumous*-sanan käyttö. ”Studiovallankumous” viittaa tietoliikenneyhteyksien mahdollistamaan etätyöskentelyn lisääntymiseen tulevaisuudessa.¹⁵¹ ”Mobiilivallankumous alkaa nyt”, todetaan, kun *Cityn* lanseeraama, käyttäjien omien videoiden jakoalustana toimiva yhteisöllinen palvelu on muokattu yhteensopivaksi matkapuhelinkäytön kanssa.¹⁵² ”Verkon islamilaista vallankumousta johdetaan Suomesta” puolestaan viittaa uuteen kansainväliselle muslimiyhteisölle suunnattuun sivustoon.¹⁵³ Vallankumous-käsitteellä representoidaan aineistossa yleensä muutosta parempaan ja nykyaikaisempaan. Termi on voimakas, mutta sen runsas viljely on linjassa *Cityn* tutun, liioitteluun taipuvaisen tyylin ja vuosituhannen vaihteen yleisen internet-retoriikan kanssa.¹⁵⁴

Voimakkaat termit aiheuttavat kuitenkin helposti vastareaktion, jos todellisuus ei vastaa luvattua. Mikään internet-vallankumous ei tietenkään tapahtunut yhdessä yössä ja toisinaan aineistossa kuuluukin kaipuu sellaiseen muutokseen, jonka voisi aistia heti. Kuumalla listalla kyseenalaistetaan suuria lupauksia: ”Ensin sen piti korvata paperi, sitten televisio, sitten puhelin, sitten kauppa ja lopulta seksi. Tähän verrattuna internet on kehityksestä pahasti jäljessä vuonna 1996.”¹⁵⁵ Toinen kirjoittaja ei lupauksiin edes usko: ”Miten niin muuttaa maailmaa? Jenkkien mukaan

---

¹⁴⁸ DataBahn. *City* 11/1997, 44.

¹⁴⁹ Kuuma lista. *City* 12/1997, 2.

¹⁵⁰ Vähemmän Net-mystifikaatiota! *City* 5/1995, 12.

¹⁵¹ Studiovallankumous. *City* 19/1993, 30–32.

¹⁵² Klipit luuriin. *City* 6/2007, 6.

¹⁵³ Pyhä Pietari! *City* 12/2007, 3; Nettimuslimien suurmufti. *City* 12/2007, 12–13.

¹⁵⁴ Saarikoski 2009b, 112–113.

¹⁵⁵ Kuuma lista. *City* 23/1996, 2.

suosituimmat on-line-palvelut ovat seksiä, seksiä ja seksiä.”¹⁵⁶ 2000-luvun alussa *Cityn* kolumnisti manaa pikkuhiljaa toimistoihin hiipineet tietokoneet alimpaan maanrakoon. Nettikään ei saa kiitosta, sillä kirjoittaja sivaltaa lopuksi: ”Entäs tämä internet sitten? Pornoa pursuava netti on lähinnä osoittanut, että ihmisen kehitystaso on yhä *kuolamiesasteella*.”¹⁵⁷

Kritiikki on dialogia sen utooppisen, mystifioivan diskurssin kanssa, joka oli 1990-luvun alkupuolen aineistossa tyypillisempää. Viimeistään vuosituhaten vaihteen jälkeen mystifioiva diskurssi vaimenee ja teksteissä kuuluu lakonisempi sävy: internet olikin tylsä ja täynnä seksiä, mikä sekin alkoi jo kyllästyttää. Internetin arkistuminen tarkoitti myös monille netistä varhain innostuneille sitä, että kuherruskuukausi oli ohi. Kuten myös Jaakko Suominen toteaa, internet ei varsinkaan alkuvuosinaan pystynyt ratkaisemaan kaikkia niitä arjen tiedonhaku- ja viestintäongelmia, joita kovissa mainospuheissa lupailtiin. Netinkäyttäjän hermoja koetteli verkon hitaus ja vikojen selvittely, joten pettymyksiä tuli väistämättä.¹⁵⁸ Toisaalta aineistosta kuuluu, kuinka netti oli alettu omaksua jo kiinteäksi osaksi arkea ja sen mahdollista kaatumista pidettiin riskinä.¹⁵⁹ Uhka ei siis enää ollutkaan mystinen verkko itsessään, vaan sen menettäminen.

4.2. ANONYMITEETTI JA SANANVAPAUS

Vaikka internetin suomasta anonymiteetista puhutaan paljon, monet verkon hyödyllisimmistä palveluista perustuvat henkilöllisyyden tunnistamiseen arkisissa asioissa. Omat terveystietonsa pääsee tarkistamaan turvallisesti ja laskujen maksaminen onnistuu missä tahansa, kun käyttäjätiedot on varmennettu erilaisin teknisin ratkaisuin. Myös sosiaalisen median toiminta perustuu luottamukseen turvallisesta verkosta ja yhteisistä pelisäännöistä; esimerkiksi poliitikon varomaton twiitti tai yksityishenkilön herjaava Facebook-päivitys, jonka kohde on tunnistettavissa, johtavat seuraamuksiin.¹⁶⁰ Somessa päivystää niin poliisi kuin puhelinoperaattorikin ja tyytymätön asiakas saa äänensä helposti kuuluviin, joten yritysten ja muiden organisaatioiden on oltava aktiivisesti verkossa hoitamassa

---

¹⁵⁶ Kuuma lista. *City* 12/1995, 4.

¹⁵⁷ Aivan PeeCeestä. *City* 2/2002, 39.

¹⁵⁸ Suominen 2009c, 270.

¹⁵⁹ Internet kaatuu, oletko valmis? *City* 21/2004, 12.

¹⁶⁰ Suominen 2013e, 256–258.

asiakassuhteitaan sekä brändiään. Kuten Sari Östman toteaa, somen hyötykäyttö on omaksuttu osaksi yritysten toimintaa ja viestintää.¹⁶¹

Iso osa internetissä käytävästä vuorovaikutuksesta on kuitenkin nimetöntä ja anonymiteetin verhoa hyödynnetään paitsi harmittomaan tunteidenpurkuun, myös sanan- ja toiminnanvapauden rajojen koettelemiseen. Esimerkiksi salatussa Tor-verkossa toimineen Sipulikanava-sivuston sulkeminen huumekauppasyytösten vuoksi vuonna 2017 toimi muistutuksena siitä, että lainsäädäntö ulottuu verkon syvimpiin syövereihin saakka, joskin vaivalloisesti.¹⁶² Keskustelu verkon anonymiteetista ja yksilönvapaudesta on hakenut rajojaan aina – Zygmunt Baumania mukaillen tällainen moraalisten päätösten jatkuva uudelleenarviointi yksilöiden toimesta on postmodernille ajalle tyypillistä.¹⁶³

Myös tutkimusaineistossa näkyy, kuinka internet varsinkin varhaisina vuosinaan koettiin usein irrallisena ”oikeasta elämästä” niin, että verkossa voitaisiin ehkä toimia löyhemmillä eettismoraalisilla käytännöillä. Alkuvuodesta 1996 *City* pohdiskelee asiaa laajassa hyvän ja pahan verkon teema-artikkelissaan: ”Mitä verkossa saa tehdä? Sitä mitä mitä [*sic*] missä tahansa muuallakin? Vai pitäisikö verkkoa varten säätää omat lait?”¹⁶⁴ Pian mielipidettä kysytään lukijoilta *Cityn* etiikkakyselyssä:

”Saako Internetissä levittää vapaasti kaikenlaista informaatiota (lapsipornoa, huumeromantiikkaa, ääriryhmien propagandaa)? a.) Kyllä. Vapaa tiedonvälitys on internetin suola. b.) Ei. Valvonta tarvitaan.”¹⁶⁵

Kyselyn vastausten yhteenvedossa ilmenee, että enemmistö kaikista vastaajista kyllä toivoi verkkoon valvontaa, mutta ”verkon todelliset hevijuuserit” eli *City*-lehden verkkosivujen kautta vastanneet olivat enemmistöltään (61%) täysin sensuurivapaan verkon kannalla.¹⁶⁶ Määrä tuntuu isolta, mutta vuonna 1996 ei voitu tietää, miten hallitsevaksi arjen toimintakentäksi internet vielä muodostuu. Monet vastaajat saattoivat ajatella, että internet tulee vakiintumaan lähinnä vapaa-

---

¹⁶¹ Östman 2013b, 179–180.

¹⁶² Sipulikanavan sulkemisesta ks. mm. Helsingin Sanomat 2017; Nurmi 2019, 70–72.

¹⁶³ Suominen 2009b, 148–155; Bauman 1996, 43.

¹⁶⁴ Paha verkko. *City* 5/1996, 33.

¹⁶⁵ *Cityn* herkkä etiikkakysely. *City* 6/1996, 31.

¹⁶⁶ Hurskas nuoruus – Etiikkakyselyn tulokset ja jälkipeli. *City* 9/1996, 31–32.

ajan käyttöön ja viralliset asiat hoidetaan konttoreissa totuttuun tapaan. Lisäksi on huomioitava, että se aktiivinen *Cityn* lukijaporukka, joka innostui vastaamaan kyselyihin netissä, ei todennäköisesti edusta keskimääräistä netinkäyttäjäväkeä vaan aikansa kaikkein nettimyönteisintä etujoukkoa.

Merkittävä keskustelua herätellyt tapahtuma 1990-luvun puolivälissä oli suomalaisen Johan Helsingiuksen perustamaan Penet-verkkopalvelimeen liittyvä oikeusjuttu. Penet-palvelimen kautta pystyi lähettämään sähköpostia anonyymisti, sillä palvelin automaattisesti muunsi sen kautta välitettyjen viestien lähettäjätiedot salaisiksi. Penet sai negatiivisista julkisuutta jo siihen liitettyjen lapsipornografian levittämissyytösten vuoksi, mutta joutui takavarikoinnin kohteeksi vasta, kun yhdysvaltalaiset skientologit tekivät tutkintapyyntöä palvelimen kautta kulkeneesta viestistä, jossa oli levitetty liikkeen sisäistä tietoa luvatta eteenpäin. Tapauksen johdosta Helsingius joutui luovuttamaan poliisille kyseisen viestin yksilöintitiedot. Penet ei siten pystynyt enää takuuvarmasti turvaamaan käyttäjien anonymiteettia ja myöhemmin palvelun suljettiin kokonaan.¹⁶⁷

Penetin sulkeminen ja suoraan Johan Helsingiukseseen kohdistuneet syytökset herättivät keskustelua verkkopalvelujen ylläpitäjien velvollisuuksista ja ylipäänsä verkon etiikasta eli nettiikasta. *City*-lehdessä aiheesta kirjoitetaan pelkästään vuonna 1995 useammassa numerossa. Tekstien sävy on neutraalin analyttinen ja Johan Helsingiuksen rauhallista, suoraan kameraan katsovaa kasvokuvaa käytetään kuvituksena useammassa yhteydessä.¹⁶⁸ ”Netiikka kohtaa lain” -artikkelissa todetaan, että aiemmin verkon säännöt olivat olleet rajatulle käyttäjäryhmälle itsestään selviä, mutta nyt käyttäjäryhmien laajentuessa ”netikettiin ei enää voi luottaa”¹⁶⁹ ja tarvitaan laajempaa keskustelua aiheesta. Muun muassa Sari Östman ja Riikka Turtiainen ovatkin todenneet, että kun internetin käyttäjämäärät kasvoivat 1990-luvulla, aiheutui uusien käyttäjien kysymystulvasta ja huonosta käytöksestä harmaita hiuksia vanhemmille harrastajille. Pienen, tiiviin ja asialliseksi koetun ydinporukan sanattomasti muotoutuneet käyttäytymissäännöt eivät enää toimineet, kun netin käyttäjäkunta moninaistui.¹⁷⁰ Samaa asiaa käsitteli Patrice

---

¹⁶⁷ Julf hämähäkkimies. *City* 15/1995, 19. Ks. Penetistä myös mm. Suominen 2009b, 152.

¹⁶⁸ Netiikka kohtaa lain. *City* 5/1995, 48; Datauutiset. *City* 5/1995, 10.

¹⁶⁹ Netiikka kohtaa lain. *City* 5/1995, 48.

¹⁷⁰ Östman 2009, 188–189; Turtiainen 2009, 231.

Flichy puhuessaan netin kybereliitistä eli varhaisista, usein akateemisesti koulutetuista harrastajista, jotka sanelivat netin käyttäytymiskoodiston.¹⁷¹

Jaakko Suominen toteaa myös Suomeen syntyneen tällaisen kansallisen kybereliittiporukan, jonka näkemyksiä seurattiin ja siteerattiin mediassa tiiviisti.¹⁷² *City*-aineistossa varsinkin juuri Johan Helsingius erottuukin tällaisena hahmona. Loppuvuodesta 1995 ilmestyneessä haastattelussa nostetaan suoraan esille Helsingiuksen guruus, edelläkävijyys ja kokeilunhaluisuus niin verkkoon kuin muihinkin uusiin asioihin liittyen. Kaikkea Helsingiuksen kertomaa haastattelija ei niele pureksimatta, vaan kaivelee tarkennuksia *Cityn* kuivakan ironiseen tyyliin. ”– Milloin verkkoraha lyö läpi? –Ensi talvena. –Viime talvena sanoit, että kesällä.”¹⁷³ Koko internet-ilmiötä lähestytään henkilökuvan kautta ja ajoittaisista toimittajan esittämistä kyseenalaistamisista huolimatta Helsingiuksen tuntuu henkilöityvän optimistisia odotuksia uuden ajan mahdollisuuksista. Muutamaa numeroa myöhemmin *Cityn* toimitus vielä listaa vuoden 1995 parhaat asiat, ihmiset sekä ilmiöt ja palkitsee Penetin vuoden palvelimena.¹⁷⁴ *City*-lehti ei siis asetu pitämään Helsingiuksista anonyymipalvelimineen uhkana, vaan pikemminkin uuden ajan airuena ja ajantasaisen nettiikkakeskustelun mahdollistajana.

Suomessa keskustelua ruokki myös joukkoviestinnän sananvapauslain päivittäminen vuonna 2003. Muutoksia tuli mm. vastaavan toimittajan vastuuseen ja tietojen tallentamisvelvoitteisiin, mutta internetin kannalta keskeisin lakimuutos oli selkeä: ”Tietoverkon välityksellä harjoitettu viestintä tulee nyt ensimmäistä kertaa joukkoviestintää koskevan lainsäädännön piiriin.”¹⁷⁵ Internet siis saavutti muodollisesti samanlaisen vastuuaseman kuin muut viestintämuodot. Lakiesitystä kommentoidaan vuoden 2003 ensimmäisessä *City*-lehdessä laajasti, mutta keskustelu painottuu lähinnä huoleen anonyymiteetin ja vapaan verkkokeskustelun turvaamisesta. Tällöin olikin vielä epävarmaa, miten tiukasti esimerkiksi keskustelupalstojen sisältöä pitäisi jatkossa valvoa ja pitäisikö lainvastaiset viestit pystyä poistamaan välittömästi julkaisemisen jälkeen tai jopa ennen julkaisemista. Valvonta tulisi pahimmillaan mahdottomaksi ja parhaassakin tapauksessa kalliiksi. Päätoimittaja purkaa tuntojaan verkon vapautta puolustavassa ja lakiesitystä

---

¹⁷¹ Flichy 2001, 89–104.

¹⁷² Suominen 2009b, 131.

¹⁷³ Julf hämähäkkimies. *City* 15/1995, 18–20.

¹⁷⁴ Kaupungin paras. *City* 18/1995, 34.

¹⁷⁵ Laki sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä 460/2003; Oikeusministeriö 2003.

kritisoivassa pääkirjoituksessa, jonka lisäksi Areena-ajankohtaispalstalla voidaan lain merkitystä analyttisemmin. Pääkirjoitus korostaa verkon vapauden tärkeyttä: ”Laki on paitsi pyllistys sananvapaudelle, myös epäluottamuslause kansalaisille. – – Hulluus ei lopu, eikä vähene, vaikka maailman jokaisen pc-pöntön töpsemi revitään seinästä.”¹⁷⁶

Areena-palstan ”Isoveli internetiin?” -tekstissä mainitaan ohimennen, että laki ”parantaa herjauksen uhrin asemaa ja siistii epäilemättä osaa keskustelupalstoista”,¹⁷⁷ mutta muutoin juttu keskittyy lain huonoihin puoliin. Kirjoituksessa ruoditaan lakia valmistelevien asiantuntijoiden ymmärtämättömyyttä verkon luonteesta ja korostetaan verkon käyttäjien omaa vastuuntuntoa sekä yhteisöllisyyttä. Tekstissä haastateltava, Jippii-verkkopalvelun portaalijohtaja uskoo, että ”yhteisö kehittää omat keinonsa hyljeksi häirikköjä” ja luettelee mahdollisia työkaluja, joilla verkkoviihtyvyyttä voitaisiin taata ilman holhoavaa lainsäädäntöä: ”reittauspainikkeet, joilla jaotellaan kusipäät ja einsteinit, ignorepainikkeet, nicknamet, bannaus, yhteisön vapaaehtoisseriffit, jäähyt ja porttikiellot”.¹⁷⁸

Cityssä esitetyt argumentit internetin sananvapauden puolesta toistavat Jaakko Suomisen havainnot netin vaaroja koskevasta keskustelusta suomalaisessa mediassa. Suominen tiivistää, että sananvapauden näkökulmasta netin anonyymiteetin poistaminen ja kriminalisointiin sekä viranomaisvalvontaan turvautuminen liikkuu vaarallisen lähellä sensurointia. Tämän välttämiseksi sananvapaus on asetettava etusijalle.¹⁷⁹ Monet sananvapautta puolustavat puheenvuorot *Cityssä* voidaan tulkita myös arkisesti niin, että verkon häiriköinti ja asiaton kirjoittelu koettiin lehden piirissä lähinnä ärsyttäväksi lieveilmiöksi, ei sen vaarallisemmaksi uhkaksi. Vuonna 1997 *City* kokoaa yhteenvedon verkon kautta saamistaan vihaposteista, joita varsinkin jutun aikaan kutsuttiin fleimeiksi. ”Mä tapan teirät jos tätä juttua ei julkaista” kirjoitetaan eräässä juttuun poimitussa lukijan viestissä, mutta koosteen sävy on humoristinen ja kevyt.¹⁸⁰

---

¹⁷⁶ Varokaa nettipoliisia! *City* 1/2003, 5.

¹⁷⁷ Isoveli internetiin? *City* 1/2003, 8.

¹⁷⁸ Isoveli internetiin? *City* 1/2003, 8.

¹⁷⁹ Suominen 2009b, 153.

¹⁸⁰ Rumaa sähköpostia. *City* 5/1997, 36.

Vuonna 2007 Areena-palstalla analysoidaan, miksi ihmiset kirjoittavat nettiin törkyä. Kuvitteelliset esimerkit törkystä ovat tässäkin tapauksessa vaarattomia heittoja kuten ”varmana provona” mainostettu keskustelunaloitus vauvapalstalle: ”Vauvat ovat potkuhousuihin puettuja bakteereita, jotka ovat nihkeitä ja haisevat pahalle”.¹⁸¹ Jutussa haastateltavista tutkijoista toinen huomauttaa lyhyesti, että verkossa tapahtuva kirjoittelu on julkisuutensa vuoksi hieman erilaisessa asemassa kuin riitely nakkikioskin jonossa, mutta muutoin tutkijatkaan eivät suhtaudu ilmiöön vakavasti. Haastateltavat kuulostavat kyllästyneiltä ja toinen tutkijoista toteaa, että ”ongelmia kannattaisi etsiä oikeasta maailmasta ja ymmärtää netin olevan sen osa”.¹⁸² Tämä viestii nettidiskurssin arkistumisesta ja toisaalta myös netin käytön levittäytymisestä arjen eri osa-alueille: nettiin ei tarvita eri käyttäytymissääntöjä, koska siellä tehdään samoja asioita kuin muuallakin.

4.3. PAHA VERKKO, HYVÄ VERKKO

Internetiin liittyvät uhkadiskurssit ovat aina olleet moninaisia. Aihetta on tutkinut jo edellä mainittu Jaakko Suominen, joka on tunnistanut median ”paha netti” -diskurssissa jatkuvasti toistuvia teemoja. Se mitä pelätään tai koetaan uhkaavaksi, kumpuaa myös ajankohtaisista yhteiskunnallisista asioista. Varsinkin 1990-luvulla internet-pelot liittyivät muun muassa sensuurin puuttumiseen, viruksiin, tekijänoikeuskysymyksiin sekä nettiriippuvuuteen.¹⁸³ *City*-lehtien valossa tulee käsitys, että vaikka pelolla oli konkreettisiakin kohteita, verkko itsessään tuntui aluksi hyvin kasvottomalta ja muut verkon käyttäjät kaukaisilta. Ehkä siksi edellisessä luvussa mainitut verkon törkypuheet eivät tuntuneet uhkaavilta: sehän oli vitsi, provo, trollaus.¹⁸⁴

2000-luvulla jouduttiin kuitenkin huomaamaan, että tavallisella naapurilla tai koulukaverilla saattoi olla verkossa pimeä puolensa. Suomalaisia kosketti Myyrmannin pommi-isku (2002) ja eri puolilla maailmaa tapahtuneet koulusurmat (mm. Columbine 1999, Jokela 2007, Kauhajoki 2008). Toistuvasti uutisotsikoissa oli nuorten miesten toteuttamia väkivallantekoja, joissa oli taustalla sosiaalista

---

¹⁸¹ Törkeätä asiaa! *City* 23/2007, 12.

¹⁸² Törkeätä asiaa! *City* 23/2007, 12.

¹⁸³ Mm. Suominen 2009b, 148–155; Järvinen 1996, 141–190; Östman 2009, 183–186.

¹⁸⁴ Alun perin trollaus tarkoitti nettinoviisien tyhmiin kysymyksiin vastaamista tahallaan väärin, mutta termi laajeni ja vakiintui 2000-luvulla tarkoittamaan tietoista provosoimista. Ks. esim. Suominen 2013b, 45.

eristäytymistä. Tekijät olivat olleet aktiivisia toimijoita verkkofoorumeilla: heidän julkaisemissaan teksteissä sekä kuvissa oli väkivaltaa ihannoivaa materiaalia ja fantasiointia suunnitelmiansa toteuttamisesta.¹⁸⁵ Arjessaan kouluissa ja työpaikoilla he olivat kuitenkin syrjäänvetäytyviä, usein kiusattuja. Kun näiden takapenkin hiljaisten salainen nettielämä paljastettiin koko kansalle skandaaliotsikoin, näyttäytyi nuorten miesten tietokoneharrastus potentiaalisena uhkana koko kansalle. Tällöin uhkan tunne ei aihetta tutkineiden Atte Oksasen ym. ja Johanna Sumialan sekä Minttu Tikan mukaan kohdistu pelkästään internetin sisältöön, vaan myös fyysisesti tietokoneella istumiseen ja ”internetissä olemiseen”.¹⁸⁶ Internetissä pahuus siis moninkertaistuu. Kuten myös Suominen on pahuusdiskursseja tutkiessaan todennut, verkko voi olla pahan tekemiseen väline, paikka tai houkuttelija – tai kaikkia näitä samaan aikaan.¹⁸⁷

Myös *Cityssä* verkon pahuutta pohdittiin usein, mutta yleensä netin hyviin puoliin tasapuolisesti vertaillen. ”Paha verkko” -artikkelissa vuonna 1996 ruoditaan verkon roolia esimerkiksi äärioikeistolaisuudesta tai huumeista kiinnostuneiden ryhmien toiminta-alustana. Siinä missä verkkoa voi käyttää rasistisen tai huumemyönteisen materiaalin levittämiseen, sitä voi hyödyntää myös antirasistiseen toimintaan tai tukiryhmänä päihdevieroittautujalle. Hyvän ja pahan, uhkien ja mahdollisuuksien diskurssit kietoutuvat toisiinsa, eikä *City* tarjoa lukijoilleen valmista mielipidettä verkon pahuudesta tai hyvyydestä. Lehti pikemminkin luettelee erilaisia sivustoja äärilaidasta toiseen ja lukija voi itse päättää, haluaako lukea ”paasaavaa natsijulistamista mustia ja juutalaisia vastaan”.¹⁸⁸

Nykykäsityksen mukaan vihapuheen kriteerit täyttävien sivustojen suorien linkkien mainostus voi tuntua rajulta, mutta taustalla lienee vain lehden tavoite realistisen tiedon välittämiseen: katsokaa, tällaista netissä on. Verkkovihaa tutkineet Markus Kaakinen ja Atte Oksanen ovatkin todenneet, että vihasivustot 1990-luvun internetissä eivät yleensä tulleet suurelle yleisölle vastaan sattumalta, vaan niille piti osata hakeutua.¹⁸⁹ Rajua tai väkivaltaista verkkomateriaalia kohtaan lieni jonkin verran kiinnostusta *Cityn* lukija- ja toimittajakunnan keskuudessa, sillä vielä 2000-luvun puolellakin lehti esittelee ”netin erikoisia sivustoja” listoittain ja yksittäisinä

---

¹⁸⁵ Sumiala & Tikka 2009, 9; Oksanen 2006, 243.

¹⁸⁶ Oksanen ym. 2011; Sumiala & Tikka 2009.

¹⁸⁷ Suominen 2009b, 154–155.

¹⁸⁸ Paha verkko. *City* 5/1996, 34–34.

¹⁸⁹ Kaakinen & Oksanen 2018, 158–159.

mainintoina. Esimerkiksi kuvat kuolleista ihmisistä kiinnostavat toimitusta: ”– – kerrostalosta hypännyt aasialainen, kirveellä tapettu isä. Nämä kaikki ja paljon muita omalaatuisesti tai traagisesti kuolleita esitellään www.rotten.com-sivustolla.”¹⁹⁰

Rottenin tyyppiset kuriositeettisivustot ovat lähinnä tirkistelyä varten, mutta monilla sivustoilla raja vahingollisen materiaalin ja vertaistuen välillä on ohuempi. Verkko on tuonut uudenlaisia mahdollisuuksia esimerkiksi syömishäiriöpotilaille ja päihdekuntoutujille kohdata toisiaan ja vaihtaa kokemuksia anonyymisti. Vuonna 2003 *Cityssä* käsitellään yleisesti kehonkuvaa, syömishäiriöitä ja lihavuutta. ”Tsekkaa jos et usko” -väliotsikon alla lehtiartikkelissa on nettiosoite ja teksti, jossa kerrotaan anorektikkojen elämäntapaa ihannoivasta verkkosivusta: ”Syömishäiriöiset ympäri läntisen maailman vaihtavat keskustelufoorumilla näkemyksiä siitä, kuinka ikuinen hoikkuusihanne on saavutettavissa. Eikä hengestäkään ole juuri väliksi.”¹⁹¹

Pari numeroa myöhemmin lehti saa lukijalta kritiikkiä: ”Periaatteessa voitaisiin puhua median kaksinaismoraalista silloin kun revitellään artikkeleissa syömishäiriöiden vaaroista – – ja mukaan liitetään nk. *Pro anoreksia* -sivuston linkki.”¹⁹² Lukija tarkentaa vielä, että syömishäiriöiden monipuolinen käsittely on hyvä asia, mutta tämän tyyppisiä sivustoja ei ole syytä mainostaa suoraan. Myös esimerkiksi Syömishäiriöliitto SYLI ry on myöhemmin ottanut kantaa anoreksiaa elämäntapana ihannoivia verkkosivuja vastaan.¹⁹³

Yksi isoimmista uhkista, joka internetiin *City*-lehdessä liitetään, on verkon addiktoivuus ja siitä johtuva liikakäyttö. Jaakko Suomisen mukaan addiktiodiskurssi onkin aina ollut kiinteä osa internetiä koskevaa, julkista keskustelua. Netin addiktoivuutta on pyritty havainnollistamaan erilaisin vertauskuvin niin tietokirjoissa kuin uutisissakin.¹⁹⁴ *Cityssä* varsinkin huume-metaforan käyttö on yleistä. Aineistossa on erilaisia esimerkkejä siitä, kuinka riippuvuus voi kohdistua joko yleisesti tietoverkoissa surffailuun, pelaamiseen¹⁹⁵ tai johonkin tiettyyn sovellukseen, kuten tässä esimerkissä vuodelta 1994: ”Kun oululainen Jarkko

---

¹⁹⁰ Kuollut mies ei palttoota kaipaa. *City* 9/2004, 8.

¹⁹¹ Sopivasti lihava. *City* 7/2003, 36.

¹⁹² Syömishäiriöisillä on oma alakulttuurinsa. *City* 9/2003, 10.

¹⁹³ Kannanotto pro ana -ilmiöön. *Syllinen* 2/2012, 7.

¹⁹⁴ Suominen 2007, luku 7.

¹⁹⁵ Pelimania – Koko elämä ruudun ääressä. *City* 12/2002, 24–26.

Oikarinen (jto@rieska.oulu.fi) kehitti vuonna 1988 ”Irkiksi” kutsutun Internet Relay Chatin (IRC), hän tuskin tiesi levittävänsä uutta digitaalista huumetta.”¹⁹⁶ Myös Riikka Turtiaisen mukaan juuri ”irkkinarkkarit” mainittiin esimerkiksi *Helsingin Sanomissa* 1990-luvun puolivälissä useampaan otteeseen.¹⁹⁷

Cityn ”Uusi valtakunta” -artikkelissa pääpaino on internetin erilaisten käyttötapojen esittelyssä, mutta addiktoivuus saa paljon palstatilaa. Jutussa siteerataan myös yhdysvaltalaisista kolumnistia J.C. Herziä, jonka mukaan ”verkkoriippuvuus alkaa muiden addiktioiden tapaan kokeiluna, josta kehittyy ensin tapa ja myöhemmin elämän ehdoton välttämättömyys.”¹⁹⁸ Herzin oma verkkoriippuvuus eli ”net-herätys” alkoi, kun ”viattoman alun jälkeen ruutu alkoi hyppiä ja pomppia kuin henki Aladdinin lampussa. Tällaiseen interaktiiviseen fantasiaan jäi vastustamattomasti koukuun.”¹⁹⁹ Artikkelissa ei selviä, mitä kolumnisti käytännössä katseli tai teki verkossa, kun ruutu alkoi hyppiä eikä verkon addiktoivaan luonteeseen esitetä tieteellisiä perusteita. Riippuvuuden syntymismekanismeihin heitetään kuitenkin jonkinlainen arvio:

”Erilaiset keittiöpsykologit ovat jo pohtineet net-addiktion syitä. On esitetty, että verkko vangitsee käyttäjänsä hieman samalla tavalla, kuin MTV:n musiikkivideot. Modeemiyhteyttä ei voi katkaista esim. sen vuoksi, että joku on varmasti *juuri nyt* lähettämässä sinulle mailia.”²⁰⁰

Vuonna 1998 artikkelissa ”Kybernistit – Tarua vai totta?” ilmioon pureudutaan käytännönläheisemmin ja tieteellisemmin. Artikkelissa esitellään kuvitteellinen nettiaddikti Jeppe, joka valvoo yöt irkkaillen, mutta menestyy päivätöissään ihan hyvin – kunhan väsymykseltään jaksaa raahautua sängystä työpaikalle. Jeppe tasapainoilee viattoman viihdykkeen ja elämänhallinnan menetyksen välillä. *City* kysyy, missä raja menee: ”Mitä väliä sillä on, jos valvoo yönsä verkossa ja ainoat tosiystävät ovat toisia nettiaddikteja? Ainakaan aamupäänsärky ei johdu krapulasta niin kuin muilla.”²⁰¹

---

¹⁹⁶ Uusi valtakunta. *City* 14/1994, 35.

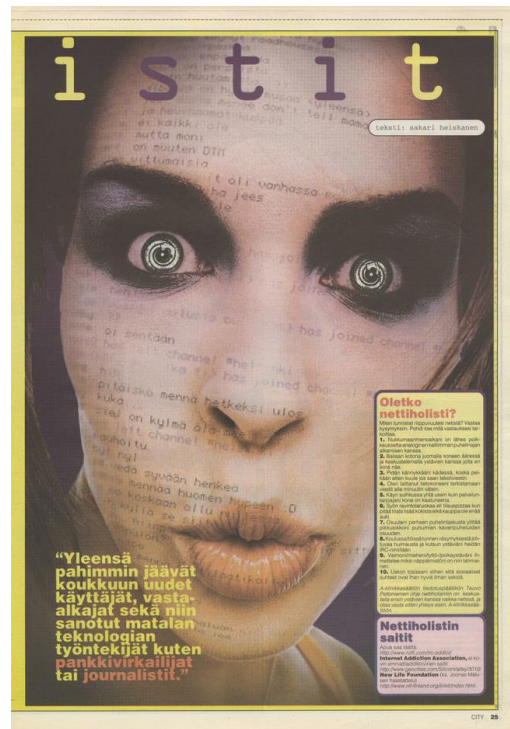
¹⁹⁷ Turtiainen 2009, 212.

¹⁹⁸ Uusi valtakunta. *City* 14/1994, 35–36.

¹⁹⁹ Uusi valtakunta. *City* 14/1994, 35–36.

²⁰⁰ Uusi valtakunta. *City* 14/1994, 35–36.

²⁰¹ Kybernistit – Tarua vai totta? *City* 5/1998, 24–25.

KUVAT 9–10: KYBERNETIT – TARUA VAI TOTTA? CITY 5/1998, KUVITUSTA SIVUILTA 24–25.

Artikkelin mukaan A-klinikkasäätiö on perustamassa verkkoriippuvaisten tukijärjestelmää ja jutussa onkin haastateltu säätiön edustajia. Lisäksi kuullaan opiskelijoiden mielenterveyttä edistävän säätiön työntekijää ja perehdytään yhdysvaltalaiseen tutkimukseen nettiaddiktiosta. Toimittaja testaa myös omaa verkkoriippuvuuttaan vieroituskuurilla ja päätyy pitämään nettiholismia lähinnä vitsinä, mutta muutoin artikkelin perusteella nettiaddiktiosta piirtyy kuva jo yhteiskunnallisesti tunnistettuna ongelmana. Haastateltavat asiantuntijat kertovat, että kaikista addiktioasiakkaista verkkoriippuvaisten muodostavat toistaiseksi hyvin marginaalisen tai olemattoman osuuden, mutta tärkeintä on panostaa ennaltaehkäisyyn. Myös internetin hyvistä puolista muistutetaan: "Useimmiten nuoret kuvaavat netin positiivisena asiana. Heillä on siellä eroottispainotteisiakin ihmissuhteita. – – Esimerkiksi vammaiset eivät voi missään muualla kohdata eivammaisia niin hyvin kuin netissä."²⁰²

Yksi "Kybernetit"-jutun haastateltavista uskoo virtuaaliriippuvuuden lisääntyvän tulevaisuudessa, kun "ihmiselle tulee mahdollisuus "astua sähköiseen tilaan", sellaiseen, jossa koneiden avulla luodaan erilaisia tunnetiloja, ruokaa, seksiä..."²⁰³

²⁰² Kybernetit – Tarua vai totta? City 5/1998, 24–25.

²⁰³ Kybernetit – Tarua vai totta? City 5/1998, 24–25.

Tällöin verkkoon syntyy artikkelin mukaan saman tyyppinen riippuvuus kuin alkoholiin tai muuhun aineeseen; nyt verkkoriippuvuus muistuttaa enemmän addiktiota työhön tai peleihin, siis johonkin toimintaan. Verkko ei siis kirjaimellisesti ole huumetta ainakaan vielä, mutta:

”Ehkä olemmekin paljon lähempänä kuin luulimmeakaan sitä *Strange Days* -leffan maailmankuvaa, jossa ihmisten kokemuksia kerättiin nauhalle ja siirrettiin toisten ihmisten aivoihin – katukauppa kävi kuin marijuanalla Amsterdamissa. Silloin nettiriippuvuus siirtyy aineriippuvuuksien joukkoon.”²⁰⁴

Se, koetaanko internet ylipäänsä yhteiskunnassa uhkaksi vai mahdollisuudeksi, riippuu usein siitä, katsotaanko nettiä hyödyn vai hovin näkökulmasta. Sari Östman huomauttaa, että viihteen liikakäytön turmelluttavaan vaikutukseen on kautta aikojen suhtauduttu uhkana ylipäänsä, oli hovin formaatti sitten romaani, televisio-ohjelma tai internet.²⁰⁵ Mikael Hård ja Andrew Jamison puolestaan toteavat, että myös teknologian hyötyihin on kohdistettu suhteettoman suuria odotuksia jo varhain teollistumisen aikaan. Innostus on näkynyt tietynlaisena edistysuskona; tekniikan kehittyminen johtaisi parempaan, tasa-arvoisempaan ja sivistyneempään maailmaan. Samaa yltiöoptimismia on viime vuosikymmeninä toistettu tieto- ja viestintäteknologian kontekstissa.²⁰⁶

Eräs useimmiten hyväksi ja hyödylliseksi – ei siis vaaralliseksi – internetin käyttötavaksi on katsottu sähköposti. Sen käyttö arkistuikin varhain ja oli suosituimpia tietoverkkojen käyttötapoja heti 1990-luvun alussa.²⁰⁷ ”Kysyttepä EU-byrokraatikolta tai kauhavalaiselta lukiolaiselta, vannovat kaikki sähköpostin nimeen”, kirjoitettiin myös *Cityssä* vuonna 1998.²⁰⁸ Sähköpostin käyttöä ei kuitenkaan ole aina pidetty yksiselitteisen turvallisena ja huolettomana: ”Suurta joukkoa ihmisiä hiertää epätietoisuus sähköpostin – ja yleensäkin verkkoviestinnän – tietoturvasta. Monen mielestä koko verkon perusta on mätä. Tämä mätäpaise on (virusten ja roskamailien ohella) tietoturvattomuus.”²⁰⁹ ”Varo sähköpostirosvoa!” -artikkelissa vuonna 1998 esitellään perusteellisesti, miten sähköpostivarkaus voi

---

²⁰⁴ Kybernistit – Tarua vai totta? *City* 5/1998, 24–25.

²⁰⁵ Östman 2009, 162.

²⁰⁶ Hård & Jamison 2005, 6–7.

²⁰⁷ Mm. Suominen 2009a, 11; Saarikoski 2009b, 92.

²⁰⁸ Varo sähköpostivarasta! *City* 5/1998, 23.

²⁰⁹ Varo sähköpostivarasta! *City* 5/1998, 23.

tapahtua. Haastatellut asiantuntijat kertovat järjestelmähaavoittuvuuksista ja luotettavista operaattoreista, joten suurta mystiikkaa asiaan ei liitetä. Kirjoituksessa kyllä tunnustetaan ongelman aiheellisuus, mutta toisaalta viitataan liialliseen huolehtimiseen vainoharhaisten ”net-paranoiana”. Lopuksi lukijoita rauhoitellaan: asiantuntijat työskentelevät jatkuvasti ongelmien korjaamiseksi.

Varsinkin 2000-luvun loppupuolella *Cityn* lukijoilta aletaan odottaa enenevässä määrin perustason internet-taitoja ja mediakriittisyyttä. Yksityisyydensuojaan ja turvalliseen verkon käyttöön liittyvä keskustelu on jo hyvin käytännönläheistä. ”Nettihuijareiden ihmemaa” -artikkelissa luetellaan yleisimpiä verkkohuijaustapoja ja haastatellaan asiantuntijaa: ”On uskomatonta kuinka helposti ihmiset levittelevät sähköpostiosoitteitaan eri keskusteluryhmissä tuhansien ihmisten nähtävälle. Jo tällaisten tietojen julkinen levittäminen kertoo huijareille, että kyseessä on potentiaalinen huijattava hölmö.”²¹⁰ Kansalaistaitoina 2000-luvun *Cityssä* ohjeistetaan muun muassa sivuhistorian tyhjentäminen ja verkkopalveluista uloskirjautuminen.²¹¹

Turvalliset verkkosurffaustaidot eivät suojaa vain rikollisilta, vaan myös sinänsä harmittomalta, mutta kiusalliselta ongelmalta: stalkkereilta. Vuonna 2005 lukijoille esitellään pelkällä etunimellä esiintyvä Markus, joka on hyvin kärryillä muiden verkkokäyttäjien tekemisistä. ”Stalkkaaminen on tämänhetkinen nörttiopiskelijoiden ykkösharraste. Sillä tarkoitetaan toiseen ihmiseen liittyvien tietojen urkkimista, yleensä netin välityksellä”, lehdessä kerrotaan ja korostetaan, että ”kyseessä on harvoin mitään ihastuksen puhelinnumeron tai kaverin tenttituloksen selvittämistä kummempaa”.²¹² Markus on kuitenkin löytänyt verkosta muun muassa kannabismyönteisiä kommentteja, jotka hän on nimimerkin perusteella osannut yhdistää tunnettuun julkisuuden henkilöön. Markus varoittelee muita vakituisen, helposti jäljitettävän nimimerkin käyttämisen riskeistä ja kertoo itse salanneensa kaikki mahdolliset tiedot itsestään.

Myöhemmin, vuonna 2009 vainoamista käsitellään laajempänä ilmiönä. Tällöin verkkovainoaminen tulee esille lähinnä sivuhuomautuksena, kun yksi lukija tunnustaa verkon ruokkineen stalkkaamistaipumustaan. ”Vieläkin vainoan

---

²¹⁰ Nettihuijareiden ihmemaa. *City* 5/2006, 9.

²¹¹ Surffaa incognito. *City* 5/2007, 8.

²¹² Stalkeri tietää sinusta kaiken. *City* 1/2005, 9.

julkisuuden henkilöitä sekä paria tavista. Googletan ja pengon puhelinnumeron ja saatan odottaa kotiovella. Facebook on lisännyt vainoamismahdollisuuksia. Sairaus?”²¹³ *Cityn* kolumnistit Pasa ja Atpo puolestaan turhautuvat, kun verkkokyttäys ei onnistu: ”Suljetut profiilit – Milläs vitulla näitä tyyppejä stalkataan?”²¹⁴ Nettihuijareista ja -stalkkereista varoittelu on osa netin arkipäiväistymisestä kertovaa diskurssia; netti ei enää ole kasvoton paha, vaan siellä toimivat oikeat ihmiset, jotka saattavat käyttää tietojasi väärin. Olemalla vastuullinen ja harkitseva netinkäyttäjä ihminen voi itse suojautua näitä uhkia vastaan.

Vastuukeskustelua omista julkaisuista ruokki myös digikameroiden yleistymisen. ”Maksaisikohan 2020-luvun julkkis siitä, ettei medialle kaupata teiniaikaisia festaritaltiointeja?”²¹⁵ vuoden 2005 stalkkausartikkelissa pohditaan. Suomalaiset innostuivatkin lataamaan festarinhuuruksia kuviaan nettiin, kun erilaiset kuvagalleriat yleistyivät 2000-luvun alussa. Vuonna 2000 perustettu Irc-Galleria oli alun perin tarkoitettu vain irkkaajille eli IRC-sovelluksen käyttäjille, mutta sen suosio levisi muidenkin suomalaisten keskuuteen. Samantyyppinen, erityisesti nuorten suosima yhteisöllinen kuvapalvelu ii2 avattiin vuonna 2002.²¹⁶

Varsinkin nuorten tyttöjen julkaisemat, paljastavat kuvat herättivät julkisessa keskustelussa huolta. Kuvagallerioita tutkineen Päivi Granön mukaan nuoret itse kokivat julkaisevansa kuvia lähinnä tutuilleen ja muille ikätovereilleen, mutta sisältö oli yleensä julkista eli kuvia sekä profiilitietoja pääsi katsomaan kuka tahansa.²¹⁷ *City*-lehdessä ”herutuskuviin”²¹⁸ liittyen ei käydä kovin vilkasta keskustelua, vaikka kuviin ja niitä mahdollisesti selaaviin verkon namusetiin liittyvä huolidiskurssi oli yleisesti mediassa vahva.²¹⁹ Syy lienee *Cityn* tyyli ja kohderyhmä; suurin osa lukijoista oli huolestuneiden perheenäitien ja -isien sijaan nuoria, lapsettomia aikuisia, joista moni käytti verkon kuvapalveluita itsekin.

Lähimmäs aiheeseen liittyvää huolikeskustelua osuu aineiston ”Teiniportot”-artikkeli vuodelta 2008, vaikka se ei käsittelekään kuvagallerioita. Jutussa tehdään

---

²¹³ Ikkunakytät. *City* 8/2009, 18.

²¹⁴ Sinkun elinkaari. *City* 5/2009, 14.

²¹⁵ Stalkeri tietää sinusta kaiken. *City* 1/2005, 9.

²¹⁶ Turtiainen 2009, 227; Suominen 2013c, 112.

²¹⁷ Granö 2006, 13–36.

²¹⁸ Salokoski & Mustonen 2007, 65.

²¹⁹ Saarikoski 2004, 57; Turtiainen 2009, 211.

tutkivaa journalismia toimittajan tekeytyessä verkon treffipalstalla 16-vuotiaaksi tytöksi, joka saa rahallisia tarjouksia erityisesti vanhemmilta miehiltä. Seksipalveluiden ostajista ja netin roolista piirretään tarkka kuva: ”He roikkuvat internetin porno-, keskustelu- ja seuranhakupalstoilla päivä- ja yökaudet.”²²⁰ Artikkelissa internet esiintyy kyllä moraalisesti arveluttavan toiminnan alustana, mutta sitä ei nähdä syypanä ilmiöön. Sävy voisi olla erilainen jossain toisessa lehdessä – tutkimuskysymyksenä tämä olisi mielenkiintoinen, muttei ulotu tämän tutkimuksen raameihin.

Seksuaalietiikkaa käsittelevissä artikkeleissa näkyy myös se, kuinka internetin käyttötapojen moninaistuessa ei enää ollut luontevaa käsitellä yhtenäisenä diskurssina ”internetin pahuutta” tai ”internetin hyvyttä”, vaan keskustelu alkoi liikkua hyvin käytännönläheisellä tasolla. Esimerkiksi vuonna 2007 *Cityssä* muistutetaan, että yksityisiä kotivideoita ei saa näyttää julkisesti ilman kaikkien osapuolten suostumusta ja sääntö koskee myös verkkolevitystä. Samassa yhteydessä aikuisviihdealan ammattilainen Mr. Lothar ohjeistaa, että julkiseksi sovittu materiaali kannattaa YouTuben ja vastaavien ilmaisalustojen sijaan myydä maksullisiin palveluihin.²²¹ Internet omaksuttiin sivusto ja sovellus kerrallaan, mikä kuuluu aineistossa tältä osin pelottelun vähenemisenä ja mahdollisuusdiskurssin vahvistumisena.

---

²²⁰ Teiniportot. *City* 6/2008, 20–21.

²²¹ Kotipornon tähdet. *City* 1/2007, 21.

5. INTERNET MUUTTAA ARKEA

”Maailma kutistuu. Minä kasvan.” julistaa Telen iNET OPEN –internetpalvelua markkinoiva mainos vuodelta 1995.²²² Maailma oli todellakin internetin myötä avautumassa 1990-luvulla ja ajan hengen mukaisissa visioissa netti hahmotettiin joko valtaväylänä, joka yhdistää maailmankolkat toisiinsa tai toisaalta muodottomana ilmiönä, ikään kuin toisena ulottuvuutena. Tällaiset keskustelut liittyivät usein ylevästi uuden ajan alkamiseen, moraalisiin kysymyksiin ja laajoihin yhteiskunnallisiin muutoksiin. Internetin kulttuurinen omaksuminen ei kuitenkaan ole tapahtunut yhtenä isona aaltona läpi yhteiskunnan ja kansan, vaan yksittäiset käyttäjät ovat alkaneet pikkuhiljaa kokeilemaan uutta ja korvaamaan tai muokkaamaan vanhoja tottumuksiaan. Arki on muuttunut pala kerrallaan.²²³

Mediassakin alettiin varsinkin 1990-luvun jälkeen puhua konkreettisemmin yksittäisistä internet-sivuista ja sovelluksista.²²⁴ *City*-lehdessä opastettiin, kritisoitiin ja ihailtiin uudenlaisia viihdykkeitä ja hyödykkeitä. Jotkut sovellukset jäivät haaveilun tasolle, toisista tuli osa jokapäiväistä elämää kotona sekä töissä. Jo 1990-luvun aineistosta nousee joka tapauksessa vahva diskurssi siitä, että nimenomaan ihmisen valjastamana uusi teknologia takaa huikeat tulevaisuudennäkymät:

”Tuntuukin siltä, että ympärillämme heiluvaa kaaosta ei pysty hallitsemaan kukaan muu kuin ihminen itse. Viestimällä ja verkottamalla. Kysymällä ja vastaamalla. Innovoimalla ja vapauttamalla luovuutensa. Kutsumme teidät mukaan 90-luvun positiiviseen kaaokseen. – – Tekniikka ja tietokoneet valjastetaan oikealla tavalla ihmisen monitoimityökaluksi.”²²⁵

5.1. HYÖTY JA HUVI

Keskivertokansalaisen ensimmäiset kokemukset internetistä olivat usein varsin arkisia. Internetin hyöty- ja huvikäyttöä tutkineen Riikka Turtiaisen mukaan moni 1990-luvun netin käyttäjä luki tietokoneen äärellä *Iltalehden* otsikot, lähetti

---

²²² Telen (nyk. Telia) mainos. *City* 22/1995, 49.

²²³ Mm. Suominen 2009a, 9–14.

²²⁴ Suominen 2009b, 119.

²²⁵ Elektroutopia. *City* 3/1990, 16.

sähköpostia, kirjoitteli chatissa, haki tietoa hakukoneella tai pelaili nettivisoja.²²⁶ Moniin uusiin tapoihin ei liittynyt *City*-lehdessäkään suurta mystiikkaa: ”Samalla tavalla kuin aamulehden, saatat ennen töihin lähtöä lukea sähköpostin tai mielenkiintoisimmat www-kohteet”,²²⁷ opastettiin lehdessä vuonna 1995. Nykyään verkkosanomalehdet ovat vakiintuneet arkeen, sillä niille on tarvetta ja kysyntää paperilehden rinnalla. Toiset, kokeellisemmat internet-sovellukset ovat jääneet lyhytikäisemmiksi, kuten puhelinyhtiöiden ylläpitämä WeppiKioski-palvelu:

”Olet vieraassa kaupungissa aamuyöllä klo 2:46 ja jano yllättää. Missä on lähin ravintola? Kysy WeppiKioskilta – – Aikasi riittää isompaankin janoon”.²²⁸

Pankkiautomaattia muistuttaville, kaupunkeihin sijoitelluille WeppiKioski-laitteille ei tänä päivänä ole tarvetta, sillä tiedonhaku onnistuu henkilökohtaisten, mukana kulkevien laitteiden avulla. 1990-luvulla ne kuitenkin pyrkivät tarjoamaan mahdollisuuden elää uudenlaista arkea: sellaista, jossa illanvietto ei tyssää siihen, kun baaria ei löydy näköpiiristä. Tällainen arkisten, uusien mahdollisuuksien diskurssi ehkä herätti mielenkiintoa sellaisissakin lukijoissa, joita villin kybermaailman mainospuhe muuten epäilytti. Jaakko Suomisen mukaan internetiin onkin aina liitetty paljon toiveita ja visioita ”kaiken maailman tiedon” kokoamisesta yhteen. Hyvä tietosanakirja kyllä tarjoaa yleissivistävät perustiedot, mutta internetistä löytyy kunkin tiedonhakijan erityisiin mielenkiinnon kohteisiin liittyvää tietoa lähibaarien aukioloajoista lähtien.²²⁹

Cityn lukija- ja tekijäkunnassa vaikuttaa olleen varsin internetistä kiinnostunutta väkeä, sillä ajankohtaisia kyberuutisia esittelevä ”Datauutiset”/”Databahn”-palsta vakiintui lehteen jo vuonna 1995.²³⁰ Sen lisäksi lehdessä oli usein listauksia ja lyhyitä esittelyitä verkon uusimmista innovaatioista. Koosteiden kielellisiä valintoja tarkastelemalla syntyy kuva, että nettiin liittyi paljon odotuksia ja kuhinaa: ”Sähköinen raha tulee vihdoinkin todelliseksi mahdollisuudeksi”, ”pystyykö Netscape siihen mitä siltä odotetaan” ja ”Java – viime vuoden kohutuun verkkopuheenaihe”²³¹. Internet-huuman värittävä retoriikka kuulostaa jälkikäteen

---

²²⁶ Turtiainen 2009, 193–199.

²²⁷ Verkkosurffaajan ABC. *City* 5/1995, 43.

²²⁸ WeppiKioski-mainos. *City* 13/1995, 28.

²²⁹ Suominen 2009b, 155–156.

²³⁰ Palsta ilmestyi nimellä Datauutiset vuonna 1995 ja nimellä Databahn vuosina 1996–1998.

²³¹ Uutta koneeseen. *City* 5/1996, 38.

turhankin suureelliselta, sillä *City*-lehti toteaa itsereflektiivisesti vuonna 2005, että 1990-luvulla ”tosiasiassa keskimääräinen kaupunkilainen ei tiennyt internetistä enempää kuin sika kuivausrummista”.²³²

Internetiä pystyttiin kesyttämään helpommin lähestyttäväksi myös yksinkertaistamalla sanastoa ja naureskelemalla liian erikoisille käsitteille. Vuonna 1996 lukijoita viihdytetään nörtti-suomi-nörtti -sanakirjalla: tosinörtin arkiseen sanavarastoon kuuluvat ”mail-alias”, ”loggaus” ja ”homepage”²³³, mutta tavallinen kansalainen ei niitä ymmärrä. Ne onkin lukijaystävällisesti suomennettu: sähköpostiosoite, verkkoon kytkytyminen ja www-kotisivu. Vierasperäisten sanojen luettelemisella voidaan korostaa netti-ihmisten ylivertaista osaamista, mutta aihetta lähestytään myös lempeästi siitä näkökulmasta, että peruskäyttäjän ei tarvitse osata kaikkea:

”Vuoden 1998 elektroniseen termiviidakkoon kuuluvat XML:n, RVP:n ja OPS:n kaltaiset lyhennehirviöt. Jätämme niiden esittelyn kuitenkin toiseen yhteyteen. Sen sijaan meitä kiinnostavat alkaneen vuoden ”kuumat jutut”, killer-sovellukset jne.”²³⁴

Lainaus on vuoden 1998 artikkelista, jossa tutkija John Barryn käyttämä termi ”technobabble” on *City*-lehdessä suomennettu ”teknopäpätukseksi”.²³⁵ Sillä viitataan liian hankaliin muotikäsitteisiin. Tylsien lyhennehirviöiden ja kuumien juttujen vastakkainasettelulla *City* viestittää lukijoille, että oleellista on nyt opetella se, mikä itseä kiinnostaa ja turhan nippelitiedon voi huoletta jättää huomiotta. Nettisanastolle naureskelu on hyvä esimerkki *Cityn* pirskahtelevasta luonteesta ja nopeasta reagoinnista yhteiskunnalliseen keskusteluun. Vaikka lehti itse ruokki mystifioivia mielikuvia 1990-luvun alussa, se käänsi nopeasti kelkkansa, kun kyberhuuma Petri Saarikosken mukaan muuttui edelläkävijöiden silmissä huvittavaksi.²³⁶

Teknologiakehityksen tuomia arjen hyötyjä mietitään *Cityssä* myös entuudestaan tuttujen tavaroiden, erityisesti kodinkoneiden muutoksia visioimalla. Vuonna 1990 ilmestyneessä ”Elektroutopia”-artikkelissa esitellään, kuinka tietokoneista tulee

---

²³² Nettikumous 2005. *City* 5/2005, 7.

²³³ Nörtti talk & Datanasto. *City* 5/1996, 42–43.

²³⁴ Uusi verkko – Internet 2. *City* 5/1998, 23.

²³⁵ Uusi verkko – Internet 2. *City* 5/1998, 23.

²³⁶ Saarikoski 2009b, 111.

kattavia hakutietokantoja, puhelimista monitoimivälineitä ja kodeista älytaloja, jotka muistavat ”merkkipäivät, erikoisruokavaliot (herkuttelu, terveys, dieetit), ostoslistat, kuntoraportit”²³⁷ ja niin edelleen. Älykoti on esillä myös vuonna 2002, kun *Cityn* lukijoille esitellään kännykässä toimivat videot ja Sonyn AIBO-robottikoiraa, joka yleisen seurapidon lisäksi osaa lukea omistajalleen saapuneet sähköpostit.²³⁸ Vaikka robotilemmikkiä ei kenties monesta suomalaiskodista löytynytäkään, tuntuu vain reilun kymmenen vuoden väli ”Elektroutopia”-artikkelista AIBO-koiraan valtavalta harppaukselta. Visioiden sijaan lukijoille pystytään nyt tarjoamaan valmiita tuotteita, jotka ovat jo markkinoilla. Myös lehden visuaalinen ilme muuttui tällä aikavälillä merkittävästi, sillä vielä 1990-luvulla monet *Cityn* artikkelit painettiin mustavalkoisina ja kuvitus oli yksinkertaisempaa.

KUVA 11: VUOROVAIKUTTEINEN TELEVISIO. ELEKTROUTOPIA. CITY 3/1990, 17.

KUVA 12: AIBO-ROBOTTIKOIRA. ÄLYKODIN IHMEET. CITY 21/2002, 28.

Petri Saarikosken mukaan 1990-luvulla internetiin kohdistettiin paljon odotuksia perinteisten medioiden korvaajana. Passiivisen katselun, kuuntelun tai lukemisen sijaan tulevaisuuden viihdekokemusten odotettiin olevan immerssiivisiä.²³⁹ Aineistossa odotukset näkyvät erityisesti television osalta; sen muutoksista puhutaan paljon. Kuten Saarikoskikin toteaa, keskustelu tulevaisuuden televisiosta liittyi usein laajempaan virtuaalitodellisuuskontekstiin. *Cityn* ”Elektroutopia”-jutussa kuvaillaan hyvin yksityiskohtaisesti, miten televisio muuttuu

²³⁷ Elektroutopia. *City* 3/1990, 16–19.

²³⁸ Älykodin ihmeet. *City* 21/2002, 27–28.

²³⁹ Saarikoski 2009b, 109.

vuorovaikutteisemmaksi ja katsoja pääsee passiivisen roolin sijaan osallistumaan ohjelmiin ja vaikuttamaan niiden kulkuun:

”Kuvaruudun kasvaessa ja kuvan tarkkuuden parantuessa myös kolmas ulottuvuus alkaa olla tv-todellisuutta. Tämä luo *interaktiivisen television*, jossa myös katsojat osallistuvat ohjelman tekoon oman vastaanottimensa äärestä. Uhkakuva passiivisesta televisiokatsojasta alkaa olla historiaa, kun pystyt osallistumaan ohjelmiin kuin jokapäiväiseen elämääsi. 2000-luvulla todelliset fantasiamaailmat avautuvat eteemme: voimme sukeltaa kuvaruutuun ja muokata suosikkielokuvaamme tai -sarjaamme omalla tyyllillämme. Tulevaisuus on katsojan silmissä ja tajunnassa.”²⁴⁰

Mahdollisuusdiskurssi on vahva, kun aineistossa puhutaan tulevaisuuden vuorovaikutteisen mediakulutuksesta. Osallistumismahdollisuuksista fantasiointi on retoriikaltaan varsin determinististä ja sivuuttaa muut mahdolliset kehityskulut – esimerkiksi sen, että televisiosarjojen katselu on 2010-luvun suoratoistopalveluiden myötä paisunut suoranaiseksi ahmimiseksi, jota harrastetaan tuntikaupalla.²⁴¹ Tällaisissa median kuluttamistottumuksissa katsojan rooli on edelleen passiivinen, mutta toisaalta aktiivinen sisällöntuottaminen on esimerkiksi sosiaalisen median videopalveluiden myötä noussut kokonaan uudeksi ilmiöksi. Käyttäjät eivät ole sukeltaneet osaksi suosikkisarjojaan, vaan ovat luoneet konsepteja itse.

5.2. AJAN TUHLAUSTA

Internet on muuttanut arjen rakennetta niin, että erilaiset toiminnot limittyvät toisiinsa ja niihin käytettävä aika pirstaloituu entistä pienempiin jaksoihin. Myös jatkuvasta tavoitettavissa olemisesta on tullut normi, sillä puhelimen äärelle tai nettiin ei enää mennä, vaan yhteys on päällä koko ajan. Sari Östman toteaaakin, että jatkuvan ”onlinessa olemisen” kulttuurin syntyymiseen on matkapuhelimien yleistymisellä ollut merkittävä rooli.²⁴² Juuri älypuhelimessa ruumiillistuu koko jatkuvan tavoitettavuuden helppous sekä painolasti, sillä kännykkä on aina mukana

---

²⁴⁰ Elektroutopia. *City* 3/1990, 17.

²⁴¹ Ahmimisesta eli binge watching -ilmiöstä ks. mm. Walton-Pattison ym. 2016; YLE 2015.

²⁴² Östman 2009, 162, 171–174.

ja käden ulottuvilla. Ajankäytön pirstaloituessa on Östmanin mukaan myös vaikea arvioida, kuinka paljon netin käyttöön kuluu aikaa.²⁴³ Tätä aikaa ei myöskään voida käyttää tuhlatun ajan mittarina, sillä kyse ei ole vain huvikäytöstä, vaan myös töiden, opintojen sekä muiden velvollisuuksien hoidosta.

Ennen internetin arkistumista ja sähköisten asiointipalveluiden lisääntymistä verkkosurffailu kuitenkin nähtiin usein joko turhana tai toisaalta riippuvuutta aiheuttavana uhkana.²⁴⁴ Ajan tuhlaamisen ja turhan viihteen diskurssi ei ole uusi ilmiö: varsinkin televisio on mm. Östmanin mukaan saanut aiemmin kuulla osansa siitä, miten viihde turmelee kansan.²⁴⁵ Tutkimusaineistossa internauttien holtiton viihteen käyttö, riippuvuus siitä ja ajan tuhlaus liitetään myös vuorokausirytmien sekoittumiseen. *Cityssä* kuvataan, kuinka verkkoihmiset valvovat yöt ja nukkuvat päivät:

”Kun Hesari kopsahtaa postiluukusta, ei hänen evänsäkään värähdä. –
– Kruununhaan kollektiivissa nukutaan, mutta Internetissä ei!
Tuhannet käyttäjät ympäri planeettaa takovat näppäimistöjään yhtä
intensiivisesti kuin Marko.”²⁴⁶

Yösurffailulla on pitkät, käytännöllisiin syihin pohjautuvat juuret, sillä ennen kiinteiden kuukausimaksujen aikaa tietoverkkojen käyttö oli öisin edullisempaa kuin päiväsaikaan. Näin ollen jo 1980-luvulla BBS-harrastajat kokoontuivat öisin linjoille ja yövalvomisesta tuli Petri Saarikosken mukaan osa tietokoneaktiivien identiteettiä.²⁴⁷ Se, mikä ulospäin saattoi näyttää yksinäiseltä valvomiselta, tarkoittikin monesti sosiaalisia kontakteja – ja yöllä juttukaveriksi löytyi myös kansainvälisiä tuttavuuksia, joiden kello kävi eri aikaa kuin suomalaisilla, vielä varsin pienilukuisilla verkkosurffareilla. Kuten Zygmunt Bauman on todennut postmodernista ajasta, ihminen ei ole enää sidoksissa perinteisiin yhteisöihin, vaan voi kiinnittyä uudenlaisiin ryhmiin ja irtautua niistä halutessaan.²⁴⁸ Halutessaan postmoderni ihminen voikin irrottautua myös fyysisen ympäristönsä vuorokausirytmistä, sillä jossain yhteisössä on kuitenkin joku aina hereillä.

---

²⁴³ Östman 2009, 172.

²⁴⁴ Östman 2009, 186; Suominen 2006, 37–60.

²⁴⁵ Östman 2009, 162, 183–186; Suominen 2006, 45; Hård & Jamison 2005, 208.

²⁴⁶ Uusi valtakunta. *City* 14/1994, 36.

²⁴⁷ Saarikoski 2009a, 58.

²⁴⁸ Bauman 1996, mm. 182–189.

Yökukkujen lisäksi internetissä viettivät paljon aikaa myös he, joilla työn tai opiskelupaikan johdosta oli pääsy edullisen verkkoyhteyden äärelle. Vuonna 1994 *City* haastattelee viittä aktiivista netin käyttäjää. Dramaattisesta otsikosta ("Internautin tunnustukset") huolimatta haastateltavat kertovat erittäin arkisia onnistumisen, innostumisen ja lannistumisen kokemuksiaan verkossa. Kaikki mainitsevat käyttävänsä nettiä useita kertoja päivässä tai "pitkin päivää". Yhteydenpito kollegoihin sekä opiskelijoihin on kätevää ja useat ovat löytäneet verkosta sopivia kontakteja esimerkiksi käänösprojekteihinsa. Kysyttäessä huonoja kokemuksia, liittyvät ne lähinnä teknisiin haasteisiin: "– – jouduin käymään kolme (!) kertaa läpi kaikki 4000 uutisryhmää ilmoittaakseni ohjelmalle, etten halua lukea niitä. Aikaa projektissa kului kuutisen tuntia."²⁴⁹

Kuten aiemmin tutkimuksessa todettu, 1990-luvulla internetin käyttöä ja käyttäjiä tarkkailtiin mediassa usein ulkoapäin. Vaikka *Cityssä* oli internetistä innostuneita toimittajia, esimerkiksi "Internautin tunnustuksissa" on selkeä rooliasetus: tässä on erikoisia yksilöitä, kysytään heiltä sisäpiirin tietoa. Toisaalta "Internautin tunnustuksissa" haastateltavat näkyvät avoimesti koko nimellään ja kuvallaan; toisin on monissa muissa *Cityn* nettireportaaseissa, joissa nettisurffailijat esiintyvät salamyhkäisinä Jeppeinä ja Markoina.²⁵⁰ Joka tapauksessa vasta 2000-luvun aineistossa internetin käyttöön ja käyttäjiin aletaan lähtökohtaisesti suhtautua siltä kannalta, että ollaan yhteisellä asialla. Kirjoittajien äänensävy muuttuu enemmänkin vertaistuen tyyppiseksi tunteiden purkamiseksi kuin ulkopuolelta ihmettelyksi.

Vertaistuellinen ote kuuluu aineistossa esimerkiksi vuonna 2009, kun kolumnistit Pasa ja Atpo turhautuvat monissa teksteissään pakonomaisiin statuksenpäivittäjiin, tägäilijöihin, suljettuihin someprofileihin ja tyhjänpäiväisiin nettiuutisiin.²⁵¹ Lukijalle on selvää, että verkkoympäristö on kolumnisteille tuttu ja he puhuvat omista Facebook-kavereistaan sekä omasta ajankäytöstään. Facebook yleistyi Suomessa nopeasti vuodesta 2007 eteenpäin, joten konteksti lienee tuttu myös useimmille lukijoille.²⁵² Vuotta myöhemmin, aivan aineiston loppupäässä vuonna 2010 *Cityssä* julkaistaan näyttävä, aukeaman kokoinen artikkeli, jossa lytätään

---

²⁴⁹ Internautin tunnustukset. *City* 14/1994, 38.

²⁵⁰ Kybernistit – Tarua vai totta? *City* 5/1998, 24–25; Uusi valtakunta. *City* 14/1994, 21–37.

²⁵¹ Sinkun elinkaari. *City* 5/2009, 14; Internetistä, hyvää iltaa. *City* 21/2009, 14.

²⁵² Suominen 2013d, 128–134.

Facebook kaikilta ominaisuuksiltaan. Jutussa ei todellakaan puhuta ”heistä”, oudoista Facebookin käyttäjistä tuolla jossain, vaan kaikki teesit on kirjoitettu suoraan lukijalle:

”Se vaarantaa urasi. – Se paljastaa tietosi. – Se levittää perseesi. Jos yksi Facebook-kavereistasi on läski, se lisää lihoamisesi todennäköisyyttä kymmenen prosenttia!”²⁵³

Tekstin sävy on taatun värikästä *City*-linjaa, mutta argumentointiin on panostettu asiasisällölläkin. Facebookin riskejä konkretisoidaan tavallisten suomalaisten somenkäyttäjien kautta: yksi sai potkut haukuttuaan työnantajaansa Facebookissa ja toinen joutui puhutteluun, koska työnantaja katsoi hänen käyttäneen työaikaan henkilökohtaiseen bloggailuun. Tapausesimerkkien tueksi on poimittu kansainvälisiä tutkimuksia ja suomalaisten tutkijoiden kommentteja Facebookin riskeistä. Kaiken pohjalla paistaa syvä turhuuden diskurssi: mitä me täällä palvelussa oikein teemme? Palvelu saakin tylyn tuomion: ”Se on aikavaras.”²⁵⁴

Vaikka Facebook-vuodatusten voisi tulkita kertovan vain turhautumisesta ja netin arkistumisesta, suhtaudun näihin teksteihin myös esimerkkeinä mystifiointi- ja uhkadiskursseista, jotka muuttuvat ajassa. Puhe pelottavasta, valtavasta netistä on 2000-luvulla muuttunut enemmänkin sovelluskohtaiseksi eli tutkimusta pitäisi tällöin tarkentaa koskemaan vaikkapa vain Facebookiin liittyviä diskursseja ja sen kulttuurista omaksumista. Toisaalta tietyt sivustot sekä sovellukset ovat myös saaneet niin paljon käyttäjiä, että niiden merkitys on kasvanut ulos alkuperäisistä raameistaan: kuten Jaakko Suominen on todennut, esimerkiksi juuri Facebookista on tullut monille sosiaalisen median tai jopa koko internetin synonyymi.²⁵⁵ Tämä taas on hyvä esimerkki siitä, kuinka yksittäisten sovellusten kulttuurinen omaksuminen muuttaa kieltämme ja käsitysmaailmaamme.

5.3. TYÖELÄMÄ JA OPISKELU

Luvussa 4.3. *Paha verkko, hyvä verkko* tutustuttiin *Cityn* toimittajaan, joka kyberholismia käsittelevässä artikkelissa kokeili olla viikon ilman internetiä vuonna

---

²⁵³ Facebook-varoitus. *City* 16/2010, 14–15.

²⁵⁴ Facebook-varoitus. *City* 16/2010, 14–15.

²⁵⁵ Suominen 2013f, 288.

1998. Ensimmäisinä päivinä vaivannut ajatus siitä, jääkö jostain paitsi, unohtuu pian ja netti alkaa tuntua varsin turhalta. Työ sujuu hyvin ja vapaa-ajalla saa aikaan vaikka mitä. Kirjoja tulee luettua satoja sivuja päivässä.²⁵⁶ Internet oli toimittajalle ylimääräinen osa elämää; ilmankin pärjäsi. Kun siirrytään seuraavalle vuosikymmenelle, netti vakiintui osaksi arkea monilla elämän osa-alueilla. Myös työelämä ja siihen valmentava opiskelu muuttui. Internet ei ollut enää viihdettä ja harvojen hupia, vaan sen käyttötaidoista tuli välttämättömiä kansalaistaitoja.

Vuonna 1993 *Cityn* ”Studiovallankumous”-artikkelissa pohditaan laajasti työelämän haasteiden, työaikojen ja työpaikkojen muutoksia lähitulevaisuudessa. *Studio*-sanalla viitataan siihen, että työpaikalle menemisen sijaan työtä tehdään joustavasti silloin ja siellä kun itselle sopii – usein kotona, omassa ”studiossa”.²⁵⁷ Sari Östman on kuvaillut, että juuri tällainen ”sopivan ajan” retoriikka ilmentää hyvin postmodernin ajan työelämän henkeä. Vuorokausirytmii sirpaloituu hyvässä ja pahassa: työ valuu vapaa-ajalle, mutta kellosta vapautuminen ruokkii työntekijän luovuutta.²⁵⁸ *Cityllä* on jo vuonna 1993 selkeä kuva etätöiden käytännöistä:

”Tietoyhteiskunnan hurjimmissa kehityskuvissa työ on korvaantumassa etätöillä. Kyseessä ei kuitenkaan ole enää pelkästään science fiction -uni, vaan etätöitä tehdään jo Suomessakin. Loppujen lopuksi etätöihin ei tarvita muuta kuin sujuvat tietoliikenneyhteydet ja kannettava tietokone.”²⁵⁹

”Studiovallankumous”-artikkelissa analysoidaan hyötyjä sekä työntekijän että työnantajan kannalta. Perusduunarin vapaus kasvaa, kun työn voi tehdä silloin, kun itselle sopii. Pomo säästää, kun toimistoja voidaan supistaa. Tekstin sävy ei kuitenkaan ole yltiöoptimistinen, vaan työn murroksessa riskinä nähdään vanhaan luokkayhteiskuntaan perustuva kaksijakoisuus: ne, kenellä vapautta jo on, saavat sitä lisää, kun taas toiset joutuvat entistäkin ahtaamalle. Työtehoa ei tarvitse enää mitata työpaikalla vietettyjen minuuttien mukaan, mutta valvonta ei katoa, vaan muuttaa muotoaan.²⁶⁰ Vuonna 2008 etätö on jo osin arkistunut ja lukija nimimerkillä ”Valvovan silmän alla” tiedusteleeekin *City*-lehden neuvontapalstalla,

---

²⁵⁶ Kybernistit – Tarua vai totta? *City* 5/1998, 24–25.

²⁵⁷ Studiovallankumous. *City* 19/1993, 20–22.

²⁵⁸ Östman 2009, 171.

²⁵⁹ Studiovallankumous. *City* 19/1993, 20–22.

²⁶⁰ Studiovallankumous. *City* 19/1993, 20–22.

näkeekö hänen esimiehensä, millä sivustoilla hän surffailee kotonaan työpaikan maksamalla nettiliittymällä. Lehden tunnettu palstanpitäjä Walter De Camp rauhoittelee lukijaa: laki on työntekijän yksityisyyden turvana.²⁶¹

Mitä arkisemmaksi internet muuttui ja mitä useammille elämän osa-alueille sen käyttö valui, sitä enemmän tietoteknisiä taitoja alettiin arvostaa myös työelämässä. Myös *City*-lehdessä peräänkuulutetaan ajantasaista ja tulevaisuusorientoitunutta työtöitä. On valttia olla ajan hermolla ja päästä näpäyttämään niitä, jotka eivät ole. Kysymykseen ”Mikä on WWW?” ei osaa vastata 60% kansanedustajaehdokkaista, joita *City* vuonna 1995 haastattelee.²⁶² Lehti pitää tulosta yllättävänä ja perustelee kysymystään sillä, että tietoliikenteeseen liittyvät kehittämis-, hallinta- ja säätelytoimenpiteet tulevat varmasti olemaan seuraavan eduskunnan työpöydällä. Niinpä osaamistakin olisi syytä olla.

Vuoden 1996 ensimmäisen *City*-lehden mukana jaettiin Suomalaisen Työn Liiton kanssa yhteistyössä toimitettu Nuorisoliite, jonka teemana on tietotekniikka. Liite käsittelee laajasti työelämän ja koulutuksen tulevaisuutta suomalaisessa tietoyhteiskunnassa. Siinä on artikkeleita muun muassa tietoliikenteestä Suomen vientituotteena ja globalisoituneista työmarkkinoista, jotka kannustavat ulkomaille töihin. ”Nuoret gurut kybermaailmasta” -artikkelissa on haastateltu tietotekniikka-alan nuoria pienyrittäjiä, jotka ovat muuttaneet harrastuksensa työksi:

”Työntekijöiden keski-ikä on alle 20. Parketilattioille vilisee suomalaisen nuorison kirjo: teknovaatteita, värjättyjä hiuksia ja teräviä katseita. – – mitä vanhempi ihminen, sitä vaikeampi on ylittää ennakkoluulojen kynnystä.”²⁶³

Nuoret gurut itse eivät maalaile työstään ruusuisia mielikuvia, mutta muutoin artikkelissa representoidaan ihailevin sanankääntein uusi sukupolvi, joka pystyy harrastuneisuutensa pohjalta luomaan töitä itselleen – vieläpä ilman tutkintoja, laman jälkeisessä maassa. Haastateltavat korostavat, että koulutus ja oppilaitokset eivät tällä hetkellä pysty vastaamaan tietoliikenne- ja multimedia-alan ajankohtaisiin työelämävaatimuksiin, vaan polku on raivattava itse. Mahdollisuusdiskurssi on vahva, jopa vaativa; *City* ei pohdi esimerkiksi sitä,

---

²⁶¹ Sisäpiiri. *City* 10/2008, 23.

²⁶² Uutta verta!? *City* 5/1995, 50–52.

²⁶³ Nuoret gurut kybermaailmasta. *Cityn nuorisoliite* 1/1995, 5.

millaisia luonteenpiirteitä yrittäjämäinen työelämä nuorilta vaatii ja voiko paine itsensä työllistämiseen olla joillekin liikaa. Samaa menestyksen kiivasta eetosta toistavat saman Nuorisoliitteen artikkelit ”Datapääkallon metsästys – Tietoliikennetyötä, mutta kenelle?” ja ”Koulut ja tietotekniikka – Paljon puhetta, vähän tekoja”. Kaikissa jutuissa ollaan ehdottomasti tietotekniikan puolella ja hoputetaan koulutusjärjestelmää sekä työnantajia pysymään vauhdissa mukana.²⁶⁴

Artikkeleiden kuvitukseksi on valittu kuvakaappauksia yliopistojen sekä työvoimatoimiston verkkosivuilta. Niiden jähmeyttä ei pilkata, vaan annetaan armoa: ”Intoa toki Internetiinkin löytyy, ja jok’ikinen kynnelle kykenevä ja oman arvonsa tunteva laitos tekee omia web-sivuja juuri sillä taidolla ja tietämyksellä, mikä niillä sillä hetkellä on.”²⁶⁵

KUVA 13: NUORET GURUT KYBERMAAILMASTA. CITYN NUORISOLIITE 1/1996, 4.

KUVA 14: NOKIAN VERKKOSIVUT KUVITUKSENA ARTIKKELISSA DATAPÄÄKALLON METSÄSTYS - TIETOLIIKENNETYÖTÄ, MUTTA KENELLE? CITYN NUORISOLIITE 1/1996, 10.

Asetelma voisi olla myös toisin päin: voitaisiin kritisoida yhteiskuntaa liian vauhdikkaasta heittäytymisestä tietoverkkokohuumaan ja pelätä perinteisen työn arvostuksen katoamista. Siinä missä aiemmilla sukupolvilla työelämän muutos

²⁶⁴ Datapääkallon metsästys – Tietoliikennetyötä, mutta kenelle? *Cityn nuorisoliite* 1/1996, 8–10. Koulut ja tietotekniikka – Paljon puhetta, vähän tekoja. *Cityn nuorisoliite* 1/1996, 12–13.

²⁶⁵ Koulut ja tietotekniikka – Paljon puhetta, vähän tekoja. *Cityn nuorisoliite* 1/1996, 13.

kohti automaatiota ja tietokoneita tiesi sopeutumista uuteen toimintakulttuuriin, alkoi nyt päästä ääneen sukupolvi, joka omaksui tietotekniikan luonnollisena osana työelämää – tai pikemminkin he loivat työelämän, joka sopi heille.²⁶⁶ *City* Nuorisoliitteineen ei siis tunne pelkoa internetiä kohtaan, vaan se nähdään mahdollisuutena. Uhkia tai ainakin hidasteita ovat ajastaan jälkeenyäneet organisaatiot.

Työelämäteemat ja internetin vaikutus muuttuviin ammatteihin toistuvat *Cityssä* usein. Vuonna 1998 kuukauden ammattiesittelyyn on valittu ”nettiarkkitehti”.²⁶⁷ Lehti on selvittänyt tietoverkkoarkkitehtien keskimääräisen palkan ja muita alalle motivoivia tietoja. Lisäksi juttuun on haastateltu lyhyesti ammatin edustajaa: kolmekymppinen Jyri kuvailee työpäiviään ja toiveitaan alan kehittämisen suhteen. Vuonna 1999 lukija lähestyy *Cityä* urasuunnitteluun liittyvällä kysymyksellään: ”Miten pääsisin nettitoimittajaksi johonkin verkkolehteen? –Internet writer, 19”.²⁶⁸ Kysyjä ei saa konkreettisia ohjeita opintoihin hakeutumiseen, mutta muuten opastus on käytännönläheistä. Hänelle kerrotaan, että suomalaiset verkkolehdet ovat pääosin vain paperilehtien sähköisiä versioita. Niiden toimittaminen vastaa perinteisen lehden toimittamista, joskin visuaalista silmää ja teknistä osaamista tarvitaan hieman enemmän, kun sisältö sommitellaan verkkoon.

Kun tietoverkot 1990-luvun alussa koettiin usein vielä arjesta erilliseksi maailmaksi, johon mennään ja josta poistutaan nappia painamalla, alkoi internet 2000-luvulla vakiintua osaksi työelämää ja työnhakua. Työnhakijan sekä työntekijän ”verkkominä” ja ”oikea minä” limittyivät ja jos ne eivät olleet linjassa keskenään, syntyi ongelmia. Riikka Turtiainen toteaaakin, että tällainen keskustelu negatiivisen nettimaailman riskeistä on toistunut internetin uhkadiskursseissa jo 1990-luvulta lähtien välillä kauhisteluna, välillä aiheellisena oman somekäyttäjyyden reflektointina.²⁶⁹ Vuonna 2000 *Cityn* ”Netparanoia”-artikkelissa esitetään uhkaava skenaario: ”kuvittele työhaastattelu, jossa työnantaja onkin katsonut CV:n sijaan nettiprofiilisi.”²⁷⁰ Uhkakuvassa on kyse käyttäjän tiedostamatta muodostuneista ”datajalanjäljistä” eli anonyymina kirjoitetuista

---

²⁶⁶ Järvensivu & Nikkanen 2014, 175–201.

²⁶⁷ Uraputki. *City* 7/1998, 48.

²⁶⁸ Uraputki. *City* 11/1999, 12.

²⁶⁹ Turtiainen 2013, 210–211.

²⁷⁰ Nettiparanoia. *City* 5/2000, 35.

kommenteista ja vuosien varrella kertyneestä hakuhistoriasta – ei nykymuotoisesta sosiaalisen median profiilista, jonka käyttäjä itse kuratoi mieleisekseen.

Joillain aloilla huolella rakennettu someprofiili ja julkinen ansioluettelo onkin nykyään työhaussa pikemminkin sääntö kuin poikkeus. Sivustoilla ei esitellä pelkästään sitä, mitä osaa, vaan ennen kaikkea sitä, kenet tuntee. Sähköinen verkostoituminen on esillä vuoden 2006 *City*-lehdessä, jonka ”Taistelu talentista” -artikkelissa puhutaan headhuntauksesta ja suosittelujen voimasta. Vuonna 2003 perustettu LinkedIn herättää *Cityssä* kiinnostusta: ”Passiivisten CV-pankkien sijaan tarjolla on siis dynaaminen verkosto, jonka avulla voi tutustua hyödyllisiin ihmisiin – ja mahdollisesti tulla mielenkiintoisen työnantajan löytämäksi.”²⁷¹ Esille nostetaan myös suomalainen JobContactor-palvelu, joka maksaa vihjepalkkioita sopivien työntekijöiden löytämisestä. ”Myy kaverisi verkossa!”, artikkelissa kannustetaan. Sävy on varsin menestyskeskeinen: internetistä puhutaan maailman suurimpana rekrymessuna ja nuoria aikuisia kehuaan muovautuvuudesta pätkätyömarkkinoiden tarpeisiin.

Vuonna 2009 *Cityssä* pohditaan jälleen Suomen työelämän tulevaisuudenkuvia. Perinteisiä teollisuudenaloja katoaa, mutta uudenlaisia asiantuntijatehtäviä ja työmahdollisuuksia tulee tilalle. ”Tee työtäs Suomessa” -artikkelin lopussa tuodaan esille pessimistinen vaihtoehto epävarmasta pätkätyöyhteiskunnasta, mutta loppusanoja lukuun ottamatta tekstin sävy on toiveikas ja internet nähdään mahdollisuutena:

”Verkosta kaavaillaan pelastajaa kituuttaville taiteilijoille ja toimittajille. Uudet nettipohjaiset ansaintalogiikat voivat tuoda kuluttajan ja tuottajan lähemmäs toisiaan. Kun välikädet leikataan pois, vaikkapa kirjailijan tai muusikon työstään saama palkkio paranee. Vastaavanlaiset teknologiat saattavat myös mahdollistaa bloggaaja-ammattikunnan nousun.”²⁷²

City kantoi kortensa kekoon bloggaajien työllistämisenä itsekkin, sillä myöhemmin vuonna 2009 se esittelee omat, politiikan kentältä jo tutut bloggaajatähtensä Jaana Pelkosesta Jussi Halla-Ahoon: ”Maailmanparantajat – Poliitiikan tähtikaarti blogaa

---

²⁷¹ Taistelu talentista. *City* 3/2006, 18–19; Saarikoski 2013a, 54.

²⁷² Tee työtäs Suomessa 2017. *City* 4/2009, 18.

Cityn nettisivuilla. – He eivät säästele sanojaan, älä siis sinäkään. Lue politiikan terävimmän kärjen ajatukset ja lausu oma mielipiteesi osoitteessa www.city.fi/maailmanparantajat".²⁷³ Poliitiikan viihteellistymisestä on puhuttu pitkään ja siitä kertonee myös kansanedustajan roolissa bloggaaminen *City*-lehden verkkosivuilla.²⁷⁴ Poliitikon, samoin kuin monen muun alan työntekijän, kannatti alkaa panostamaan näkyvyyteensä verkossa, kun halusi menestyä.

Sari Östmanin mukaan jo vuosi 2005 oli suomalaisessa mediatilassa kansalaisjournalismin kasvun aikaa. Hierarkia median ja "mattimeikälaisten tunteenpurkausten" välillä muuttui häilyvämmäksi, kun uutisia pystyttiin kommentoimaan reaaliajassa keskustelupalstoilla ja omat ajatuksensa sai kuuluviin muun muassa nopeasti yleistyvien blogialustojen avulla.²⁷⁵ Julkaisumahdollisuuksien demokratisoitua perinteinen media onkin joutunut kilpailemaan lukijoista, katsojista sekä kuulijoista ilmaisupalvelualustojen kanssa, mikä on vaikuttanut media-alan liiketoimintaan ja sitä myötä alan työpaikkoihin.²⁷⁶

Kuten aiemmin todettu, *Cityn* lukijaprofiili oli keskivertokansalaista koulutetumpi, kaupunkilaisempi ja todennäköisemmin asiantuntijatyön kuin esimerkiksi palvelutai teollisuuden alojen suorittavan työn tekijä.²⁷⁷ Tämä lienee selkeä syy siihen, miksei tällaisten alojen häviäviin työpaikkoihin kohdistu *Cityssä* kovin näkyvää huolta. Yllättävämpää sen sijaan on, ettei aineistossa juurikaan käsitellä digitalisaation vaikutuksia media-alan työelämänkään kannalta. *Cityssä* ei ainakaan näkyvästi tuotu esille huolta paperimedian hiipumisesta, vaikka ilmiö lienee vaikuttanut alalla toimijoiden arjessa jo tarkastelujakson aikana.

---

²⁷³ Maailmanparantajat. *City* 10/2009, 10.

²⁷⁴ Herkman 2008, 4–23.

²⁷⁵ Östman 2013a, 67–76, lainaus sivulta 69.

²⁷⁶ Södergård ym. 2016; Pinjamaa 2018.

²⁷⁷ *City*, lukijatutkimusraportit 1999, 2003 & 3/2009.

6. SOSIAALINEN ELÄMÄ SÄHKÖISTYÄ

Vaikka *City* vuonna 1994 saarnasi ”kaikkien olevan siellä”²⁷⁸, oli 1990-luvun alussa internetin käyttö arkea vielä melko harvoille. Päivittäiset keskustelut maapallon toisella puolella elävien, mielenkiintoisten uusien ihmisten kanssa olivat keskivertokansalaisille vieras ajatus, vaikka mediassa rummutettiin globaalin maailmankylän ideaa jo kovalla volyyymilla.²⁷⁹ Tietokoneet ja internet kyllä teoriassa mahdollistivat jännittäviin verkkoyhteisöihin hakeutumisen yhä useammalle, mutta käytännössä vaadittiin jonkin verran harrastuneisuutta, jotta näitä kohtaamisia tapahtui.

Kuten muun muassa Sari Östman ja Riikka Turtiainen tiivistävät, varhaiset netin sosiaalisten palveluiden käyttäjät olivat lähinnä perinteisiä ”tietokonenörttejä”, yliopistoväkeä ja muuta akateemista tietoteknologian varhaisten omaksujien etujoukkoa, jotka osasivat etsiä keskustelukanavia tietoverkkojen syövereistä.²⁸⁰ Verkon yhteisöllisyys tarkoittikin 1990-luvun alkupuolella ennen kaikkea tosiharrastajien välistä yhteisöllisyyttä. Kehitys oli kuitenkin nopeaa. Internetin kotikäyttö kasvoi 1990-luvun lopulla ja varsinkin 2000-luvun alkupuolella yleistyneet kiinteät kotilaajakaistayhteydet helpottivat monenlaista verkkosurffailua, kun nopeus ja hinta alkoivat olla kuvien, videoiden ja muun raskaamman verkkomateriaalin pyörittämiseen paremmin soveltuvia.²⁸¹

Selainpohjaisten chattien ja muiden helposti saavutettavien keskustelualustojen yleistyminen mahdollisti myös sen, että entistä useammat pääsivät haukkaamaan sosiaalisesta verkosta osansa. Elina Vaahensalo huomauttaa, että myös keskustelujen viitekehys muuttui. Varhaiset tietoverkkojen keskusteluyhteisöt olivat usein rakentuneet jonkin tietyn aiheen ympärille ja ne yhdistivät samasta aihepiiristä kiinnostuneet käyttäjät, mutta myöhemmin yhteisöt alkoivat muodostua oman tosielämän tuttavaporukan ympärille. Enää ei keskusteltu rajatusta, yhteisestä kiinnostuksen aiheesta, vaan sosiaalisessa mediassa kunkin käyttäjän julkaisut koskivat enemmän käyttäjää itseään: minun arkeni, minun perheeni, minun harrastukseni.²⁸² Elämäjulkaisuudesta sekä oman identiteetin

---

²⁷⁸ Uusi valtakunta. *City* 14/1994, 34–35; Ks. myös Inkinen 1994, 77.

²⁷⁹ Saarikoski 2009b, 112.

²⁸⁰ Mm. Östman 2009, 191; Turtiainen 2009, 195.

²⁸¹ Suominen 2013a, 25–26.

²⁸² Vaahensalo 2019a, 136–138; Vaahensalo 2019b, 208–213.

ilmaisemisesta verkossa tuli arkista ja intiimistä tuli julkista, kuten muun muassa Sari Östmanin väitöskirja osoittaa.²⁸³

6.1. NÖRTTIEN, NAISTEN JA KAIKKIEN NETTI

Stereotyyppinen mielikuva tietokoneen ääreen linnoittautuneesta, nuoresta nörttimiehestä pimeässä huoneessa alkoi 1990-luvun puolivälin jälkeen moninaistua, kun tietokoneet ja internet alettiin pelialan tutkijan Sonja Kankaan mukaan nähdä osana sosiaalista ja trendikästä elämäntyyliä.²⁸⁴ Syitä on monia: verkon palvelut monipuolistuivat, internetin käyttö muuttui helpommaksi ja samalla suomalainen yhteiskunta tarttui kiivaasti lamavuosien jälkeisiin teknologiakehityksen mahdollisuuksiin. Muutos eteni yhteiskunnallisella ja arkisella tasolla. Sukupolvikokemuksia ei syntynyt vain EU:hun liittymisestä ja kansallisesta Nokia-huumasta, vaan moni nuorempi muistaa 1990-luvun arjestaan myös sen kihelmöivän jännityksen, kun pääsi kirjaston tai koulun koneella avaamaan KissFM:n chatin.²⁸⁵

Kuten aiemmin mainittu, selainpohjaiset chatit olivat helppokäyttöisiä ja suosittuja, mutta niitä edeltävät verkon keskusteluyhteisöt olivat huomattavasti pienemmän porukan juttu, jonka käyttö vaati harrastuneisuutta. Suomalaisessa kontekstissa merkittävänä osana verkkoyhteisöllisyyden varhaishistoriaa ovat toimineet BBS-purkit (Bulletin Board System). Purkit olivat lankapuhelinverkon välityksellä toimivia kommunikaatioalustoja, joista Suomen tiettävästi ensimmäinen, CBBS Helsinki perustettiin jo vuonna 1982. 1990-luvulla purkkiharrastajia oli Suomessa parhaimmillaan kymmeniä tuhansia ja purkkien teemat vaihtelivat fantasiakirjallisuudesta tietokoneohjelmointiin. Suurin osa käyttäjistä oli kuitenkin tietotekniikasta kiinnostuneita miehiä, kuten Petri Saarikoski on useissa julkaisuissaan osoittanut.²⁸⁶

Omassa viiteryhmissään purkkisurffaus oli suosittua ja aiheiden kirjo moninainen, mutta silti purkkien suosio hupeni vauhdilla vuosituhannen vaihteen lähestyessä, sillä tietoverkkojen kehittyessä suurin osa käyttäjistä siirtyi muiden keskustelukanavien pariin. Esimerkiksi suomalaisen Jarkko Oikarisen vuonna 1988

---

²⁸³ Östman 2015, mm. 43, 110–111.

²⁸⁴ Kangas 2002, 23.

²⁸⁵ Torsti 2012; Nykänen 2017.

²⁸⁶ Saarikoski 2009a, 61; Saarikoski 2019a, 38–48; Saarikoski 2004, 378–379.

kehittämä IRC tarjosi BBS-purkkeja nopeamman keskustelualustan, jonka kanaville mahtui enemmän käyttäjiä samaan aikaan ja uusien kanavien perustaminen oli helppoa.²⁸⁷ Myös puhelinyhtiöiden hinnoittelu muuttui 1990-luvun loppupuolella: purkkisurffailun hinta nousi ja kiinteiden internet-liittymien hinta laski. IRC:n suosio kasvoi ja moni vanhoista purkkiharrastajista siirtyi sinne vetäen kaverinsa mukanaan.²⁸⁸

Tietokonehistorioitsija Petri Saarikoski on tarkastellut muun muassa sukupuolen merkitystä siihen, miten tietokoneen käyttöä on kokeiltu ja omaksuttu osaksi arkea. Saarikosken mukaan naiset käyttivät 1980–90-luvulla tietokonetta lähinnä työn tai opiskelun apuvälineenä, kun taas miehillä koneen käyttöön liittyi varsin kokeilullista ja yhteisöllistä omistautumista. Koska tietokoneet ja internet eivät vielä olleet kovin yleisiä tai tuttuja, vaadittiin harrastajaporukan tukea ja ”koneen lumoa”, jotta niiden käyttö eteni harrastukseksi asti.²⁸⁹ Naisilla tietokoneen käyttö ei siis usein päässyt syvenemään harrastukseksi, vaan jäi satunnaisen hyötykäytön asteelle.

Nykyään tietokoneet ja internet eivät ole leimallisesti tietyn porukan juttu, vaan niitä käyttävät lähes kaikki arjessaan, työssään ja opinnoissaan. Netin miesvaltaisuus näkyy kuitenkin erityisesti 1990-luvun aineistossa. Kärjistetysti voidaan sanoa, että nykyään netti on kaikkien, mutta 1990-luvulla se oli nörttien: miespuolisten tosiharrastajien, jotka esimerkiksi *City*-lehdessä kuvataan yleensä silmälasipäisinä, nukkavieruihin vaatteisiin pukeutuneina ja sosiaalisesti kömpelöinä. Nörtit jaetaan jopa asteikolle nynnyimmästä kuumimpaan – jännittävällä dj-musiikinörtillä tosin ei enää ole paljoa tekemistä perinteisen tietokonenörtin kanssa, jonka ”iho kukkii liiallisesta colajuomien nauttimisesta” ja jolla on ”rasvainen tukka (ei nörtti huomaa)”.²⁹⁰

Nörtteihin kohdistuu *Cityssä* rankkaa stereotypisointia, jota vahvistetaan vastakohtilla. Tyypillisesti vastaparina esitetään nainen, joka on joko täysin nettiasioiden ulkopuolelle jäävä ummikko tai sitten eksoottinen ”verkkoturisti”, jonka toimintaa tarkastellaan useimmiten ulkopuolelta. Aineistossa näkyikin

---

²⁸⁷ Saarikoski 2009b, 94.

²⁸⁸ Saarikoski 2019a, 78–85.

²⁸⁹ Saarikoski 2004, 167–189; *Koneen lumolla* Saarikoski tarkoittaa vahvaa ja tunteenomaista kiintymystä tietokoneharrastukseen. Saarikoski 2004, 16–17.

²⁹⁰ Nörtin anatomia. *City* 5/1996, 40; Mission possible – Iske nörtti. *City* 5/1998, 27.

vahvasti "naisten internet" -retoriikka: internetiä ei kuvata kaikille käyttäjille samanlaisena, yleishyödyllisenä palveluna, vaan sukupuoli vaikuttaa siihen, mihin internetiä voi hyödyntää. Vuonna 1997 naisten teemanumerossa tutkitaan, mitä naiset internetissä tekevät vai tekevätkö mitään. "Machonörtiksi" itseään nimittävä toimittaja ja kieli poskessa kirjoitettu "Siskojen nettiopas" mystifioi naiset netin käyttäjinä, vaikka internet itsessään näyttääkin varsin arkiselta:

"Siis naisten nettipornoa etsimään! – Kone raksuttaa ja lyö naaman eteen nörttitoimittajan painajaisen: ei osoitetta. – Käyn koneen ääreen ja kuvittelen olevani nainen, joka iltasella istuu netissä. Istun koneen ääreen, avaan nettiyhteyden, ja haen... kokkaamisohjeita? – Lastenhoitovihjeitä? – Etsin käsiini naisen jos toisenkin ja kaikki kertovat omasta verkkoelämästään. Yksi kertoo hakevansa sieltä lähinnä raakaa faktaa kuten bussi- tai juna-aikatauluja, leffalistauksia tms. Eli sitä mitä miehetkin."²⁹¹

Reportaasissa päädytään samaan lopputulokseen kuin Saarikoski: naisia kiinnostaa enemmän netin hyötykäyttö, ei päämäärätön surffaaminen. Hyötykäyttömahdollisuuksien puolesta puhuu myös saman juttukokonaisuuden yhteydessä haastateltu, internetin parissa työskentelevä nainen: "Www:ssä en ole koskaan jaksanut kauheasti viettää aikaa, mutta katson sieltä leffalistat ja muuta päivitettävää tietoa. Sähköposti on elintärkeä väline. – En usko vaaleanpunaisiin www-sivuihin".²⁹² Naiset pääsevät siis vuoden 1997 datanumerossa ääneen itsekin, eivätkä ole vain tarkastelun kohteena.

Myös saman numeron kansikuvassa nainen esiintyy enemmän toimijana kuin eksoottisena koristeena. Siinä missä aiempien datateemanumeroiden kansissa hyödynnettiin usein seksuaalissävytteisiä representaatioita naisista, on vuoden 1997 teemanumeron kannessa naisella paita päällään.²⁹³ Vaikka kuvan nainen ei varsinaisesti tee mitään, on hän silti vaatetuksessaan enemmän valmis arkiseen toimintaan kuin poseeratessaan voimakkaasti seksualisoituna katseen kohteena.

---

²⁹¹ Siskojen nettiopas. *City* 5/1997, 28.

²⁹² Nainen nettiguruna. *City* 5/1997, 32.

²⁹³ *City* 5/1997, kansikuva, kuva 15; Ks. datateemanumeroiden aiempia kansikuvia luvussa 4.1. *Mystinen verkko ja miten selvitä siellä.*

Isolla fontilla painettu otsikko ”Nuoret Vahvat Naiset” voimistaa kuvan välittämää viestiä naisten toimijuudesta:

KUVA 15: NAISTEN DATATEEMANUMERON KANSIKUVA. CITY 5/1997.

KUVA 16: NAISTEN DATATEEMANUMERON KUVITUSTA. CITY 5/1997, 32.

Retoriikka vahvoista, fiksuista naisista on kuitenkin vain ajoittaista. Naisista puhuttaessa aineistossa toistuu myös blondivitsien retoriikka. ”Blondi kysyy, nörtti vastaa” -jutussa (1997) nainen kysyy tyhmiä, tietokoneisiin ja netin käyttöön kysymyksiä, joihin nörtti vastailee: ”Laskeeko kone kuinka monta kirjainta olen kirjoittanut?”²⁹⁴ Vuoden 1998 datateemanumerossa luvataan laajan reportaasin otsikossa selvittää ”Kaikki, mitä blondin tarvitsee tietää tietokoneista”:

”Tietokone on tylsä ja internet rillipäänörttien leikkikenttä. Väärin! Nettiä voi käyttää myös oikein: tutustuakseen Donna Karanin kevätvaatteisiin, vertaillakseen julkismiesten vartaloita tai löytääkseen jopa oivan elämänkumppanin, rikkaan nörtin.”²⁹⁵

²⁹⁴ Blondi kysyy, nörtti vastaa. *City* 5/1997, 32.

²⁹⁵ Kaikki, mitä blondin tarvitsee tietää tietokoneista. *City* 5/1998, 26–27.

Vuoden 1999 kuumissa trendeissä ”naisia yritetään saada joukolla nettifriikeiksi” erityisesti parempien shoppailumahdollisuuksien myötä.²⁹⁶ Vaikka Saarikosken mukaan naiset eivät helposti ”friikahtaneet” koneisiin,²⁹⁷ löytyy *City*-lehdestäkin esimerkkejä naisista, jotka voidaan luokitella varhaisiksi tosiharrastajiksi. Heillä tosiharrastajaksi hurahtamiseen ei ole vaadittu shoppailu- tai parinetsintähuumaa, vaan internet on osa heidän arkeaan työn tai yleisen kiinnostuksen vuoksi. Esimerkiksi ”Internautin tunnustukset” -artikkelissa vuonna 1994 haastatellaan ihmisiä, jotka työssään käyttävät tietoverkkoja. Osa haastateltavista on naisia, mutta kaikki kysymykset liittyvät palveluiden käyttöön yleisellä tasolla: naisilta ei kysytä mielipiteitä vähemmistön edustajina eikä heidän sukupuoltaan muutenkaan korosteta.²⁹⁸

Internetin keskustelualustojen vakiporukan sekaan alkoi 1990-luvulla ilmestyä lisää ja lisää vasta-alkajia. Verkon sisäpiiri alkoikin mm. Sari Östmanin ja Riikka Turtiaisen mukaan puhua ”ikuisesta syyskuusta”, sillä ilmiö muistutti syyslukukauden alkua, jolloin yliopistoverkkoihin ilmestyivät aina uudet opiskelijat typerine kysymyksineen, mutta nyt tilanne ei tasaantunutkaan syksyn edetessä, vaan jatkui verkkokäyttäjien määrän lisääntyessä.²⁹⁹ Vaikka *Cityn* kaltaisessa media-aineistossa korostuu nörttien ja naisten vastakkainasettelu, enemmän harmia tosinörteille lienee koituneen näistä vasta-alkajista kuin naisista; esimerkiksi BBS-purkkiharrastajat ovat Petri Saarikosken mukaan muistelleet keskusteluympäristön ilmapiiriä loppujen lopuksi varsin tasa-arvoiseksi.³⁰⁰ Vuonna 1990 *Citykin* nimesi kaupungin parhaaksi purkiksi Microdata-nimisen yrityksen ylläpitämän Mitsin, jossa ”mukana on myös tyttöjä!!!, joihin ei öisissä sähköbailuissa usein törmää”.³⁰¹ Keskustelijoiden moninaisuus on todennäköisesti ollut positiiviseksi koettu asia ilman pariutumistoiveitakin, mutta sukupuolijakauman tasoittuminen oli varmasti yhä tervetulleempaa, kun verkkoon alkoi avautua myös varsinaisia deittailupalveluita.³⁰²

---

²⁹⁶ H.O.T. 99. *City* 5/1999, 34.

²⁹⁷ Saarikoski 2004.

²⁹⁸ Internautin tunnustukset. *City* 14/1994, 38.

²⁹⁹ Östman 2009, 188–189; Turtiainen 2009, 195, 231.

³⁰⁰ Saarikoski 2019a, 68.

³⁰¹ Kaupungin paras. *City* 19/1990, 43.

³⁰² Turtiainen 2009, 200.

6.2. RAKKAUTTA LINJOILLA

Ensimmäiset suomalaiset nettideittisivustot avattiin 1990-luvun puolessavälissä. Aivan uutena ilmiönä tällainen sokkotreffailu ei suomalaiseen deittikulttuuriin rantautunut, sillä esimerkiksi rakastettu tv-ohjelma Napakymppi oli parittanut yksinäisiä kansalaisia yhteen jo 1980-luvulta lähtien – perinteisistä lehtien treffi-ilmoituksista puhumattakaan.³⁰³ Osalle suomalaisista oli tuttu myös IEVA eli Isännän/Emännän Valinta -kone, joka kiersi maatalousnäyttelyissä 1980–90-luvuilla. Puolisoa etsivät ihmiset täyttivät omat tietonsa sekä kriteerinsä perinteisille paperilapuille, joiden joukosta IEVA oli ohjelmoitu etsimään kullekin se sopivin kumppani. Jaakko Suomisen mukaan IEVA:lla oli kenties roolinsa siinä, että tietokoneavusteinen kumppaninetsintä tuli suomalaisille tutuksi jo varhain.³⁰⁴ Myös *Cityssä* ounasteltiin jo vuonna 1990 tietokoneiden kasvavaa roolia deittailun tulevaisuudessa. ”Yksinäisten sydänten kaupunki” -artikkeli käsitteli yleisesti seuranhaun erilaisia mahdollisuuksia ja esimerkiksi Adam & Eva -niminen sähköpostilista on mukana varteenotettavana vaihtoehtona: ”Tietokonesukupolvella on tietysti omat keinonsa. Kirjeiden rustaaminen ja puhelimesta pälpätys on tyystin vanhanaikaista, kun näyttöpäätteellä ja modeemilla voidaan hoitaa hommat.”³⁰⁵

Kuten usein nettideittailusta puhuttaessa 1990-luvulla, myös yllä mainitussa artikkelissa seksi, flirtti ja seikkailu ovat korostuneessa roolissa. ”Erotiikka tulee jylläämään myös biteissä ja tietokoneseksi on tulevaisuuden turvaseksiä. Inhojen sukupuolitautilien sijasta vain joutuu varomaan tietokonevirusta.”³⁰⁶ Näissä mystifioivissa mielikuvissa tietokoneideittailu muistuttaa enemmän kuumia senssilinjoja kuin kirjeenvaihtoa, joka saattaisi johtaa pitkäaikaisen ystävän tai elämänkumppanin löytämiseen. Internetin seuranhakupalveluita tutkineen Iina Wahlströmin mukaan nettideittailuun liittyikin 1990-luvulla paljon karrikoituja mielikuvia. Monet ajattelivat seuran etsijöiden olevan vain onnettomia peräkammarin poikia; palveluntarjoajat puolestaan yrittivät kumota mielikuvan päälaelleen markkinoimalla palveluitaan meneville citysinkuille. Joka tapauksessa

---

³⁰³ Turtiainen 2009, 199–200; Mattila ja Kemppainen 2004, 45.

³⁰⁴ Suominen 2004, 19–21.

³⁰⁵ Yksinäisten sydänten kaupunki. *City* 10/1990, 24–27.

³⁰⁶ Yksinäisten sydänten kaupunki. *City* 10/1990, 24–27.

nettideittailun imagoon liittyi enemmänkin hämyisyys kuin romantiikka ja arkinen, tavallisen parisuhteen kaipuu.³⁰⁷

City avasi oman treffipalvelunsa Deitti.netin jo vuonna 1995,³⁰⁸ mutta vielä 1990-luvun puolivälissä nettideittailua käsitellään aineistossa hyvin satunnaisesti ja lyhyinä mainintoina. Lähempänä vuosituhannen vaihdetta teema yleistyy huomattavasti. Nettideittailuilmio saa palstatilaa laajoissa artikkeleissa ja *City* vaikuttaa itsekin hämmästyneeltä siitä, kuinka avoimesti ihmiset etsivät verkosta myös rakkautta ja oikeaa parisuhdetta eivätkä vain seksiä. Vuonna 1999 ”Rakkauden highway” -artikkelissa toimitus listaa palvelunsa statistiikkaa:

”Viime viikolla Deitti.netissä tositarkoituksella seuraa haki yli 1000 ihmistä. Vaikka miehet jättävät enemmän ilmoituksia kuin naiset, ei tarpeissa ole eroa. – – Yllättävä tieto niille, jotka kuvittelevat nykyajan miesten haluavan vain seksiä.”³⁰⁹

Juttuun on etsitty pitkään yhdessä olleita, netissä tavanneita pariskuntia ja *City* on otettu siitä, että pelkästään yhden viikon aikana Deitti.netin kautta tällaisia pareja ilmoittautui viitisen kappaletta. Isoin osa artikkelista keskittyy lopulta seksiin ja erityisesti fantasioiden rooliin verkon viehätöksessä. Haastateltava mediatutkija pohtii yleisemmin erilaisten fantasioiden merkitystä ihmisten halussa toteuttaa itseään, mutta juttuun kootut lukijoiden kommentit lähestyvät aihetta uhkien kautta: ”Netissä on se jännää, ettei tiedä toisesta oikeasti mitään, muuta kuin sen, mitä se kirjoittaa. Niinpä se saattaa valehdella kaiken ja olla oikeasti vaikka raiskaaja.”³¹⁰

Harmittomampi, mutta yleinen tilanne on ”Rakkauden highway” -jutun mukaan se, että intiimissä nettikeskustelussa vastapuoli voi todellisuudessa edustaa eri sukupuolta, kuin mitä väittää. *Cityn* vuonna 2000 toteuttama nettirakkauskysely tukee väitettä, sillä vastaajista 20 prosenttia myönsi joskus valehdelleensa chatissa sukupuolensa.³¹¹ Internetiä onkin muun muassa Sherry Turklen ja Riikka Turtiaisen mukaan hyödynnetty tilana, jossa voi kokeilla erilaisia identiteettejä, sukupuolia ja seksuaalisia mieltymyksiä. Turklen mukaan leikittelyyn liittyy myös riskejä; kuten

---

³⁰⁷ Wahlström 2004, 63–64.

³⁰⁸ Turtiainen 2009, 200.

³⁰⁹ Rakkauden highway. *City* 5/1999, 30–32.

³¹⁰ Rakkauden highway. *City* 5/1999, 30–32.

³¹¹ Rakkauden highway. *City* 5/1999, 30–32; Totuus nettir@kkaudesta. *City* 5/2000, 29–32.

ihmissuhteissa aina, myös verkon kautta tapahtuvassa vuorovaikutuksessa voi loukata muita tai tulla itse loukatuksi.³¹² Tekaistu rooli saattaa myös olla loukkaus yhteisöä kohtaan. Petri Saarikosken mukaan 1990-luvun BBS-purkkipiireissä tunnettiin Alexandra-tapaus eli mies, joka oli esiintynyt keskusteluissa naisena ravistellakseen mieskeskeisen yhteisön pelisääntöjä. Huijaus oli varsin vaaraton, mutta aiheutti paljastuessaan närkästystä ja epäilyjä kaikkia purkilla esiintyviä naisia kohtaan.³¹³

Nettideittailuaiheisten artikkelien yhteydessä on käytetty keskenään melko erityyppisiä kuvitusratkaisuja. Naisten osuus kuvissa on isompi kuin miesten, mutta kuvat ovat melko neutraaleja eivätkä esimerkiksi voimakkaan seksuaalisia. Kuvien perusteella on siis pääteltävissä ainakin se, ettei vuosituhaten vaihteessa nettirakkauteen haluttu liittää pelkästään seksuaalisia mielikuvia, vaan kyse oli laajemmin ihmissuhteista:

KUVA 17: TOTUUS NETTIR@AKKAUDESTA. CITY 5/2000, 29.

KUVA 18: SUHTEIDEN E-TAVARATALO. CITY 1/2001, 25.

³¹² Turkle 1995, 212–214; Turtiainen 2009, 204–205.

³¹³ Saarikoski 2019a, 67–68.

Uudet kommunikaatiotavat nostivat esille myös pelkoja ja uhkakuvia parisuhteeseen, mustasukkaisuuteen sekä pettämiseen liittyen. Riikka Turtiaisen mukaan internet ja teknologia ylipäänsä on usein saanut julkisessa keskustelussa aktiivisen toimijan roolin harteilleen: netti ei ole pelkästään syrjähyppyjen mahdollistaja, vaan se representoidaan viekkaana viettelijänä, joka altistaa ihmiset uskottomuudelle. Nettiin kohdistetaan siis syytöksiä, joiden juurisyy on ihmisen toiminnassa.³¹⁴ Sama kerronta toistuu *City*-lehdessä puhuttaessa internet-riippuvuudesta ja sen vaikutuksista parisuhteeseen. ”Bittilesket”-artikkelissa ei juuri pureuduta riippuvuuden psykologisiin mekanismeihin yleisesti, vaan useampi naishaastateltava kuvailee yksityiskohtaisesti, miten tietokone tuli taloon ja puoliso alkoi upota sen pauloihin.³¹⁵

Ajatus verkosta identiteettileikkelyn areenana on myös merkinnyt sitä, että netissä juttelua ei ole aina mielletty ”oikeaksi” ihmissuhteeksi, johon voisi liittyä aitoja tunteita rakkaudesta mustasukkaisuuteen. Netissä alkanutta suhdetta saatettiin täten häpeillä ja salailla – kuuluisana esimerkkinä tästä Turtiainen nostaa esille pääministeri Matti Vanhasen, joka vuonna 2006 väitti tavanneensa seurustelukumppaninsa Susan Kurosen Ikeassa Suomi24-sivuston sijaan.³¹⁶ Nettideittailun käytännöt puhuttivat myös *Cityn* lukijoita, sillä aiheeseen liittyviä kysymyksiä tipahteli lehden luottoneuvonantaja Walter De Campin palstalle säännölliseen tahtiin. Lukijat jakoivat vinkkejä myös toisilleen. Nimimerkki Suza kysyy vuonna 2002: ”Miten selittää, mistä on löytänyt miesystävänsä, jos ei tee mieli paljastaa bonganneensa häntä netistä?”³¹⁷ Walter ohjeistaa Suzaa olemaan rehellinen, sillä totuus paljastuu kuitenkin, mutta toinen lukija kommentoi paria numeroa myöhemmin:

”Walter De Camp oli täydellisen väärässä etteikö netistä pongattua rakkautta voisi peitellä. Olen seurustellut liki kaksi vuotta chatissa tapaamani miehen kanssa. Tutuille olemme selittäneet tarinan siitä, miten tapasimme raflassa. Kukaan ei kysele ja me olemme onnellisia.”³¹⁸

---

³¹⁴ Turtiainen 2009, 202.

³¹⁵ Bittilesket. *City* 12/2000, 17–18.

³¹⁶ Turtiainen 2009, 204–209.

³¹⁷ Sisäpiiri. *City* 5/2002, 66.

³¹⁸ Areenan lukijapostit. *City* 7/2002, 10.

Lukijoiden avuksi on vuonna 2001 koottu kokonaisen artikkelin laajuinen kybersuhdeopas. ”Suhteiden e-tavaratalo” -jutussa verkkoa ei nähdä yksinomaan uhkaavassa valossa, vaan pikemminkin uudenlaisena toimintaympäristönä, jossa totut säännöt eivät enää päde. Internetiä kuvaillaan e-baaritiskinä, jossa pokailu saa uusia ulottuvuuksia: se on aina auki, siellä voi leikkiä identiteetillään ja saada uusia kokemuksia ilman mustasukkaisuutta ja mielipahaa. Virtuaalibaarissa valikoimaa on poimittavissa rajattomasti ja ihmisten toiminta on suoraviivaista: ” – jos ei heti sytytä, uuden voi hakea ihmissuhteiden e-tavaratalosta”.³¹⁹ Inhimilliset rajoitteet eivät kuitenkaan katoa, vaikka mielikuvissa rakennetaan verkkoon vapaamielistä seikkailupuistoa. 20-vuotias Tiia kuvailee, kuinka yhdessä sovitut kyberkoodit ja arkinen mustasukkaisuus sotivat keskenään:

”Me ollaan sovittu, että chatissä saa tehdä ihan mitä haluaa. Mutta kuvia ei saa lähettää kuin ulkomaille, muuten menee liian todelliseksi. – – Mä olin helvetin mustasukkainen esimerkiksi silloin, kun mä näin kuvan israelilaisesta mimmistä, jonka kanssa mun kundikaveri chattaa melkein joka ilta.”³²⁰

Aineistossa kulkee rinnakkain kahta erilaista retoriikkaa toistavaa kertomustapaa nettideittailuun liittyen: toisaalta verkkoa mystifioidaan ja yliseksualisoidaan, toisaalta erityisesti *Cityn* Deitti.nettiä markkinoidaan kunnollisten kumppanien aarreaittana. Arvioidaan myös, että yleisesti ottaen netin chateista löytyy kepeämpää seuraa ja Deitti.netistä vakavampia kumppaniehdokkaita.³²¹ Parasta mainosta ovat tyytyväiset lukijat, jotka raportoivat *Citylle* onnistumisistaan: ”Jätin ilmoituksen Deitti.nettiin viime keväänä. – – Kesäkuussa menemme naimisiin ja sen jälkeen elämme elämämme yhdessä onnellisesti loppuun saakka. Kiitos.” ja ”Vuoden 1999 keväällä löysimme toisemme Deitti.netin kautta. Tänä vuonna menimme naimisiin, oma koti on ja vauvakin tulossa. ISO kiitos!”³²² Mukaan on saatu jopa yhden onnellisen pariskunnan hääkuva, joka konservatiivisuudessaan poikkeaa *Cityn* tyyppillisestä visuaalisesta tyylistä.³²³

---

³¹⁹ Suhteiden e-tavaratalo. *City* 1/2001, 25–27.

³²⁰ Suhteiden e-tavaratalo. *City* 1/2001, 25–27.

³²¹ Areena. *City* 1/2003, 7.

³²² Areenan lukijapalautteet. *City* 11/2002, 12; *City* 22/2002, 10.

³²³ Areena. *City* 1/2003, 7.

Villien fantasioiden ja vaaleanpunaisen romantiikan välimaastoon sijoittuu arkisempi juttu ”Totuus nettir@kkaudesta”. *City* on halunnut selvittää nettideittailijoiden sielunelämää ja teettänyt jutun pohjaksi lukijakyselyn, joka tavoitti yli 2000 vastaajaa. Vastaajista 46 prosenttia on naisia ja tulokset on jaoteltu sukupuolittain: näin on pystytty selvittämään, kokevatko miehet ja naiset nettideittailun eri tavoin. Raportin aloitustekstissä korostetaan vastauksista selvinnyttä yksityiskohtaa: ”Ai niin, se paukku: miehet ovat verkossa liikkeellä useammin tositarkoituksella kuin naiset.”³²⁴ Kuten tässä artikkelissa, läpi koko tarkasteltavan aineiston retoriikka toistuu siis varsin heteronormatiivisena, vaikka Deitti.net palveli myös ei-heteroseksuaalisia cityläisiä.³²⁵

Mukaan ”Totuus nettir@kkaudesta” -juttuun on poimittu paitsi tuloksien perusteella laskettua tilastotietoa, myös lukijoiden kertomuksia arkisista, ilahduttavista ja surullisista nettideittailukokemuksistaan. Vastauksien joukossa on myös häihin johtaneita rakkaustarinoita sekä villejä yhden yön seikkailuja, mutta suurimmassa osassa vastuksista korostuu se, että nettideittailussa on muun deittailun tapaan omat haasteensa sekä onnistumisen hetkensä:

”Ei netistä mitään rakkautta löydä, parhaassa tapauksessa puolen vuoden suhteen. Huonoimmassa morkkiksen, koska suuri osa miehistä on nörttejä ja rumia vätyksiä.”

”Aluksi vonkaamisessani tuli kylmää vettä niskaan, mutta sitä mukaa kun sisäistin nettivalloittamisen abc:n alkoi tilaisuuksiakin tulla. Idea oli siinä, että tuli aina sanoa jotain nokkelaa, vääntää sanoja hassusti, olla mielellään kevyt ja imelä.”³²⁶

2000-luvun edetessä verkon deittipalvelut alkoivat saada uusia ominaisuuksia, jotka muistuttavat nykyisen sosiaalisen median toimintatapoja. Näin oli myös Deitti.netin osalta, joka koki vuosina 2005–2007 mittavia uudistuksia, kun sivustolle lisättiin muun muassa profiili- ja video-ominaisuudet. Riikka Turtiaisen mukaan varsinkin profiilikuvan lisäämismahdollisuus onkin muuttanut nettideittailun henkeä avoimempaan ja arkisempaan suuntaan.³²⁷

---

³²⁴ Totuus nettir@kkaudesta. *City* 5/2000, 29–32.

³²⁵ Helsingin Sanomat 24.4.2019.

³²⁶ Totuus nettir@kkaudesta. *City* 5/2000, 29–32.

³²⁷ Turtiainen 2009, 208.

City mainosti uudistuksia mielellään ja ohjeisti myös entistä houkuttelevamman profiilin tekemiseen. Ohjeet keskittyivät varsinkin hyvien kuvien valintaan: välttä ryyppäyskuvia, flirttaile kameralle, poseeraa ulkoilmassa tai harrastuksesi parissa.³²⁸ Enää deitti-ilmoitukseksi ei riittänyt nokkela teksti, vaan kuvat ja videot olivat tulleet jäädäkseen. Nettiprofiilin merkitys ulottui myös deittailuviitekehyyksen ulkopuolelle, kun muutkin verkon yhteisösivustot ja kuvagalleriat yleistyivät 2000-luvulla.³²⁹ Omaa itseä ei siis tarjottu ”näyttille” vain parisuhdemarkkinoille, vaan julkisesta profiilista tuli itseilmaisun ja elämäjulkaisijuuden väline yhä useammille.

6.3. JULKISET IDENTITEETIT JA UUDET YHTEISÖT

Sosiaaliset ja vuorovaikutteiset toiminnot ovat olleet osa internetiä aina, mutta 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen aikana löivät läpi monet sellaiset verkon yhteisöpalvelut, joiden myötä käsite ”sosiaalinen media” on vakiintunut käyttöön. Sosiaalista median määrittely ei ole yksiselitteistä, mutta muun muassa Jaakko Suomisen mukaan somepalveluille on ominaista käyttäjien entistä isompi rooli palvelun sisällöntuotannossa: käyttäjä luo ja jakaa sisältöjä, linkittää niitä eri sivustojen välillä ja vuorovaikuttaa muiden kanssa. Olennaista on myös oman profiilisivun olemassaolo. Vaikka sisältöjä linkitetään sivustolta toiselle, oma profiili toimii ikään kuin pysyvänä ankkurina, joka kerryttää julkista tietoa käyttäjän toiminnasta sekä lähipiiristä.³³⁰

Verkosta on tullut identiteetin luonteva jatke ja samalla netin käyttötavat ovat kehittyneet siihen suuntaan, että omien reaali maailman tuttujen kanssa yhteydenpito on automaattisesti alkanut ulottua myös netin puolelle. Jonkinlainen identiteettileikkittely ja nettipersonan verho tippui viimeistään vuonna 2007, kun Facebook yleistyi Suomessa ja loi nettikirjoittelun uudeksi normiksi omalla nimellä esiintymisen.³³¹ Älypuhelinien yleistyminen ja puhelinkäyttöön suunnitellut sovellukset ovat kiihdyttäneet muutoksen omaksumista: oman statuksen päivittäminen ei ole enää sidoksissa tietokoneella istumiseen, vaan onlinessa ollaan

---

³²⁸ Netti-deittailun uusi aika! *City* 23/2007, 10; Esileikki alkaa. *City* 7/2010, 20.

³²⁹ Mm. Suominen 2013c, 106–115.

³³⁰ Suominen 2013a, 13–17; Lietsala & Sirkkunen 2008, 24.

³³¹ Vaahensalo 2019a, 134–135; Suominen 2013d, 128–134.

jatkuvasti. Varsinkin nuorilla on hiottujen päivityksien rinnalle noussut tapa ”snäpätä” arkeaan lyhyinä videopätkinä someen liki vuorokauden ympäri.³³²

Sari Östman käyttää identiteettityön ja elämäjulkaisijuuden käsitteitä tutkiessaan sitä, mitä ihmiset verkossa julkaisevat ja miten he itse näkevät toimintansa. Elämäjulkaisijat eli sosiaalisen median päivittäjät tuottavat jatkuvasti verkkoon omaelämäkerrallista sisältöä: blogipostauksia, statuspäivityksiä, kannanottoja ja kuvia arjestaan. Rajaviivoja intiimin ja julkisen sisällön välillä vedetään niin, että haluttua kuvaa itsestä representoidaan yleisölle, joka voi alustasta ja yksityisyysasetuksista riippuen olla tiukasti rajattu tai täysin avoin. Valintojen tekeminen sisällön ja sen julkisuuden suhteen on Östmanin mukaan jatkuvaa identiteettityötä: joku rakentaa identiteettiään verkossa erittäin harkituilla mielipidekirjoituksilla ja toinen tykkäilee kuvista sen kummemmin ajattelematta, mutta jokainen tykkäys tai tykkäämättä jättäminen joka tapauksessa vaikuttaa siihen, miten muut meidät verkossa näkevät.³³³

Verkkoidentiteetti voi toimia joko reaali maailman minän saumattomana jatkeena tai sitten verkossa voi toteuttaa sellaisia itseilmaisun piirteitä, joita ei jostain syystä pystytä tai haluta tuoda esimerkiksi omien työtovereiden ja perhepiirin tietoon. 1990-luvulla internetiin liitettiin voimakkaasti juuri näitä sananvapauden ja identiteettileikkelyn toteuttamismahdollisuuksia, joten sosiaalista mediaa omalla nimellä esiintymisen käytäntöineen ei omaksuttu kivuita. Vuonna 2001 *City* arvioikin tilannetta varsin kriittisesti uhkadiskurssin kautta:

”Chatin omituinen maailma, jossa friikit, romantiikot ja normikset seikkailevat keskenään ja sekoittuvat toisiinsa, on nyt uhattuna. Anonyymisyyttä vastaan nousevat erilaiset rekisteröitymistä ja henkilötietojen luovuttamista vaativat chat-palvelut. Myös kuvien käyttö yleistyy ja ennemmin tai myöhemmin keskustellaan jo videoyhteyden välityksellä. Jos netissä toimitaan omalla kuvalla ja nimellä, voidaan identiteettileikeille sanoa hyvästit – ja toivottaa vanha tuttu kasvojen menettämisen pelko taas tervetulleeksi.

---

³³² Suominen 2019, 228–234; Saarikoski 2019b, 244–247.

³³³ Östman 2015, 31–44.

Kenties chat-maailma on jakautumassa kahteen kastiin: eliittikerhoihin, joissa hyvännäköiset, fiksit ja menestyvät toisiinsa oikeiden tietojen perusteella – ja anonyymeihin chatteihin, punaisten lyhtyjien katuihin, joissa harjoitetaan salapaheita.”³³⁴

Elämäjulkaisijuuteen on liittynyt myös turhuusdiskurssin leimaamaa paheksuntaa huomionkipeydestä sekä narsismista. Sari Östman onkin todennut, että julkaisuihin liittyy väkisin ristiriita: itsestä kirjoittaminen ja omien kuvien julkaisu on aina aiheeltaan intiimiä, mutta sillä on oltava yleisö, jotta toiminta on mielekästä. Missä menee intiimin raja ja kuka sen sanelee? Intiimin uudelleenmäärittely herätti mediassa keskustelua varsinkin vuosituhatosen vaihteessa, jolloin internetin yleistymisen kulki ajallisesti käsi kädessä tositelevisiobuumin kanssa.³³⁵

Tämä julkaisuus kontekstin muutos kuuluu myös aineistossa. Aiemmin, 1990-luvun alkupuolella mahdollisuus joka taviksen 15 minuutin tv-julkaisuuteen nähtiin *Cityssä* enemmänkin jännittävänä asiana. Virtuaalitodellisuuden hurrahtanut kybereliitti oli vakuuttunut vuorovaikutteisten mediasisältöjen kasvusta tulevaisuudessa ja kirjoitettiin, kuinka ”tietokoneen ja television yhteistoiminnan avulla katsoja lähestyy maagista hetkeä, jossa hänestä itsestään tulee osa tv-ohjelmaa”.³³⁶ Tv-julkaisuus nähtiin mahdollisuutena demokratisoida yhteiskunnallista keskustelua:

”Mutta vastaanottajaa *ei vain huviteta*, ja tainnuteta retkottamaan tuppisuuna lepolinnassaan, vaan myös tietoisesti ärsytetään ottamaan kantaa erilaisiin, poliittisiin ajatusluutumiin.”³³⁷

Vuosituhatosen vaihteessa tavikset eivät kuitenkaan marssineet ruutuun osallistuakseen poliittisiin väittelyihin, vaan julkaisuusmahdollisuudet avautuivat lähinnä Big Brotherin, Selviytyjien sekä deittiohjelmien kaltaisten viihteellisten ja intiimiydeltään tirkistelynomaisten formaattien myötä.³³⁸ Innostus julkaisuuden demokratisoitumista kohtaan vaihtui kritiikiksi ja halveksunnaksi tositv-osallistujia sekä muita uuden ajan ”julkistyrkkyjä” kohtaan. Suomessa yksi lähtölaukaus ilmiölle oli vuonna 1999 Nelosella pyörinyt Gonzo TV -ohjelma, joka kuvasi kohujulkiksina tunnettujen Satu Lapin sekä Sanna Suutarin arkea. *City* kritisoi

---

³³⁴ Suhteiden e-tavaratalo. *City* 1/2001, 25–27.

³³⁵ Östman 2015, 43; Turtiainen 2009, 200.

³³⁶ Tulevaisuuden visio – Vuorovaikutusta ympäri maailman? *City* 8/1991, 30.

³³⁷ Tulevaisuuden visio – Vuorovaikutusta ympäri maailman? *City* 8/1991, 30.

³³⁸ Turtiainen 2009, 200; Östman 2015, 43; Kortti 2016, 135.

ohjelmaa rajusti: ”Käykää koulunne loppuun, niin teidän ei tarvitse elää tällaista elämää.”³³⁹ Samaan hengenvetoon lehti esittelee muita vastaavia, lähinnä ulkomaisia nettiv-kanavia, jollaisen saattoi periaatteessa kuka tahansa perustaa ostamalla webkameran, jonka kiinnittää tietokoneensa päälle. *City* tunnustaa kanavien suosion ja veikkaa sen perustuvan paljaaseen pintaan: ”Kun tekniikan saa käyttöönsä todellinen exhibitionisti, shown seuraaminen saattaa olla jopa mielenkiintoista.”³⁴⁰

City hankki myös oman webkameran, joka sijoitettiin ensin toimitukseen ja myöhemmin vapaaehtoisten *Cityn* lukijoiden koteihin.³⁴¹ Kameraa sai anoa asuntoonsa vapaamuotoisella hakemuksella ja ainakin nuoret naiset olivat kiinnostuneita asettumaan julkisuuteen: vuonna 2000 esitellään ensimmäinen kolmen naisen kimppakämpä, johon kamera on asennettu ja vuotta myöhemmin kamera on löytänyt uuden kodin toisesta vastaavasta naiskommunista. Ensimmäiseltä, erittäin nuorelta naisporukalta kysytään heti kokeilun alussa, miten he aikovat pitää katsojien mielenkiinnon yllä. Jo jutun otsikko ”Tytöt näyttävät kaiken” herättää huomion ja 17-vuotias Milja tokaisee ääneen sen, mitä moni miettii: ”No voin mä käydä yöllä vähän viuhahtelemassa.”³⁴² Seuraavaa asukasporukkaa *City* haastattelee, kun kamera on ollut heillä käytössä jo hyvän aikaa. 21-vuotiaista naisista oli tullut kaupungilla tunnistettavia minijulkkiksia, mutta julkisuus oli poikunut myös ikäviä lieveilmiöitä, sillä joku oli vuotanut naisten yhteystiedot osoitteineen nettiin ja osa saaduista viesteistä on ollut uhkaavia.³⁴³

Kun rajat julkkisten ja tavisten välillä liudentuivat, *City* lehtenä sekä verkkoyhteisönä toimi monipuolisena alustana niille, jotka halusivat päästä esille: katsojasta katseen kohteeksi. *Cityn* tuttu treffipalvelu Deitti.net otti kuvalliset ilmoitukset käyttöön vuonna 2000 ja vuonna 2002 *City* avasi kokonaan uuden palvelun, Peilikuvan, jonne sai jättää kuvansa arvosteltavaksi.³⁴⁴ Tavaksi tuli myös poimia lehteen kollaasinomaisesti Peilikuvan profiileja, syntymäpäiväsankareita ja muita koosteita tavallisten cityläisten kuvista:

---

³³⁹ 15 minuuttia kuuluisuutta. *City* 10/1999, 6.

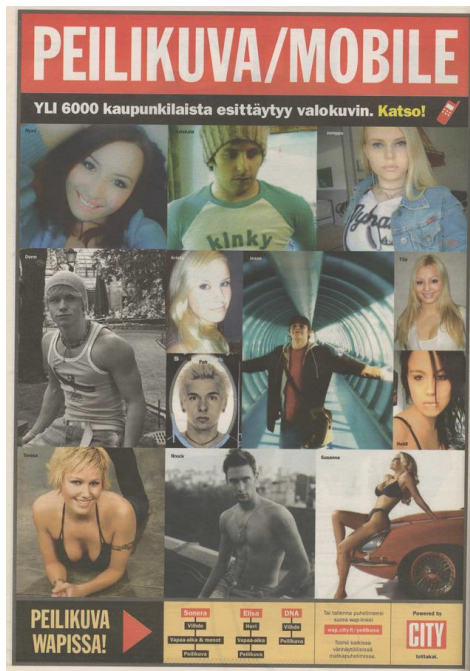
³⁴⁰ 15 minuuttia kuuluisuutta. *City* 10/1999, 6.

³⁴¹ Hymyile, olet web-kamerassa. *City* 13/2000, 6.

³⁴² Tytöt näyttävät kaiken. *City* 18/2000, 6.

³⁴³ Web-kameran vankeina. *City* 11/2001, 14.

³⁴⁴ Areena. *Cityn kesännumero/2000*, 6; Kerro, kerro kuvastin. *City* 7/2002, 8.

KUVA 19: PEILIKUVA-PALVELUN MAINOS. CITY 17/2004, 30.

KUVA 20: CITY-YHTEISÖN SYNTYMÄPÄIVÄSANKAREITA. CITY 6/2005, 59.

Näissä mainoksissa on huolettoman kaupallinen ja mahdollisuuskurssia korostava sävy, kuten asiayhteyden kuuluu, mutta muissa yhteyksissä *Cityssä* pohditaan myös analyttisemmin sitä, millaisia yhteiskunnallisia merkityksiä liittyy median visualisoitumiseen sekä julkisuuden tavoittelun lisääntymiseen. Vuonna 2005 verkon kuvagallerioiden yleistymistä ja erityisesti vuonna 2000 perustetun Irc-Gallerian suosiota käsitellään ”Laajakaistapäät”-artikkelissa. Juttu on varsin faktapohjainen: esille tuodaan tilastoin, kuinka netin käyttö on syrjäyttänyt esimerkiksi television nuorten suosituimpien vapaa-ajan viettotapojen listalta. Jutussa on haastateltu muun muassa internet-alan yrityksessä toimivaa asiantuntijaa, joka on perehtynyt nuorten tuottamiin sisältöihin verkossa:

”Tyttöjen nettipäiväkirjat ovat paljon henkilökohtaisempia kuin poikien sivut ja niissä saatetaan kertoa omasta elämästä hyvinkin avoimesti. Joskus tulee miettineeksi, onko kirjoittaja edes tajunnut tekstin olevan periaatteessa koko maailman luettavissa.”³⁴⁵

”Laajakaistapäät”-artikkelissa kuuluu kuitenkin huolen ja moraalipaniikin sijaan ymmärtäväinen sävy. ”On tärkeää nähdä ja tulla nähdyksi”, toteaa jutussa

³⁴⁵ Laajakaistapäät. *City* 5/2005, 28–31.

haastateltava mediatutkija lisääntyneestä nettijulkisuudesta.³⁴⁶ Myöhemmin samana vuonna *City* ruotii julkisuuteen pyrkiviä kovemmallalla kädellä. ”Julkisuudenkipeys näkyy myös internetissä. Narsistit esittäytyvät esimerkiksi *City.fin* Peilikuva-palvelussa, jossa on arvioitavana yli 12 000 kuvaa”, todetaan ”Julkinen eläin” -artikkelissa, jossa nettinarsistit nähdään yhtenä julkispyrkyreiden alaheimona tosiv-starojen rinnalla. ”Narsismista ja toisten kyttäilystä on tullut maailmantauti, jonka avulla Suomessakin myydään yli puoli miljoonaa juorulehteä viikossa. Kun julkaisujen määrä kasvaa, julkisuuden kynnyks laskee. Voiko se hävitä kokonaan?”³⁴⁷

Eräänlainen julkisuuden kynnyksen häviäminen on ollut netin avointen videopalveluiden yleistymisen: vuonna 2005 perustetun YouTuben kautta singahti valtakunnalliseen suosioon esimerkiksi Coca-Colan juomisennätystä vuonna 2007 yrittänyt Olli Hokkanen. Kömpelö mikkililäismies epäonnistuneine ennätysyrityksineen ei ollut urheilija, näyttelijä tai laulaja, mutta hän saavutti internetissä räjähtävän suosion.³⁴⁸ Hokkasen ja muiden vastaavien ”vahinkojulkisten” suosiosta on vaikea saada kiinni: mikä on sympaattisen taviksen vilpittönty nostatusta ja mikä julmaa pilkkaa? *Citykin* kirjoittaa Hokkasesta vuonna 2007 ja jutun sävy on näennäisen neutraali. Siinä kuvaillaan kertomuksellisen retoriikan keinoin, kuinka mies ”kävelee estradille varmoin askelin” ja kolalasilisista ”kolmas jo takkuilee”.³⁴⁹ Pilkka ei ole suoraa, mutta silti kokonaisuus sarkastisine ”Kaikkien janoisten sankari” -otsikoineen asettaa Hokkasen naurunalaiseksi.

City julkaisi vuonna 2006 myös oman Videoni-palvelun, johon käyttäjät saivat ladata omia videopätkiään. Suosittuja videotyyppejä ovat lehden poimintojen mukaan ainakin urheiluun ja autoiluun liittyvät hurjastelut sekä kameralle höpöttely: yhteistä on, että videot liittyvät julkaisijaan itseensä.³⁵⁰ Lukijoiden yllyttäminen nettivideojulkisuuteen sekä Olli Hokkasen nostaminen lehtijuttuun kertovat osaltaan siitä, että internet nopeine, henkilövetoisine ilmiöineen oli jo omaksuttu osaksi arkea. Zygmunt Baumanin mukaan postmodernin maailman mediakulutukselle onkin tyypillistä tällaisten lyhytaikaisten ilmiöiden sekä

---

³⁴⁶ Laajakaistapäät. *City* 5/2005, 28–31.

³⁴⁷ Julkinen eläin. *City* 20/2005, 21–24.

³⁴⁸ Östman 2013a, 84–87; Suominen 2013c, 88–95.

³⁴⁹ Kaikkien janoisten sankari! *City* 1/2007, 8.

³⁵⁰ Videoni.fi – puoli miljoonaa rikki! *City* 24/2006, 8; Videoni.fi-palvelun mainos. *City* 24/2006, 38.

henkilöiden loppumaton kilpailu julkisuuden valokeilasta: julkkiksia tulee ja menee, unohdamme edellisen kun seuraava saapuu.³⁵¹ Gonzo TV, Satu Lappi ja Sanna Suutari saivat *Cityssä* osakseen halveksuvaa ihmettelyä 1990-luvun lopulla, mutta Hokkaseen kohdistettu pilkka 2000-luvulla koskee enemmänkin Hokkasen huvittavia kommentteja sekä maneereja kuin sitä, miten ohuilla meriiteillä hän oli julkisuuteen tullut.

Osa Olli Hokkasen ja muiden netti-ilmiöiden suosiosta perustunee myös yhteisölliseen kokemukseen: jonkin ilmiön ympärille muodostuu tunnettuja hokemia, meemejä ja muita sisäpiirin vitsejä, joiden kylväminen on verkon välityksellä erityisen helppoa.³⁵² Siinä missä 1990-luvulla verkkoyhteisöt olivat rakentuneet tosiharrastajien keskuudessa yhteisten kiinnostuksenaiheiden ympärille, muuttui verkon yhteisöllisyys löyhemmäksi 2000-luvulla.³⁵³ Käyttäjiä tuli enemmän ja viihteelliset yhteisöpalvelut yleistyivät. Vuonna 2006 *City* kirjoitti chat-yhteisö Habbosta pitkän artikkelin, joka alkaa toimittajan henkilökohtaisen kokemuksen kuvaamisella:

”Seison hotellin oven edessä jäniksenkorvalakki päässä ja minua jännittää. Tuntuu vähän samalta kuin jos alottaisi uudessa koulussa. Mitähän ne ajattelevat minusta? Saanko kavereita?

Anyone: [Moikka. Olen ihan uusi täällä.]

Pauliinamaria: [Moi. Onko sulla kamaa?]

Kamaa? Apua. En käytä mitään kamaa, näytänkö muka siltä? Pakenen nopeasti ulko-ovelle. Millainen paikka tämä oikein on?!”³⁵⁴

Jutussa esitetään tyypillinen representaatio menestyksekkäästä tietotekniikka-alan yrityksestä kuvailemalla kertomuksellisesti, miten tavalliset kaverukset perustivat verkkoon hassun pikseliukkoyhteisön, josta tuli valtava hitti. Toimittaja ihmettelee palvelua korostuneen noviisina: hän on paitsi ensimmäistä kertaa Habbohotellissa, myös yli-ikäinen koko palveluun. Silti sivusto lumoa kirjoittajan: ”Yeah, right, ajattelen, mutta muutamaa tuntia myöhemmin pähkäilen yli kymmenen minuuttia

---

³⁵¹ Bauman 1996, 184–185.

³⁵² Ks. verkon kuvalaudoista mm. Suominen 2013d, 138.

³⁵³ Vaahensalo 2019a, 136–138; Vaahensalo 2019b, 208–213.

³⁵⁴ Habbo-päät. *City* 5/2006, 20–22.

pelkästään sitä, minkä nimen haluan hahmolleni antaa.”³⁵⁵ Jutussa tuodaan selkeästi esille, kuinka koukuttava palvelu on ja kuinka verkossa tapahtuu nyt laajemminkin jotain, mitä vanhemmat käyttävät eivät oikein ymmärrä: nuoret käyttäjät uudelleenmäärittelevät suhdettaan yhteisöihin. Nuorisoporukkaa ei yhdistäkään sama koulu tai kansalaisuus, vaan ”etsitään perinteisestä ystävyysmallista poikkeavia kevyen yhteisen kokemuksen muotoja”, joista Habbo on yksi esimerkki.³⁵⁶

”Habbo-päät” -artikkelin mukaan Habbon suosio perustuu paitsi yhteisöllisyyteen, myös yksilöllisyyden ilmaisumahdollisuuksiin. Toimittajakin koukuttuu oman hahmonsa personointiin, mutta nuorille oman identiteetin etsintä sekä sen ilmaisu on vielä tärkeämpää. Oma Habbo-hahmo tai sosiaalisen median profiili voi helposti toimia erilaisten identiteettien kokeilualustana. Jaakko Suomisen mukaan jo 1990-luvun alussa nettisurffailijat pystyivät ilmaisemaan identiteettiään esimerkiksi rakentamalla mieleisensä kotisivut linkkistoihin ja harrastuskuvineen, mutta se vaati jonkin verran harrastuneisuutta ja teknistä osaamista.³⁵⁷ Verkon yhteisöpalveluiden toimintojen monipuolistuessa oman verkkoidentiteetin hiomisesta tuli niin helppoa, että esimerkiksi *Cityn* yhteisösivustolla saattoi yhdellä klikkauksella ilmoittaa kuuluvansa *Itserakkaisiin kusipäisiin*, *Kulinaristien klubiin* tai *Tampereen mafiaan*.³⁵⁸ Tällaiset erottautumisen keinot voidaan Sari Östmania mukaillen nähdä verkon sosiaalisen identiteettityön keinoina: miten haluan, että muut näkevät minut.³⁵⁹

Monet ironisesti nimetyt ryhmät saattoivat olla erittäin löyhiä ja niiden merkitys käyttäjälleen oli vain saada hauska teksti profiilikuvansa viereen. Verkossa kuitenkin syntyi myös sellaisia yhteisöjä, joissa keskustelu oli pitkäjänteistä ja tuttavuutta haluttiin syventää verkkomaailman ulkopuolellekin. Vuonna 2003 *Cityssä* mainitaan jo varovasti IRC-kanavien ympärille muodostuneiden porukoiden live-tapaamiset, kun pohditaan kaupunkien uusia alakulttuureita ja heimoilmiöitä.³⁶⁰ Vuonna 2006 toimitus on jo varsin ihmeissään, kun *Cityn* keskustelupalsta-aktiivit suunnittelevat tapaamista Helsingissä. Lyhyessä ”Nickistä

---

³⁵⁵ Habbo-päät. *City* 5/2006, 20–22.

³⁵⁶ Habbo-päät. *City* 5/2006, 20–22.

³⁵⁷ Suominen 2013a, 26.

³⁵⁸ Yhteisöt esille! *City* 3/2008, 13.

³⁵⁹ Östman 2015, mm. 33–34.

³⁶⁰ Heimo-Helsinki. *City* 11/2003, 14.

tulee ihminen” -jutussa kerrotaan, että käyttäjät ovat jo pari viikkoa hioneet tapahtuman järjestelyitä ja lupautuneet jopa majoittamaan kauempaa matkustavia nettiyhteisön jäseniä koteihinsa. ”Tämä on hämmentävää”, toteaa toimittaja.³⁶¹ Kuvalliset someprofiilit, nettijulkikset ja live-tapaamiset ehkä todellakin vetivät sivuun sen verhon, jota *City* peräänkuulutti vuonna 2001 jättäessään haikeita hyvästejä anonyymeille identiteettileikeille.³⁶²

Muutos on kuitenkin ollut kaikkea muuta kuin suoraviivainen. Jo vuonna 1995 kilpailtiin nettijulkisuudesta: netissä järjestettävän kauneuskilpailu Miss Internetin voittaja sai palkinnoksi sivun julkisuutta eli omat kotisivut.³⁶³ Myös äärimmäisen intiimijulkisuuden rajoja rikottiin jo vuonna 1996, kun onnettomuudessa invalidisoituneen Tero Sandin kuolemaa surtiin yhdessä siellä, missä Sand oli tunnettu keskustelija: internetissä.³⁶⁴ Toisaalta myös toinen ääripää, täysin anonyymi keskustelu on edelleen olennainen osa verkossa tapahtuvaa vuorovaikutusta. Facebookin myötä omalla nimellä tapahtuva verkkokeskustelu kyllä yleistyi vuodesta 2007 eteenpäin ja nykyään esimerkiksi Youtube kannustaa käyttämään palvelua omaan Google-tiliin yhdistettynä,³⁶⁵ mutta nettikeskustelujen moninaisen kirjon vuoksi anonyymille viestinnälle on edelleen tarvetta. *Cityn* käyttäjätkin keskustelivat arkaluonteisista asioista – kuten kehon karvoituksesta – anonyymiteetin turvin vielä vuonna 2010³⁶⁶ ja Jodelin tapaisten uusien pikaviestisovellusten suosio povaa nimettömälle verkkokeskustelulle kysyntää edelleen.

Todennäköisesti tällainen muuntautuvuus on netin käytölle ominaista myös tulevaisuudessa: käytämme sitä sekä anonyymisti että julkisesti ja säätelemme yleisöä tapauskohtaisesti. Kuten Jaakko Suominen on todennut vuonna 2013, sosiaalinen media voi hyvin, mutta muuttuu kaiken aikaa, joten sen olemuksesta on vaikea luoda kokonaiskuvaa.³⁶⁷ Väite on ajankohtainen edelleen ja se oli sitä myös tarkastelemieni *Cityjen* aikaan. Julkisuuden sekä intiimiyden kysymyksiin liittyvät diskurssit ovat aineistossa erittäin kompleksisia ja kulkevat limittäin. Kasvavia mahdollisuuksia itseilmaisuuksiin ja uusien yhteisöjen löytämiseen on pidetty suuressa

---

³⁶¹ Nickistä tulee ihminen. *City* 17/2006, 6.

³⁶² Suhteiden e-tavaratalo. *City* 1/2001, 25–27.

³⁶³ Turtiainen 2009, 207; Databahn. *City* 20/1995, 32.

³⁶⁴ Verkkopersoonan kuolema koskettaa. *City* 20/1996, 6.

³⁶⁵ Ks. mm. Purokuru 2014, 162.

³⁶⁶ Tuunattu toosa vs. villi viidakko. *City* 15/2010, 6.

³⁶⁷ Suominen 2013f, 291.

arvossa, mutta samalla liian intiimin tai jotenkin muuten vääränlaiseen itseilmaisuuun on suhtauduttu äärimmäisenä turhuutena.

Tulkitsen, että *City* on itsekin tasapainoillut asian kanssa. Lehdelle oli tärkeää olla ironinen ja hieman ylenkatsova sellaisia ilmiöitä kohtaan, joista isot massat innostuivat. Toisaalta *Cityn* monet palvelut kuten Deitti.net ja Peilikuva perustuivat toiminnaltaan siihen, että nuoret aikuiset halusivat julkaista itsestään henkilökohtaista sisältöä netissä. Lukijoista tuli monelle medialle tärkeimpiä sisällöntuottajia – yhdysvaltalainen *Time*-lehti osoitti tämän kaikista näyttävimmän valitessaan vuoden 2006 henkilöksi Sinut eli jokaisen, joka tuottaa sisältöä netin yhteisöpalveluihin.³⁶⁸ Oikeassa oli myös *Cityssä* vuonna 1995 julkaistu mainos, jonka slogan ”Maailma kutistuu. Minä kasvan.” kuulostaa tämän pohdinnan kontekstissa varsin enteelliseltä.³⁶⁹

---

³⁶⁸ Suominen 2013c, 94–95.

³⁶⁹ Telen (nyk. Telia) mainos. *City* 22/1995, 49.

7. DISKURSSIEN KUVATTU, KULTTUURISESTI OMAKSUTTU NETTI

Tutkimusaineistoni läpikäynti, analysointi sekä tämän työn kirjoittaminen on ollut pitkä prosessi, jonka lopputulokset pyrkivät edelleen itsepintaisesti muuttamaan muotoaan. Aineistopalaset näyttäytyvät uudessa valossa joka päivä, kun oma aikalauskäsitykseni internetistä muuttuu tässä ajassa. Historiantutkijana pyrin lähestymään aihettani kuin vierasta kulttuuria, mutta silti tässäkin tutkimuksessa nimetyt diskurssit ovat syntyneet omaa henkilökohtaista ja kulttuurista taustaani vasten.³⁷⁰ Tulkintojen relavistisuus onkin ominaista työn kontekstille kulttuurintutkimuksellisessa viitekehyksessä; vaikka koen diskurssien ”nousseen” aineistosta itsestään, ikään kuin löytämistään odottavina ääminä, jaottelu on silti yksi subjektiivinen näkemys todellisuudesta, kuten Arja Jokinen ym. ovat diskurssianalyysistä todenneet.³⁷¹

Tutkimuksen analyysivaiheessa olen laajojen muistiinpanojen avulla erotellut aineistosta useita erilaisia äänensävyjä ja toistuvia aiheita, joiden perusteella olen ryhmitellyt aineiston neljään diskurssiin alateemoineen. Internetiä mystifioiva diskurssi kuuluu aineistossa jo varhain 1990-luvulla ja se vaimenee kohti 2000-lukua antaen tilaa turhuus- ja arkistumisdiskurssille, mutta mahdollisuus- ja uhkadiskursseja ei pysty ajoittamaan, vaan ne kuuluvat vaihtelevasti läpi aineiston. Diskurssit eivät siis ole kronologisessa tai muutoin arvottuneessa järjestyksessä, kun esitän ne seuraavalla listalla alateemoineen:

Mystifioiva diskurssi

utopia/dystopia, populaarikulttuurin scifivaikutteet

”tämä muuttaa kaiken”, ”uusi aika alkaa”

viettelevä verkko, yliseksuaalinen virtuaalimaailma

ihmisten jako kytkeytyneisiin vs. ei-kytkeytyneisiin

Mahdollisuuskurssi

(sanan)vapaus, identiteettileikittely

seksin ja rakkauden aarreaitta

julkisen keskustelun tasa-arvoistuminen, julkisuuteen pääsy

”Suomi nousuun”, nuoret menestyjät

---

³⁷⁰ Immonen 2001, 20–25; Kalela 2000, 88–110.

³⁷¹ Jokinen ym. 2016, 217, 309, 440–442, 462.

Uhkadiskurssi

lisääntyvä kansalaisten tarkkailu: ”isoveli valvoo”
huumekauppa, pedofiilit, epämääräinen uhka
pettäminen yms. ihmissuhdeongelmat
nettiriippuvuus

Turhuus- ja arkistumisdiskurssi

ajanhukka, turhanpäiväisyys: ”kaikkea sitä keksitäänkin”
pinnallisuus, julkisuudenkipeys, seksikeskeisyys
ironialla vastareaktio nettikeskeisyydelle/nettihuimalle
laaja-alaistuminen, ammattimaistuminen
käyttäjän oma vastuu, netti kansalaistaitona

Diskurssien tunnistamiseen sekä nimeämiseen on vaikuttanut myös aiempi tutkimus. Esimerkiksi 1990-luvulla korostuneen verkon mystifiointipuheen ovat nostaneet esille jo mm. Petri Saarikoski tutkimusryhmineen,³⁷² joten tutkimukseni pikemminkin täydentää aiempaa tutkimusta kuin avaa kokonaan tutkimatonta aihetta. Siten oma aineistoni vahvistaa aiempaa tutkimusta Mikael Hårdin ja Andrew Jamisonin teoriaan pohjautuvasta internetin kulttuurisen omaksumisen tutkimuksesta Suomessa. Hårdin ja Jamisonin teorian mukaisesti kulttuurinen omaksuminen näkyy aineistossani rönsyilevänä, monivaiheisena prosessina, joka ulottuu yhteiskunnan eri osa-alueille.³⁷³ Internetiin liittyvien asioiden käsittely aineistossa muuttuu aihevalinnoiltaan, retorisilta keinoiltaan sekä representaatioiltaan samalla, kun internet omaksutaan osaksi arkea.

Diskurssianalyttisesti tarkastellen tämä ilmenee *Cityssä* esimerkiksi niin, että kuten edellä todettu, internetin mystifiointi ja kaikista värikkäimmät uhka- sekä mahdollisuusmielikuvat vaimenevat 1990-luvulta kohti 2000-lukua edetessä. Esimerkiksi uhkaretoriikka ei katoa, mutta se kohdistuu enemmänkin uusiin, yksittäisiin sovelluksiin kuin internetiin ylipäänsä. Internetiin liittyvässä keskustelussa onkin myös Jaakko Suomisen mukaan ollut tyypillistä, että samantyyppiset diskurssit toistuvat aina ajankohtaisten mediauutuuksien

---

³⁷² Mm. Saarikoski 2009b, 105–115.

³⁷³ Hård & Jamison 2005, 11–15.

kohdalla.³⁷⁴ Esimerkiksi Facebookiin kohdistuukin 2000-luvun *City*-aineistossa paljon samanlaista kärjistävää retoriikkaa kuin internetiin 1990-luvun alussa. Tekstien äänensävy on kuitenkin tarkastelujakson aikana muuttunut niin, että internetin ilmiöitä tarkastellaan 2000-luvulla enemmänkin vertaistuen tasolla; Facebookia ja muita netin uutuuksia käsitellään kaikille tuttuina, yhteisenä kokemuksena uhkineen sekä turhautumisineen. Tällainen hierarkian madaltuminen, eräänlainen jaettu asiantuntijuus *Cityn* ja sen lukijoiden välillä on osa laajempaa mediajulkisuuden murrosta, jonka on havainnut esimerkiksi Sari Östman tutkiessaan blogien sekä verkkoyhteisöjen kasvavaa merkitystä julkaisualustoina.³⁷⁵

Varsinkin aikana ennen Östmanin tutkimaa 2000-luvun kansalaisjournalismin nousua *Cityllä* oli suomalaisessa mediassa merkittävä edelläkävijän rooli kirjoittaessaan marginaalisista aiheista ja rikkoessaan tabuja sen sijaan, että olisi pysytty vain turvallisissa, suuren yleisön tuntemissa aiheissa.³⁷⁶ On yllättävän vaikea arvioida, kirjoitettiin netistä paljon vai vähän muihin aiheisiin verrattuna, sillä *Cityn* tyyli lehtenä oli kirjava niin aiheiltaan kuin visuaalisestikin. Erilaisilla listoilla lueteltiin sekalaisia kuriositeetteja, aihevalinnoissa haettiin tarkoituksellisesti ääripäitä ja tekstejä väritettiin fiktion puolelle lipsahtelevalla ironialla.

Huomattavaa kuitenkin on, miten monenlaisissa yhteyksissä internetistä kirjoitettiin ja miten moneen asiaan netin yleistymisen aineiston perusteella vaikutti. Internet on esillä toisinaan lyhyinä mainintoina ja toisinaan pitkissä reportaaseissa; lukumäärien kvantitatiivinen laskeminen ei tuota mielekästä lisäarvoa tutkimukselle, mutta sen sijaan on kiinnostavaa tarkastella ryöpsähdyksiä, jolloin tietty ilmiö tai teema nousee jatkuvasti esille. Esimerkiksi 1990-luvulla toistuva sananvapauskeskustelu ja 2000-luvun vaihteessa ilmenevä nettideittailujuttujen suma ovat tulkittavissa jonkinlaisiksi ”polttopisteiksi”, joissa internetin kulttuurisen omaksumisen prosessi ikään kuin nytkähtää eteenpäin.

Sananvapauskeskustelussa ovat törmäyskurssilla erityisesti mahdollistava diskurssi ja uhkadiskurssi. Vaikka *City*-lehdessäkin usein käsitellään internetiä

---

³⁷⁴ Suominen 2009, 273.

³⁷⁵ Östman 2013a, 67–76.

³⁷⁶ Östman 2013a, 67–76; Kortti 2013, 470.

uhkaavasta näkökulmasta ja tuodaan se esille kasvottomana, kaiken nielevänä kyberavaruutena, nousee lehti kuitenkin takajaloilleen puolustamaan verkon vapautta, kun se on uhattuna ulkoapäin. Uhka ruumiillistuu viranomaisiin, verkkosensuuriin ja lainsäädäntöön viimeistään 2000-luvun alussa, kun uusi joukkoviestintälaki haki ajantasaista muotoaan. Sananvapauden puolustuspuheenvuoroissa kuuluu optimistinen mahdollisuusdiskurssi: internet koetaan vapaan keskustelun mahdollistavana ja yhteisöllisenä paikkana, jossa ihmisten oikeudenmukaisuuden tunto riittää valvonnaksi. Vaikka internetin anonymiteettitottumukset ovat sittemmin muuttuneet ja muuttuvat edelleen, kertoo 2000-luvun alun keskustelu aikansa ilmapiiristä ja *Citystä* liberaalina kaupunkilaislehtenä, joka osaltaan paitsi heijasteli, myös ohjasi oman kohderyhmänsä kollektiivisia internet-mielikuvia.

Nettideittailun popularisoituminen nostaa 2000-luvun vaihteen aineistossa esille monia rakkauteen, seksiin, romantiikkaan ja kyynisyyteen liittyviä kysymyksiä. *Cityssä* varsinkin 1990-luvun virtuaalitodellisuus- ja kyberkeskusteluissa oli suorastaan mahdotonta sivuuttaa eroottisia teemoja, joita useimmiten korostettiin valitsemalla kuvastoksi seksuaalissävytteisiä naisrepresentaatioita. Voimakkaan seksualisoidut ja viettelevät mielikuvat, jotka liitän varsinkin verkon mystifointidiskurssiin, saivat 2000-luvun vaihteessa vastapainokseen myös romanttissävytteisempää ja neutraalimpaa retoriikkaa.

Läpi koko tarkastelujakson liittyy rakkaus- ja seksiteemojen käsittelyyn kuitenkin voimakasta hajaannusta optimismista kyynisyyteen: nettiin liitetään mielikuvia niin rakkauden ihmemaana kuin pettämiseen houkuttelevana parisuhteiden rikkojanakin. Diskurssien voimakkuus kertonee aiheen merkittävydestä ja siitä, että niin rakkauden kuin seksinkin saamiseen liitettiin suuria odotuksia. Jos nettiin kohdistetut odotukset eivät toteutuneet vaan vastassa oli vain deittimaailman tuttu, karu todellisuus teknisillä haasteilla höystettynä, oli pettymys taattu, kuten myös Jaakko Suominen on nettiin kohdistetuista odotuksista todennut.³⁷⁷

Pettymyksiä vastaan voi puolustautua myös ironialla. Kuten Antti Isokangas ym. ovat todenneet, kautta historiansa *City*-lehdelle oli leimallista ironinen asenne ja tietty katu-uskottavuuden tavoittelu.³⁷⁸ 1990-luvun alkupuolella lehti kuitenkin

---

³⁷⁷ Suominen 2009c, 270.

³⁷⁸ Isokangas ym., 2000.

heittäytyi mukaan internetin utopioiden sekä dystopioiden värittämään mystifiointidiskurssiin. Kuten jo aiemmin tutkimuksessa todettu, mediassa vallitsi tällöin laajemminkin mm. Patrice Flichyn ja Sam Inkisen tunnistama, kybereliitin hallitsema keskustelun sävy virtuaalifantasioineen, joten sinänsä *City* ei erotu tässä poikkeuksena.³⁷⁹ *Cityn* lukijatutkimusten perusteella arvelen myös, että monilla lehden lukijoilla saattoi olla keskivertoväestöä enemmän populaarikulttuurin tuntemusta tunnistamaan utooppis-dystooppisesta retoriikasta esimerkiksi scifivaikutteiden paljous. Tämä ehkä auttoi suhtautumaan lukemaansa tarvittavalla kriittisyydellä.³⁸⁰

Innostunut nettihype hiipui niin suomalaisessa kuin kansainvälisessäkin kontekstissa 1990-luvun alkupuolen jälkeen ja internetiin alettiin suhtautua käytännönläheisimmin.³⁸¹ Kun netti toden teolla yleistyi, olivat edelläkävijät jo kyllästyneitä, kuten muun muassa Riikka Turtiainen on todennut tutkiessaan sosiaaliseen mediaan liittyvää keskusteluilmapiiriä aivan 2010-luvun alussa.³⁸² Kaupunkikulttuurin edelläkävijälle *Citylle* oli varmasti tärkeää ehtiä kyllästyneiden etujoukkoihin. Tätä korostettiin piikittelemällä sarkastisesti internetiä ja ihmisiä, jotka paljastivat nolon nettikokemattomuutensa vaikkapa päivittämällä Facebookin statusta liian usein. Ylipäänsä innostuneisuus uusia ilmiöitä kohtaan synnyttää usein myös vastareaktion ja näin oli myös *Cityn* ja internetin kohdalla. Sarkastinen kyllästyneisyys ja ”kaikki on jo nähty”-asenne suorastaan kuului nuoren kaupunkilaisaikuisen sukupolvikokemukseen – onhan monien *Cityn* tekijöiden ja lukijoiden edustamaa X-sukupolvea kutsuttu myös ironian läpikyllästämäksi sukupolveksi.³⁸³

Samalla kun 1990-luvun utopiahuuma leimasi akateemisen kybereliitin ja *City*-lehden internet-mielikuvia, esimerkiksi suomalaisissa tietokonealan lehdissä suosittiin varovaisempaa retoriikkaa. Jaakko Suominen toteaa, että muun muassa *Tietokone*, *MikroPC* ja *MikroBitti* tarkastelivat internetiä hillitymmin kuin moni muu äänekäs media, sillä alaan erikoistuneet lehdet tunnistivat uusiin innovaatioihin ja

---

³⁷⁹ Flichy 2001, 89–104; Inkinen 1995; Inkinen 1999.

³⁸⁰ *City*, lukijatutkimusraportit 1999, 2003 & 3/2009.

³⁸¹ Suominen 2009b, 119–120, 127–131.

³⁸² Turtiainen 2013, 203–205.

³⁸³ X-sukupolveksi kutsutaan ikäryhmää, jonka aikuistuminen ja työelämään siirtyminen sijoittuu noin 1980–90-lukujen vaihteeseen. Termi on peräisin kanadalaisen kirjailijan Douglas Couplandin romaanista *Generation X – Tales for an Accelerated Culture* (1991).

tekniikkoihin liittyvät haasteet paremmin.³⁸⁴ Tutkimukseni kannalta olisikin ollut mielenkiintoista päästä vertailemaan *City*-lehteä muiden samaan aikaan ilmestyneiden lehtiaineistojen kanssa; alun perin tämä olikin tavoitteenani, mutta aineiston laajuuden vuoksi verrokeista oli luovuttava. Nyt tekemäni analyysin perusteella jatkossa olisi erityisen kiinnostavaa tarkastella joitain lapsiperheille suunnattujen aikakauslehtien internet-diskursseja samassa ajallisessa kontekstissa. Oletettavasti nämä aineistot poikkeaisivat aiheiltaan ja painotuksiltaan *Citystä* melko paljon ja siten laajentaisivat internetin kulttuurisen omaksumisen prosessin tutkimusta Suomessa myös sellaisten kohderyhmien osalta, joihin nykyinen, varsinkaan mentaliteettihistoriallisesti painottunut tutkimus ei ole ulottunut.

Laajat tekstit, joissa analyttisesti käsitellään internetiä ja sen tuomia yhteiskunnallisia muutoksia, hiipuvat *Cityssä* tasaisesti kohti aineiston loppupäätä. Isoin syy lienee epäilemättä internetin tavallistuminen ja arkipäiväistyminen. Toisaalta tarve internetiin liittyvään eettiseen, yhteiskunnalliseen ja kulttuuriseen keskusteluun ei ole kadonnut vielääkään. *Cityn* kohdalla syy materiaalin kevenemiselle 1990-luvun lienee sekä paperilehden tiukentuvissa resursseissa että tahallisissa tyylivalinnoissa; samalla kun tekstien mitta supistui, lehden visuaalinen ilme muuttui yhä värikkäämmäksi, runsaammaksi ja sirpaleisemmaksi. 2000-luvun aineistossa on paljon nopeita välähdyksiä ajan ilmiöistä sekä ihmisistä kaupungin vilinässä.

Tässäkään *City* ei ole yksin; tällainen nopeatempoisuus ja julkisuuden valokeilasta kilpailevat, välähdyksenomaiset mediailmiöt ovat osa Zygmunt Baumanin kuvailemaa postmodernin ajan henkeä. Modernin yhteiskunnan yhtenäiset, ylhäältäpäin sanellut ihanteet väistyvät, jolloin yksilöt ottavat tilaa.³⁸⁵ Heitä, tavallisia yksilöitä eli *Cityn* lukijoita sekä verkkoyhteisön käyttäjiä alkaa 2000-luvulla näkymään myös lehden sivuilla yhä enemmän. Rajat liudentuvat julkisuuden henkilöiden ja tavisten välillä, mutta myös *City*-lehden sekä *City*-verkkoyhteisön välillä. Deitti.net, Peilikuva ja muut *Cityn* verkkosivujen palvelut esitellään kaupungin parhaina bileinä, joihin kaikki on kutsuttu etkoille.

Kaukana ollaan siis siitä 1990-luvun retoriikasta, jolloin jako nettiin kytkeytyneisiin internautteihin ja tavallisiin ihmisiin oli jyrkkä. Näin jonkin ilmiön kulttuurisen

---

³⁸⁴ Suominen 2009b, 129–130.

³⁸⁵ Bauman 1996, 182–185.

omaksumisen prosessi Sari Östmanin mukaan käytännössä toimii; mitä pidemmälle prosessi etenee, sitä näkymättömämmäksi se muuttuu.³⁸⁶ Ja kuten *City* itse asian ilmaisee:

”Yhä useampi allekirjoittaa väitteen: jos digitaalista jälkeäsi ei ole verkossa, sinua ei ole olemassa.”³⁸⁷

---

³⁸⁶ Östman 2009, 190.

³⁸⁷ Nettikumous 2005. *City* 5/2005, 7.

LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

ALKUPERÄISLÄHTEET

City Helsinki, 1990–2010.

TUTKIMUSKIRJALLISUUS

Barthes, Roland: Kuvan retoriikkaa. Alkuteos: *Rhétorique de l'image* (1964). Suom. Kristiina Widenius. *Kuvista sanoin 3 – Ajatuksia valokuvasta*. Koonnut Martti Lintunen. Suomen valokuvataiteen museon säätiö, Helsinki 1986, s. 71–92.

Bauman, Zygmunt: *Notkea moderni*. Suom. Jyrki Vainonen. Vastapaino, Tampere 2002.

Bauman, Zygmunt: *Postmodernin lumo*. Suom. Jyrki Vainonen. Toim. Pirkkoliisa Ahponen & Timo Cantell. Vastapaino, Tampere 1996.

Brunila, Mikael: Runsauden räjähdys – Internet hakutalouden jälkeen. *Verkko suljettu – Internet ja avoimuuden rajat*. Toim. Mikael Brunila & Kimmo Kallio. Into, Helsinki 2014, s. 69–134.

Citizen Mindscapes -hanke: *Suomi24-aineisto*.

<https://blogs.helsinki.fi/citizenmindscapes/suomi24-aineisto/> [haettu 3.3.2020]

City: *City 30 vuotta*. 2.5.2016. <https://www.city.fi/ilmiot/city+30+vuotta/9706> [haettu 14.10.2018]

City: *City on taas Suomen ylivoimaisesti luetuin kaupunkilehti*. 16.9.2014.

<https://www.city.fi/mediatiedot/tiedote/768/city+on+taas+suomen+ylivoimaisesti+luetuin+kaupunkilehti> [haettu 11.3.2020]

City: *Lukijatutkimus 1999*. Helsinki 1999.

City: *Lukijatutkimus 2003*. Helsinki 2003.

City: *Lukijatutkimus 3/2009*. Helsinki 2009.

City: *Mikä City on?* S.a. <https://www.city.fi/mediatiedot> [haettu 10.3.2020]

City Digital Group: Verkkosivun etusivu. S.a. <https://www.citydigital.fi> [haettu 10.3.2020]

Danielsbacka, Mirkka, Matti O. Hannikainen & Tuomas Tepora: Teoriaton historia? *Menneisyyden rakentajat – Teoriat historiantutkimuksessa*. Toim. Mirkka Danielsbacka, ym. Gaudeamus, Helsinki 2018, s. 9–19.

Granö, Päivi: Internetin kuvagallerian omakuvat nuoren rajaamana paikkana. *Raja – Kohtaamisia ja ylityksiä*. Toim. Petri Saarikoski ym. Turun yliopiston kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen laitoksen julkaisuja n:o 8, Pori 2006, s. 13–36.

Fairclough, Norman: *Miten media puhuu*. Alkuteos: Media Discourse (1995). Suom. Virpi Blom & Kaarina Hazard. Vastapaino, Tampere 1997.

Flichy, Patrice: *The Internet Imaginaire*. Alkuteos: L'imaginaire d'Internet (2001). Käänt. Liz Carey-Libbrecht. Cambridge, MIT Press 2007.

Foucault, Michel: *Tiedon arkeologia*. Alkuteos: L'archéologie du savoir (1969). Suom. Tapani Kilpeläinen. Vastapaino, Tampere 2005.

Helsingin Sanomat: *City-lehti oli verkkorakkauden edelläkävijä – 1995 perustetut web-sivut olivat täynnä rakkaudennälkäisten ilmoituksia*. 24.4.2019.

<https://www.hs.fi/teknologia/art-2000006081875.html> [haettu 10.3.2020]

Helsingin Sanomat: *Perinteikäs City-lehti lopettaa ilmestymisen*. 30.7.2012.

<https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000002547971.html> [haettu 14.10.2018]

Helsingin Sanomat: *Tulli ja poliisi sulkivat suomalaisen huumekauppasivuston – Ostajat ja myyjät siirtyivät oikopäätä kansainväliselle keskustelupalstalle*. 1.11.2017.

<https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000005432007.html> [haettu 10.2.2020]

Herkman, Juha: *Viihdemedian rooli vaaleissa – Analyysi vuoden 2006 presidentinvaaleista*. Tiedotustutkimus. Tampere, Tiedotusopillinen yhdistys 2008. Vol. 31, n:o 4, s. 4–23.

Huhtamo, Erkki: *Virtuaalisuuden arkeologia – Virtuaalimatkaileijan uusi käsikirja*. Lapin yliopisto, Rovaniemi 1995.

Hård, Mikael & Andrew Jamison: *Hubris and Hybrids – A Cultural History of Technology and Science*. Routledge, New York 2005.

Immonen, Kari: Uusi kulttuurihistoria. *Kulttuurihistoria – Johdatus tutkimukseen*. Toim. Kari Immonen & Maarit Leskelä-Kärki. SKS, Helsinki 2001, s. 11–25.

Inkinen, Sam: *Aikakaudet, henget, merkitykset – Historiallis-filosofis-semioottisen ymmärryksen tärkeydestä ja ajankohtaisuudesta*. *Synteesi* 1–2/2017, s. 2–26.

Inkinen, Sam: *Internet, ”informaatiovaltatiet” ja tietoyhteiskunta – Kommentti elektronisen ylevän retoriikkaan*. *Lähikuva* 1/1995, s. 5–34.

Inkinen, Sam: *Kadonnut nykyaika*. Simulacrum, s.l. 1994.

Inkinen, Sam: Kameleontti-ihmisen mieltä ja kieltä etsimässä – Havaintoja (post)modernin elämysyhteiskunnan, mediakulttuurin, kaupunkitilojen, hospitality-alan ja palvelukonseptien kehityksestä. *Kameleonttikuluttajan paluu – aikamatkaaja kotiseutua, maailmankylää ja elämystä etsimässä*. Toim. Matti Itkonen ym. Haaga-Helia ammattikorkeakoulu, Helsinki 2015, s. 153–206.

Inkinen, Sam: *Teknokokemus ja Zeitgeist – Digitaalisen mediakulttuurin yhteisöjä, utopioita ja avantgarde-virtauksia*. Lapin yliopisto, Rovaniemi 1999.

International Telecommunication Union (ITU): *Measuring Digital Development – Facts and Figures 2019*. ITU Publications, Geneva 2019.

<https://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Documents/facts/FactsFigures2019.pdf>
[haettu 13.4.2020]

Isokangas, Antti, Kaappo Karvala & Markus von Reiche: *City on sinun – Kuinka uusi kaupunkikulttuuri tuli Helsinkiin*. Tammi, Helsinki 2000.

Jansson, Panu: *Ei olla paperista tehty*. Pääkirjoitus numeroimattomassa *City*-lehdessä, 2014, s. 4.

Jokinen, Arja, Kirsi Juhila & Eero Suoninen: *Diskurssianalyysi – Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Vastapaino, Tampere 2016.

Järvensivu, Anu & Risto Nikkanen: Työelämän sukupolvien tärkeimmät muutoskokemukset ja pärjäämisstrategiat. *Työelämän sukupolvet ja muutoksissa pärjäämisen strategiat*. Toim. Anu Järvensivu ym. Tampere University Press,

Tampere 2014, s. 175–201.

<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/103673/978-951-44-9338-6.pdf?sequence=1> [haettu 11.2.2020]

Järvinen, Petteri: *Internet – muutostekijä*. WSOY, Helsinki 1996.

Kaakinen, Markus & Atte Oksanen: Pelkoa ja vihaa internetissä. *Jakautuuko Suomi? Eriarvoisuus tutkijoiden, toimittajien ja taiteilijoiden silmin*. Toim. Ville Lähde & Johanna Vehkoo. Into, Helsinki 2018, s.157–165.

Kalela, Jorma: *Historiantutkimus ja historia*. Gaudeamus, Helsinki 2000.

Kangas, Sonja: Tytöt bittien ja bikselien maailmassa. *Tulkintoja tytöistä*. Toim. Sanna Aaltonen & Päivi Honkatukia. SKS, Helsinki 2002, s. 19–41.

Kansallinen Mediatutkimus (KMT) 2007. Suomen gallup, Helsinki 2007.

Kansallinen Mediatutkimus (KMT) 2008. Suomen gallup, Helsinki 2008.

Kristeva, Julia: Word, Dialogue, and Novel. *Desire in Language – A Semiotic Approach to Literature and Art*. Alkuteos: Séméiôtiké – Recherches pour une sémanalyse (1969). Toim. Leon S. Roudiez. Käänt. Thomas Gora, Alice Jardine & Leon S. Roudiez. Blackwell, Oxford 1980, s. 64–91.

Koivunen, Anu & Mikko Lehtonen: "Joskus on kiva olla vähemmän aikuinen" – Kulttuurisen määrittelyvallan siirtymät ja julkisen puhuttelun areenat. *Media & Viestintä*, Vol 28, nro 2, 2005, s. 4–27. <https://doi.org/10.23983/mv.62587> [haettu 10.3.2020]

Korhonen, Anu: Mentaliteetti ja kulttuurihistoria. *Kulttuurihistoria – Johdatus tutkimukseen*. Toim. Kari Immonen & Maarit Leskelä-Kärki. SKS, Helsinki 2001, s. 40–58.

Kortti, Jukka: *Mediahistoria – Viestinnän merkityksiä ja muodonmuutoksia puheesta bitteihin*. SKS, Helsinki 2016.

Kortti, Jukka: 1980–1988 – Kokeiluja uudessa mediamaisemassa. *Ylioppilaslehden vuosisata*. Gaudeamus, Helsinki 2013, s. 440–538.

Kotus: *Internet tai internet*. Suomen kielen lautakunnan suositus 12.3.2007.

<https://www.kotus.fi/ohjeet/suomen-kielen-lautakunnan-suosituksia/suositukselt/internet-tai-internet> [haettu 2.3.2020]

Laki sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä 460/2003.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2003/20030460> [haettu 30.1.2020]

Lehti, Lotta: Miten yhteiskunnallista vuoropuhelua voisi parantaa? *Vihan pitkät jäljet – Menneisyydestä, vainosta, vihasta ja siitä, mitä meidän olisi sille tehtävä*.

Toim. Marjo Kaartinen. Turun yliopisto, Turku 2018, s. 105–112.

Lietsala, Katri & Esa Sirkkunen: *Social Media – Introduction to the Tools and Processes of Participatory Economy*. Tampereen yliopisto, Tampere 2008.

<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/65560/978-951-44-7320-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [haettu 5.2.2020]

Makkonen, Anna: Onko intertekstuaalisuudella mitään rajaa? *Intertekstuaalisuus – Suuntia ja sovelluksia*. Toim. Auli Viikari. SKS, Helsinki 1991, s. 9–30.

Markkinointi & Mainonta: *Kommentti: Lehti uudistus tappoi City-lehden*. 31.7.2012.

<https://www.marmai.fi/uutiset/kommentti-lehti-uudistus-tappoi-city-lehden/7b4d84be-a656-37c9-87c9-553dbcc91f9b> [haettu 10.3.2020]

Mattila, Hanna & Päivi Kemppainen: Nettirakkaudesta parisuhteeksi – Internetissä kumppanuuden syntymistä edistävät tekijät. *Digirakkaus*. Toim. Ulla Paunonen & Jaakko Suominen. Turun yliopisto, Pori 2004, s. 45–55.

McLuhan, Marshall: *Ihmisen uudet ulottuvuudet*. Alkuteos: *Understanding Media – The Extensions of Man* (1964). Suom. Antero Tiusanen. WSOY, Porvoo 1968.

Mäenpää, Pasi: *Narkissos kaupungissa – Tutkimus kuluttaja-kaupunkilaisesta ja julkisesta tilasta*. Tammi, Helsinki 2005.

Mäenpää, Pasi: Viihtymisen kaupunki. *URBS – Kirja Helsingin kaupunkikulttuurista*. Toim. Stadipiiri. Edita, Helsinki 2000, s. 17–31.

Nurmi, Juha: *Understanding the Usage of Anonymous Onion Services: Empirical Experiments to Study Criminal Activities in the Tor Network*. Tampere University Dissertations 62. Tampereen yliopisto, Tampere 2019.

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-1091-2> [haettu 10.2.2020]

Nykänen, Reetta: *Kirjaston koneella Kissin chattiin – Miten internet näkyi suomalaisnuorten arjessa 1990-luvulla?* Julkaisematon kandidaatintutkielma. Turun yliopisto, 2017.

Oikeusministeriö: *Sananvapauslaki voimaan ensi vuoden alusta*. 10.12.2003. https://oikeusministerio.fi/artikkeli/-/asset_publisher/sananvapauslaki-voimaan-ensi-vuoden-alusta [haettu 30.1.2020]

Oksanen, Atte: *Haavautuva minuus – Väkivallan barokki kontrolliyhteiskunnassa*. Nuorisotutkimusseuran julkaisuja n:o 68. Tampere University Press, Tampere 2006.

Oksanen, Atte, Johanna Nurmi & Pekka Räsänen: Pahuus ja väkivallan käsittelemisen ongelma Jokelan ja Kauhajoen koulusurmien jälkeen. *Janus – Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön Tutkimuksen Aikakauslehti* 2011, Vol. 19, n:o 2, s. 104–121. <https://journal.fi/janus/article/view/50606> [haettu 14.2.2020]

Paasonen, Susanna: Sääntöjä Marsille ja Venukselle – Nettiromanssin sukupuolitetut käsikirjoitukset? *Digirakkaus*. Toim. Ulla Paunonen & Jaakko Suominen. Turun yliopisto, Pori 2004, s. 23–34.

Pietikäinen, Sari & Anne Mäntynen: *Kurssi kohti diskurssia*. Vastapaino, Tampere 2009.

Pinjamaa, Noora: *Adapting to The Changing Landscape Of Online Media – Experiences, Challenges and Tactics Among Professional Content Producers and Media Companies*. Aalto University Publication Series, Helsinki, 14/2018.

Posti Group: *Suuri verkkokauppatutkimus 2019*. <https://www.posti.fi/fi/yrityksille/vinkit-ja-caset/verkkokauppa/verkkokauppatutkimus-2019> [haettu 14.2.2020]

Purokuru, Pontus: Nettinimettömyyden politiikkaa. *Verkko suljettu – Internet ja avoimuuden rajat*. Toim. Mikael Brunila & Kimmo Kallio. Into, Helsinki 2014, s. 157–186.

Pynnönen, Anu: *Diskurssianalyysi – Tapa tutkia, tulkita ja olla kriittinen*. Jyväskylän yliopiston kauppakorkeakoulun Working Paper N:o 379. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä 2013.

Raijas, Anu & Mika Saastamoinen: *Pankkipalvelut 2015 – Kuluttajien näkemyksiä pankkien tarjonnasta*. Kilpailu- ja kuluttajaviraston selvityksiä 5/2015, s. 22–29. <https://www.kkv.fi/globalassets/kkv-suomi/julkaisut/selvitykset/2015/kkv-selvityksia-5-2015-pankkipalvelut-2015-kuluttajien-nakemyksia-pankkien-tarjonnasta.pdf> [haettu 14.2.2020]

Remes, Liisa: Diskurssianalyysin perusteet. *Laadullisen tutkimuksen käsikirja*. Toim. Jari Metsämuuronen. International Methelp, Helsinki 2006, s. 285–374.

Remes, Liisa: Diskurssianalyysin kolme traditiota. *Metodix*. Menetelmäartikkelit, 2004. <https://metodix.fi/2014/05/19/remes-diskurssianalyysin-kolme-traditiota/> [haettu 11.2.2019]

Saarikoski, Petri: Modeemin surinaa puhelinlinjoilla – BBS verkkokeskustelukulttuurin kehittäjänä. *Digitaalisia kohtaamisia – Verkkokeskustelut BBS-purkeista sosiaaliseen mediaan*. Toim. Jaakko Suominen ym. Gaudeamus, Helsinki 2019a, s. 38–91.

Saarikoski, Petri: Sosiaalisen median keskustelupalveluita. *Digitaalisia kohtaamisia – Verkkokeskustelut BBS-purkeista sosiaaliseen mediaan*. Toim. Jaakko Suominen ym. Gaudeamus, Helsinki 2019b, s. 235–254.

Saarikoski, Petri: Verkonpunontaa – tietoverkkojen esihistoria ja Suomi. *Funetista Facebookiin. Internetin kulttuurihistoria*. Toim. Petri Saarikoski ym. Gaudeamus, Helsinki 2009a, s. 23–72.

Saarikoski, Petri: Visio – maailmantelevisiosta tiedon valtateille. *Funetista Facebookiin. Internetin kulttuurihistoria*. Toim. Petri Saarikoski ym. Gaudeamus, Helsinki 2009b, s. 73–115.

Saarikoski, Petri: *Koneen lumo – Mikrotietokoneharrastus Suomessa 1970-luvulta 1990-luvun puoliväliin*. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisu 83. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä 2004.

Saarikoski, Petri: 2004 – Vuodatuksia laajakaistoilla. *Sosiaalisen median lyhyt historia*. Toim. Petri Saarikoski ym. Gaudeamus, Helsinki 2013a, s. 48–66.

Saarikoski, Petri: 2008 – Kaiken kansan Facebookista Obaman Twiitteihin. *Sosiaalisen median lyhyt historia*. Toim. Petri Saarikoski ym. Gaudeamus, Helsinki 2013b, s. 146–170.

Saarikoski, Petri, Jaakko Suominen, Riikka Turtiainen & Sari Östman: Peliä ja leikkiä virtuaalisilla hiekkalaatikoilla. *Funetista Facebookiin. Internetin kulttuurihistoria*. Toim. Petri Saarikoski ym. Gaudeamus, Helsinki 2009, s. 234–264.

Salokoski, Tarja & Anu Mustonen: *Median vaikutukset lapsiin ja nuoriin – Katsaus tutkimuksiin sekä kansainvälisiin mediakasvatuksen ja -sääntelyn käytäntöihin*. Mediakasvatusseuran julkaisu n:o 2/2007. Mediakasvatusseura ry, Helsinki 2007. <https://mediakasvatus.fi/wp-content/uploads/2018/06/ISBN978-952-99964-2-1.pdf> [haettu 10.2.2020]

Seppä, Anita: *Kuvien tulkinta*. Gaudeamus, Helsinki 2012.

Sumiala, Johanna & Minttu Tikka: ”Netti edellä” kuolemaan – Koulusurmat kommunikatiivisena ilmiönä. *Media & viestintä* 32, 2009, s. 5–18.

Suomen Akatemia: *Digitaaliset ihmistieteet (DIGIHUM) -akatemiaohjelman hankkeet (2016-2019)*. <https://www.aka.fi/digihum> [haettu 4.3.2020]

Suomen virallinen tilasto (SVT): *Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö 2019*. Tilastokeskus, Helsinki 2019
https://tilastokeskus.fi/til/sutivi/2019/sutivi_2019_2019-11-07_fi.pdf [haettu 13.4.2020]

Suominen, Jaakko: Tietokonetsseista alttarille? Digitaalisen parinvalinnan suomalaista historiaa. *Digirakkaus*. Toim. Ulla Paunonen & Jaakko Suominen. Turun yliopisto, Pori 2004, s. 13–22.

Suominen, Jaakko: Mobiilia digitaalista keskustelua. *Digitaalisia kohtaamisia – Verkkokeskustelut BBS-purkeista sosiaaliseen mediaan*. Toim. Jaakko Suominen ym. Gaudeamus, Helsinki 2019, s. 214–234.

Suominen, Jaakko: Johdannoksi – Netin kulttuurihistoriaa. *Funetista Facebookiin. Internetin kulttuurihistoria*. Toim. Petri Saarikoski ym. Gaudeamus, Helsinki 2009a, s. 7–22.

Suominen, Jaakko: Kaiken maailman tieto? Internet tietämisen kohteena, lähteenä ja välineenä. *Funetista Facebookiin. Internetin kulttuurihistoria*. Toim. Petri Saarikoski ym. Gaudeamus, Helsinki 2009b, s. 116–156.

Suominen, Jaakko: Netti – Kulttuurisesti omaksuttu? *Funetista Facebookiin. Internetin kulttuurihistoria*. Toim. Petri Saarikoski ym. Gaudeamus, Helsinki 2009c, s. 265–277.

Suominen, Jaakko: Verkon käytön rajoilla – Eli miten tulimme riippuvaisiksi netistä. *Raja – Kohtaamisia ja ylityksiä*. Toim. Petri Saarikoski ym. Turun yliopiston kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen laitoksen julkaisuja n:o 8, Pori 2006, s. 37–60.

Suominen, Jaakko: Johdanto – Sosiaalisen median aika. *Sosiaalisen median lyhyt historia*. Toim. Petri Saarikoski ym. Gaudeamus, Helsinki 2013a, s. 9–27.

Suominen, Jaakko: 2003 – Tyyntä myrskyn edellä. *Sosiaalisen median lyhyt historia*. Toim. Petri Saarikoski ym. Gaudeamus, Helsinki 2013b, s. 28–47.

Suominen, Jaakko: 2006 – Verkkovideoita joka tuubista. *Sosiaalisen median lyhyt historia*. Toim. Petri Saarikoski ym. Gaudeamus, Helsinki 2013c, s. 88–118.

Suominen, Jaakko: 2007 – Facebookin nousu ja surmaajan lataukset. *Sosiaalisen median lyhyt historia*. Toim. Petri Saarikoski ym. Gaudeamus, Helsinki 2013d, s. 119–145.

Suominen, Jaakko: 2012 – Mikä somelaisen tappaisi. *Sosiaalisen median lyhyt historia*. Toim. Petri Saarikoski ym. Gaudeamus, Helsinki 2013e, s. 244–286.

Suominen, Jaakko: Lopuksi – Sosiaalisen median nousut ja tuhot. *Sosiaalisen median lyhyt historia*. Toim. Petri Saarikoski ym. Gaudeamus, Helsinki 2013f, s. 287–293.

Suominen, Jaakko: *Sähköaivo sinuiksi, tietokone tutuksi – Tietotekniikan kulttuurihistoriaa*. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 67. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä 2000.

Suominen, Jaakko: *Tietokoneen takapuoli – Kirjoituksia teknologisesta mielihyvästä*. Verkkokirja. 2007. <https://jaasuo.wordpress.com/tietokoneen-takapuoli/> [haettu 29.9.2020]

Syömishäiriöliitto-SYLI ry: *Kannanotto pro ana -ilmiöön 20.9.2012.*

Syömishäiriöliitto-SYLI ry:n jäsen- ja tiedotuslehti Sylillinen 2/2012, s. 7.

Södergård, Caj, Asta Bäck & Ilkka Koironen: Kustantaminen esimerkkinä digitalisaation aiheuttamasta toimialan disruptiosta. *Talous ja Yhteiskunta* 3/2016, s. 16–22. <http://www.labour.fi/ty/tylehti/talous-yhteiskunta-32016/kustantaminen-esimerkkina-digitalisaation-aiheuttamasta-toimialan-disruptiosta/> [haettu 29.9.2020]

Torsti, Pilvi: *Suomalaiset ja historia.* Gaudeamus, Helsinki 2012.

Tuomi, Jouni & Anneli Sarajärvi: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi.* Tammi, Helsinki 2018.

Turkle, Sherry: *Life on the Screen – Identity in the Age of the Internet.* Simon & Schuster, New York, 1995.

Turtiainen, Riikka: Tunne netissä. *Funetista Facebookiin. Internetin kulttuurihistoria.* Toim. Petri Saarikoski ym. Gaudeamus, Helsinki 2009, s. 193–233.

Turtiainen, Riikka: 2010 – Some-kapinointia. *Sosiaalisen median lyhyt historia.* Toim. Petri Saarikoski ym. Gaudeamus, Helsinki 2013, s. 202–221.

Töyry, Maija, Laura Saarenmaa & Nanna Särkkä: *Monitieteisyyden haaste aikakauslehtitutkimuksessa – kohti konsepti- ja tutkimustietoisuutta.* *Media & Viestintä*, 34(3), 2011, s. 23–39. <https://doi.org/10.23983/mv.62904>

Ukkonen, Antti: Big data ja laskennalliset menetelmät. *Otteita verkosta – Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät.* Toim. Salla-Maaria Laaksonen, Janne Matikainen & Minttu Tikka. Vastapaino, Tampere 2013, s. 274–304.

Vaahensalo, Elina: Aihe vapaa – Kaupalliset yleisportaalit ja aikakauslehtien keskustelufoorumit. *Digitaalisia kohtaamisia – Verkkokeskustelut BBS-purkeista sosiaaliseen mediaan.* Toim. Jaakko Suominen ym. Gaudeamus, Helsinki 2019a, s. 128–156.

Vaahensalo, Elina: Harrastusfoorumit ja foorumit harrastuksena – Kaupallisesti sitoutumattomat keskustelufoorumit. *Digitaalisia kohtaamisia – Verkkokeskustelut*

BBS-purkeista sosiaaliseen mediaan. Toim. Jaakko Suominen ym. Gaudeamus, Helsinki 2019b, s. 157–213.

Wahlström, Iina: *Nettideittailu – Mielikuvien maailma. Digirakkaus.* Toim. Ulla Paunonen & Jaakko Suominen. Turun yliopisto, Pori 2004, s. 63–67.

Walton-Pattison, Emily, Stephan U. Dombrowski & Justin Presseau: *“Just one more episode” – Frequency and theoretical correlates of television binge watching.* SAGE Publications, *Journal of Health Psychology* 1/2018, s. 17–24.

<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1359105316643379> [haettu 11.2.2020]

YLE: *Sosiaalinen media koitui City-lehden kohtaloksi.* 30.7.2012.

<https://yle.fi/uutiset/3-6235746> [haettu 10.3.2020]

YLE: *Tv-sarjojen katselu kokenut murroksen – jaksoja ahmitaan putkeen.* 29.1.2015.

<https://yle.fi/uutiset/3-7768744> [haettu 11.2.2020]

Åberg, Veijo: *Lisää muistia! 50 vuotta tietotekniikkaa Helsingin yliopistossa.*

Helsingin yliopiston tietotekniikkakeskus, Helsinki 2010.

Östman, Sari: *Onko netille aikaa? Funetista Facebookiin. Internetin kulttuurihistoria.*

Toim. Petri Saarikoski ym. Gaudeamus, Helsinki 2009, s. 157–192.

Östman, Sari: *“Millasen päivityksen tästä sais?”- Elämäjulkaisijuuden kulttuurinen omaksuminen.* Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä 2015.

Östman, Sari: 2005 – Tietoyhteiskunnasta kansalaisjournalismiin. *Sosiaalisen median lyhyt historia.* Toim. Petri Saarikoski ym. Gaudeamus, Helsinki 2013a, s. 67–87.

Östman, Sari: 2009 – Hömppäharrastuksen haltuunotto. *Sosiaalisen median lyhyt historia.* Toim. Petri Saarikoski ym. Gaudeamus, Helsinki 2013b, s. 171–201.